

știință și tehnică

SUPLIMENT

*AUTOCUNOASTERE • CREATIVITATE
PERSONALITATE*

FORMAREA OMULUI NOU, CONSTRUCTOR CONȘTIENT ȘI DEVOTAT AL SOCIETĂȚII NOASTRE SOCIALISTE

Bilanțul realizărilor reieșit din Raportul prezentat de secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, de la înalta tribună a Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român confirmă pe deplin justetea politicii interne și externe a partidului nostru, marcând încă un pas pe calea înfăptuirii geniale concepții de dezvoltare a societății în ritmuri înalte, pe baza unei largi și originale democrații, elaborată și transpusă în practică încă de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român de către tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, arhitect strălucit al societății noastre socialiste, ctitor al celei mai fertile epoci din istoria patriei noastre, numită, pe drept cuvânt, cu admirație, „**Epoca Nicolae Ceaușescu**”.

În Raportul prezentat de secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, la Conferință, raport adoptat în unanimitate de participanți ca program de acțiune, de muncă și luptă al partidului, al întregului popor român, s-a realizat o amplă analiză a problematicii politico-ideologice de educare comunistă, revoluționară, de formare a omului nou, înaintat — constructor conștient și devotat al noii societăți, subliniindu-se faptul că în acest domeniu s-a ajuns la o anumită rămânere în urmă față de nivelul dezvoltării forțelor de producție, al societății noastre în general.

Revenind la această problemă, secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, sublinia în încheierea lucrărilor Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român: „De asemenea, se impune să plecăm de la Conferință cu hotărârea fermă de a face totul în vederea îmbunătățirii întregii activități politico-ideologice și educative, pentru formarea omului nou, pentru a transforma conștiința revoluționară, educația într-o uriașă forță, care să dinamizeze activitatea în toate sectoarele vieții economice și sociale!”.

O autentică educație politico-ideologică, așa cum reiese din Raportul prezentat la Conferința Națională a Partidului Comunist Român, este aceea care contribuie la valorificarea pleneră a personalității umane, în beneficiul poporului, punându-se mai presus de toate interesele generale ale societății, interesele întregii noastre națiuni. Iată deci o temă

majoră, ce constituie și pentru activitatea specifică propagandei prin presă nu numai o obligație morală, dar și o înaltă responsabilitate pe linia înfăptuirii complexelor obiective puse în fața noastră de Conferința Națională a Partidului Comunist Român.

Pentru țara noastră, astăzi mai mult ca oricând se pune problema creșterii și educării unor personalități dezvoltate multilateral, care să-și cunoască posibilitățile și limitele și, pe această bază, să acționeze pentru dezvoltarea armonioasă, pentru a participa plenar la procesul complex de devenire socialistă și comunistă a patriei.

Pornind tocmai de la această cerință, pe baza cunoașterii științifice a realităților românești, a necesității accelerării ritmului de dezvoltare a țării noastre în viitor, secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, sublinia: „Dacă ne propunem să făurim o societate revoluționară nouă, să transformăm structura și întreaga viață socială a țării, trebuie să începem prin a ne propune să ne transformăm pe noi înșine”. Secretarul general al partidului nostru avea în vedere faptul că omul, ca ființă bio-psiho-socială, are conștiința nemulțumirii de sine, permanenta aspirație către autodepășire, ca și capacitatea de a-și modela propria activitate sub semnul generoaselor și nobilelor idealuri ale progresului social și cultural.

Dar gradul în care fiecare persoană se implică în viața socială depinde în mare măsură și de modul cum se realizează autoevaluarea, autocunoașterea pentru punerea în valoare a potențelor creatoare, în vederea dezvoltării multilaterale a personalității, cu efecte dintre cele mai benefice atât pentru individ, cât și pentru societate.

Ideea suplimentului — și, de ce nu, a altor materiale cu problematică psihosociologică și educativă — s-a desprins îndeosebi în urma unui studiu efectuat de Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului, la solicitarea redacției revistei „Știință și tehnică”, în rândul cititorilor acestei publicații și care a urmărit, în principal, identificarea celor mai importante zone de interes al tinerilor pentru știință și tehnică, în vederea restructurării revistei în

CONFERINȚA NAȚIONALĂ
A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN
14-16 DECEMBRIE 1987

funcție de aspirațiile și așteptările reale ale acestora.

În urma acestui studiu una dintre concluzii a fost aceea că printre domeniile de mare interes pentru tineri se numără și psihologia, problematica umană în general.

Rezultatul nu ne surprinde deloc dacă ne gândim că psihologia reprezintă la ora actuală, alături de genetică și informatică, o știință aflată într-un proces revoluționar de dezvoltare și, pe de altă parte, dacă luăm în considerare interesul deosebit de mare al tinerei generații de astăzi de a se integra rapid și eficient în marile mutații ce caracterizează societatea noastră socialistă.

Editarea acestui supliment a fost generată și de o serie de concluzii desprinse din investigațiile Centrului de Cercetări pentru Problemele Tineretului, care reliefează, pe lângă o multitudine de aspecte pozitive ale procesului de participare a tinerei generații la dezvoltarea economico-socială a țării, și o serie de disfuncționalități datorate în principal unor necorelări ale acțiunilor tinerilor, în dorința de împlinire a unor aspirații, între posibilitățile proprii și posibilitățile practice de atingere a unor idealuri, ce izvorăsc dintr-o superevaluare sau subevaluare a aptitudinilor și capacităților proprii. Aceste necorelări îmbracă forme dintre cele mai diverse care, dacă nu sînt corectate la timp, pot avea consecințe nedorite atît în plan personal, cît și social.

Tocmai pentru a răspunde acestor cerințe de surprindere din mai multe unghiuri a problematicii centrate pe coordonatele autocunoaștere — creativitate — personalitate ne-am adresat unui număr mare de autori, unii bucurîndu-se de un real prestigiu, alții aflați într-o etapă fertilă de cercetări științifice în domeniu,

avînd însă cu toții deplină competență în subiectele abordate.

Lucrarea de față, destinată tinerilor, dar și cercului larg de practicieni în domeniul educației, nu țintește să epuizeze întreaga problematică presupusă de ecuația autocunoaștere-creativitate-personalitate.

Suplimentul și-a propus să contureze un cadru adecvat de familiarizare cu problematica psihosocială, în special în domeniul evaluării proprii personalități. Totodată, în paralel cu o expunere succintă, sintetică — spațiul nu ne-a permis o abordare mai aprofundată — a fundamentelor de ordin teoretic, sînt prezentate o serie de probe de autocunoaștere a căror valabilitate de principiu a fost verificată. Pe de altă parte, ele constituie doar puncte de plecare în explorarea sau valorificarea propriului potențial spiritual, avîndu-se în vedere că prin efort, voință și muncă există posibilitatea perfecționării fiecăruia.

Iată de ce socotim că, dacă lectura acestui supliment va genera cititorului mai mult sau mai puțin avizat o atitudine evaluativă, însoțită de tendința și dorința de împlinire a propriei personalități, scopul lucrării a fost atins. Dorim ca prin acest supliment să depășim simpla satisfacere a curiozității fiecăruia de a se autocunoaște, dar mai ales să stimulăm procesul de preluare, însușire și aplicare de către cît mai mulți tineri a unor tehnici și procedee care să contribuie la structurarea unor personalități puternice, creative, atît pe plan personal cît și social, creația fiind atît un drept, cît și o datorie a noastră, a tuturor.

I. ALBESCU,
Redactor-șef al revistei
„Știință și tehnică”

M. MANOLESCU,
Director al Centrului de Cercetări
pentru Problemele Tineretului

MODELUL INTEGRATIV AL PERSONALITĂȚII

Prof. univ. dr. PAUL POPESCU NEVEANU

Sintem personalități, mari prin excepție, mijlocii, de tip comun, de regulă, uneori chiar de nivel sub-mediu, cota de personalitate fiind mult prea modestă. Dar totuși sintem personalități, constituite la vârsta adultă, în plină efervescență de împlinire în faza tinereții, într-o devenire treptată și stadială pe parcursul copilăriei și preadolescenței, pentru că nu ne naștem ca personalități. Ereditatea noastră, mai bogată sau mai săracă, ne permite să devenim personalități prin adaptare și integrare socială, prin enculturație, direct prin bine cunoscutele mijloace ale instrucției, educației și formării profesionale, nemijlocit prin activitatea și experiențele proprii. Rezultă că personalitatea, ce cunoaște - prin însăși programarea sa genetică - un proces de creștere și maturi-

zare, se construiește fundamental în primele două decenii de viață, rezultând din interacțiunile cu mediul socio-cultural și constituindu-se ca un mare sistem de interacțiune și inițiativă. Subiectul uman este acel homo pe care antropologia filozofică l-a dotat cu tot felul de atribute distinctive, din care însă definitorii par să fie numai trei, și anume: faber, sapiens, valens. Într-adevăr, numai subiectul uman este capabil de acțiuni anticipate mintal și orientate către un scop, avînd o eficiență constructiv-transformativă, care a adăugat planetei un înveliș artificial, numai el este cugetător, deplin conștient și capabil să treacă, dincolo de fenomene, la esență, dincolo de accidental, la necesar, să modeleze informațional universul sub toate aspectele, numai omul - și aceasta este o trăsătură absolut speci-

fică - își definește valori, se calauzește după ele și trăiește într-o lume a valorilor spirituale sau, alfel spus, într-o sferă culturală.

Personalitatea a fost esențial caracterizată ca fiind o construcție psiho-fiziologică și psiho-socio-culturală ce rezultă din asimilarea și luarea în stăpînire a unui ansamblu de relații și acțiuni sociale. Tocmai de aceea conceptele sociologice de „status“ și „rol“ sînt foarte importante pentru caracterizarea personalității, mai ales sub unghiul personajelor sociale. Acestea nu epuizează însă microuniversul individual, întrucît există o zonă centrală, intimă, un nucleu existențial populat cu imagini, idei și valori. Desigur, totul se produce pe un fond biologic. Creierul este purtător și mediator al conștiinței și personalității. Așa cum în limbaj se reunește fiziologicul cu socialul și culturalul, tot astfel cele trei dimensiuni se aglutinează în personalitate. Pentru că nu trebuie nici un moment uitat că personalitatea este modul specific de existență și realizare a ființei umane. Cînd Marx a spus că trebuie să luăm în considerare omul concret, ipso facto, a accentuat conceptele de viață și activitate, fără de care persoana reală nu poate fi identificată și caracterizată. În aceste condiții este important ca, luînd drept bază formula unanim acceptată „personalitatea este un sistem bio-psiho-social“ propriu individualității umane, să răspundem la întrebări ce privesc însuși modul în care elementele triadei se corelează între ele. Unii autori subestimează dimensiunea biotică, ei considerînd-o doar un suport pentru construcția socio-culturală sau acordîndu-i valori potențiale pentru succesul și desfășurarea diferențiată a acesteia. Alți specialiști, cu deosebire genetiicii contemporani, fascinați de propriile descoperiri, extrapolează de la animal la uman și consideră că personalitatea este potențial dată ereditar, transformînd dezvoltarea prin determinările mediului într-o endodezvoltare.

Aceleași tendințe se manifestă și în legătură cu celelalte două componente. Unii sociologi, ca și promotorii optimismului pedagogic absolut, consideră că, prin socializare și educație, se poate face totul, copilul la naș-

tere reprezentînd o tabula rasa. Alți cercetători ai fenomenului uman socotesc că înseși modelele sociale de personalitate sînt expresia unor structuri etnobiologice, pe care educația nu poate decît să le actualizeze. În sfîrșit, există și reducția la particularități individuale de ordin psihic, pe care le absolutizează personalismul de inspirație spiritualistă, ca și tendința opusă a celor care, nesocotind specificitatea legilor psihologice, consideră că psihismul este disponibil pentru modelări care vin atît de jos, din fondul biotic al ființei, cît și de sus, de la însăși macrosistemul socio-cultural, fenomenele subiective realizînd un impact tranzacțional între aceste două serii de influențe. Ca și în alte domenii, prin aceste accentuări și polarizări pe o dimensiune din sistem se constituie modele parțiale sau teorii și care în personalogie sînt destul de numeroase și permit elaborarea de tipologii corespunzătoare. Nu vom insista în această direcție, cu atît mai mult cu cît modelele adoptate pot fi legate și de criterii programatice. Este clar că, în clinica medicală, se va da înfîșiate structurilor biotice, că, pentru viața socială, caracterizarea indivizilor se va orienta spre sistemul rol-statusurilor, spre cetățean sau profesionist, iar în zona de interes a psihologiei și culturologiei se vor considera prioritare structurile psihice și valorice ale omului. Toți o metateorie a personalității trebuie să promoveze echilibrul și să renunțe la ignorarea specificității fiecăreia din cele trei modalități ce se întîlnesc în personalitate. Cu alte cuvinte, trebuie stăvilit reducționismele pentru a dobîndi imaginea realistă a omului integral. Sub acest raport este

foarte important să se înțeleagă că personalitatea nu reprezintă un simplu produs a trei serii de determinări, întrucît la nivelul subiectului uman determinarea trece în autodeterminare, ceea ce permite o relativă autonomie și tocmai măsura autodeterminării, decizie și implicare, reprezintă măsura personalității.

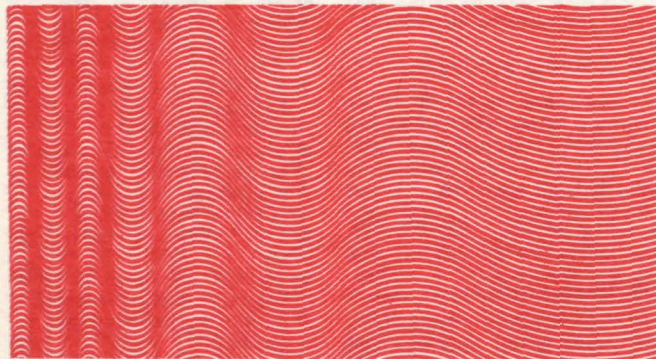
Din punctul de vedere al psihologiei, tradițional, s-au avut în vedere trei modalități de a fi ale personalității. Ne referim la temperament, aptitudini și caractere. Aceste trei modalități se interpenetrează, dar au sensuri diferite. Temperamentul semnifică o particularitate dinamo-energetică, aptitudinile, ca sisteme operaționale, corespund sectorului instrumental, iar caracterele, ca agregate de atitudini, totalizează valorile reglării, ce se exprimă în modurile de a fi și a se comporta. Observăm că, în timp ce la aptitudini elementul constructiv este operația, în caracter precumpănesc vectorii (trebuie, motive, interese, atitudini). Dacă pe fondul temperamental se clădesc structurile integrative de personalitate, atunci acestea - în viziunea ce o promovăm și care a fost larg verificată experimental - nu pot fi decît vectoro-operaționale. În această perspectivă se explică optim vocația și creativitatea. Respectiv, tînrul, cînd se autodefineste vocațional, trebuie să țină seama nu numai de aptitudinile sale, dar și de autenticitatea motivației și atitudinilor implicate în profesie, după cum în aspirațiile sale creative el trebuie să fie conștient de faptul că simțul noului, înclinația spre originalitate, problematizarea și nonconformismul epistemic sînt condiții care depind și de el și nu reprezintă doar un dar al naturii. ■

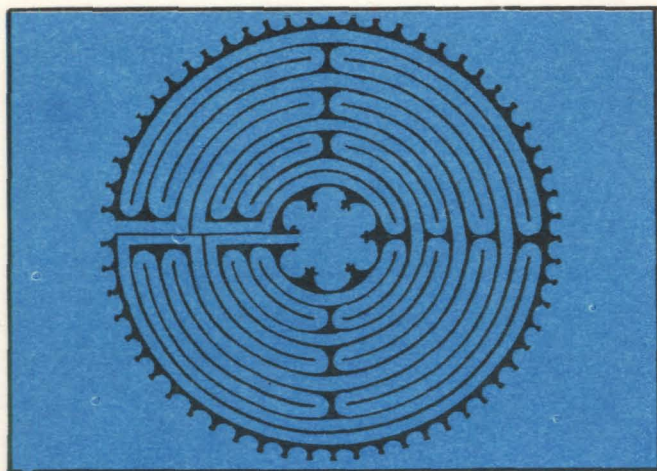
GÎNDURI despre OM și lumea =MULUI

SEPTIMIU CHELCEA

Cunoașterea și autocunoașterea personalității

- „Cunoaște-te pe tine însuși“, comparîndu-te cu cît mai mulți.
- Evaluăm oamenii cu măsura intereselor pe care le avem.
- Adevesea confundăm la o persoană simțul realității cu modestia ei.
- Vedem cu ochii minții și memorăm cu retina.
- Îmbătrînim cu adevărat cînd începem să ne contabilizăm eșecurile.
- Creativitatea-i ca geana dimineții: anunță, vestește. Realizările, ca și amurgul, confirmă.
- Dați-i unui om privilegiul de a decide în numele celorlalți, dacă vreți să-l cunoașteți cu adevărat.
- Umilînța zgomotos manifestată măsoară incapacitatea în taină păstrată.
- Nu sînt copilul părinților, ci fiul muncii mele.
- Om simplu, adică - psihologic - extrem de complex.
- Îi ajutăm pe alții, de multe ori, numai ca să ne convingem ce buni și cît de puternici sîntem noi.
- Accept coleg pe oricine, dar nu mă subordonez oricui.
- **Handicapații**
Își protejează perfect capul cu umerii.
- **Absența intereselor**
A arăta orbilor stelele.

● **Savantul**

A munci toată viața pentru clipa întâlnirii cu descoperirea.

● **Om cultivat**

A avea stil în relațiile interpersonale.

● **Sărăcie spirituală**

A stat puțin de vorbă cu sine și s-a plictisit de moarte.

● **Impostură**

Piticul nu pretinde să fie considerat mai înalt decît baschetbaliștii, ci doar egal cu ei.

● **Umilirea orgoliosului**

A-l considera un om obișnuit.

● **Conștiința trepădușului**

Tropăi, deci exist!

**Lumea:
secvențe
psihosociale**

- În orice bloc de marmură se află o statuie; în orice copil un Om.
- Doar cei ce au la masă cozonac se tem să nu-și piardă pîinea...

● Cei ce amintesc mereu de funcția lor oficială nu o merită!

● Trădare în legitimă apărare: tot crimă rămîne...

● Oamenii mărunți se întrec în compromisuri cînd li se sugerează că e necesar și se simt umiliți cînd nu li se cere aceasta.

● Mulți își găsesc jumătatea, puțini și-o aleg.

● Decît un prieten fals, mai bine un dușman cinstit.

● Pe unii îi recomandă șefii, rudele, prietenii; pe cei valoroși munca.

● Autorii între ei își spun: „Te-am citit și te-am citat“, precum adolescenții: „Te iubesc și te-am visat“.

● Acceptăm atît cît înțelegem: nimic mai mult!

● Prietenia se întreține cu dovezii, așa cum focul se menține viu punînd continuu lemne.

● **A privi partinic**

A pune mîna să lucrezi pentru îndreptarea lucrurilor.

● **etică și echitate**

A te simți onorat de munca ta; a te considera supracompensat pentru ceea ce faci.

● **Relații umane**

În fiecare zi a îndatora, zilnic a plăti datorii.

● **Fără complexe**

A-ți considera șefii ca subordonați la un nivel mai înalt.

● **Schimbare de mentalitate**

Nimeni nu mai crede ca haina îl face pe om, ci... funcția.

● **Nenorocire**

Nu am dușmani, ci doar foști prieteni...

● **Eficiența dezbaterii științifice**

În final, știm mai bine ce nu știm foarte bine.

● **Ipocrizie**

Să-ți prezinți incapacitatea de a te adapta la vremile în schimbare drept principialitate.

**Îndemn spre
omenie**

● Să fii om este obligatoriu, să supraviețuiești nu!

● Vreau să fiu considerat om, nu „omul lu’...“.

● Să nu superi pe nimeni cu prezența ta înseamnă a accepta impostura: nu-i o laudă!

● Unii se sprijină pe trecutul lor, alții își fac din viitor o bază. Pe aceștia să-i admiri!

● Rămii tu însuși, adaptîndu-te continuu schimbărilor!

● Nu-i totul să fii om bun; important este la ce.

● Pe plan spiritual, cînd împrumuți de la alții sărăcești; cînd dăruiești, te împlinești.

● Învață să pierzi cu demnitate și să câștigi cu modestie.

● Dezaprobă cu voce tare, exprimă-ți acordul cu privirea.

● Nu te încrede în aprecierile măgulitoare ale celor care și-au trăit viața printre mediocrități!

● S-o spui „pe-a dreaptă“ e un lucru bun; s-o faci fără să jig-nești este și mai bun.

● Caută-ți în muncă fericirea: ea nu se isprăvește niciodată, te răsplătește totdeauna și te apără de invidia celorlalți.

● Fă-te stăpîn pe meseria de om!

● Nimeni nu-i dator să te iubească: comportă-te astfel încît să cucerești dragostea oamenilor! ■

Noi COORDONATE ale CONDIȚIEI UMANE

ION DAN TRESTIENI

Șpre sfârșitul secolului trecut, în plin avânt al dezvoltării unor teorii revoluționare în fizică, scepticii au lansat o anecdotă cu iz metafizic: fiind întrebat un pictor ce anume se ascunde îndărătul perdelei puse peste pânza unui tablou, el a răspuns că perdeaua este însuși tabloul. Se făcea aluzie la modalitatea în care erau efectuate explicațiile științifice în epocă, fiind considerate mai mult văluri în fața esenței decât sisteme de cunoștințe obiective.

Dezvoltarea științifică ulterioară a infirmat în mare măsură ironia anecdotei. Dar, în plină revoluție tehnico-științifică, în plină desfășurare a modei apelativelor (secolul informaticii, secolul telecomunicațiilor, secolul genetica etc.), anecdota revine iar pe buzele unor cercetători care, paradoxal, consideră că ar servi caracterizării stadiului actual de dezvoltare a științei. În ultimul deceniu, savanți de reputație, în special din domeniul astronomiei, ne-au obișnuit cu aserțiuni de genul: „s-ar putea ca explicarea acestui fenomen particular să zdruncine întregul eșafodaj al cunoștințelor științifice clădit pînă acum”.

În același timp, dacă ne referim la aspectul filozofic, izvorât din semantica unor demonstrații științifice, putem spune că s-au reformulat o serie de „adevăruți” gândite acum mai bine de două mii de ani în grădinile Eladei. Așa s-a întâmplat în cazul laureaților Premiului Nobel pentru fizică din anul 1980, James W. Cronin și Val L. Fitch

care au descris „violarea principiilor fundamentale de simetrie în dezintegrarea mezonilor K neutri”. Irreversibilitatea proceselor fizice (demonstrată în cazul particulelor elementare prin lipsa de simetrie de sarcină, de paritate - stînga, dreapta - și de inversie temporală) cei doi cercetători au tradus-o pentru mass-media folosind cugetarea lui Heraclit: „nu te poți scălda de două ori în apele aceluiași rîu”.

Heraclit a gândit deci o coordonată a ceea ce Carnot, Thomson și Clausius aveau să numească în secolul al XIX-lea legea entropiei (trecerea spontană a energiei de la o stare de organizare la una de dezorganizare). „Garnisite” cu observațiile empirice făcute de sofisticatii cercetători contemporani, cuvintele sale pot servi drept contraargumente și pentru moderna teorie cosmogonică a puținței recreării unui nucleu de materie în Univers, care, explodînd, să nască un nou univers (Big-Bang).

Ce se întîmplă oare? Avem de-a face cu o baterie a pasului pe loc în ceea ce privește puterea de pătrundere a gândirii în tainele Universului? Sau, mai mult

chiar, regresăm în ceea ce privește puțința formulării unor teorii esențiale?

Fenomenul este extrem de complex și credem că o extindere a aplicabilității legii entropiei și la nivelul „învelișului gânditor” al Pămîntului, sfera reflecției, a invenției conștiente și libere, a gândirii, sfera spiritului, la Noosfera lui Pierre Teilhard de Chardin ne-ar furniza o posibilă explicație validă. Unele din idei-

ile marelui vizionar sînt actuale: „cu cît umanitatea se rafinează mai mult și se complică, cu atît mai mult se multiplică șansele de dezordine și se accentuează gravitatea lor; căci nu se pot ridica munți fără a săpa abisuri... Progresul este o forță, și cea mai periculoasă dintre forțe”. Hedonismul „de creștere” pe care-l alege gînditorul francez ca instrumentar „antientropic”, preferîndu-l celor de plăcere sau de liniște, este de asemenea un model de comportament dezirabil în epoca contemporană. Creșterea s-ar putea realiza prin „credința într-un sens”, ceea ce nu este decît o altă formulare a modernului paradox al lui Arrow – dacă se pune problema luării unei decizii prin considerarea mai multor criterii, nu se poate găsi decît o soluție convenabilă: alegerea unei decizii care să țină cont de un singur criteriu. Teorema de „incompletitudine a sistemelor formale” elaborată de matematicianul Kurt Goedel pune și ea problema limitelor cunoașterii umane arătînd că, oricare ar fi sistemul de reguli ales sau de axiome, va fi totdeauna posibil să se construiască enunțuri imposibile de caracterizat ca adevărate sau false.

Teilhard de Chardin transpune chiar și problematica morală într-o sferă care să cadă sub incidența legii entropiei. În acest context, problema morală devine o chestiune de energie: o eliberare (prin organizare și mașinism) a energiei spirituale a oamenilor, absorbită în procesul de producție. Energia eliberată se va transpune într-un ideal, într-o credință. Construirea unui ideal devine astfel un procedeu antientropic la îndemîna psihicului fiecăruia, o adevărată forță dacă se instituie ca ideal colectiv. Poate în această manieră am putea privi și evalua-

rea înaltă pe care o acorda profesorul Dimitrie Gusti voinței națiunii în sistemul său sociologic.

Ontologia contemporană transformă astfel într-un mod spectaculos deprimanta cugetare a anticilor: „știi că nu știi nimic”, în care omul se regăsește ca o așchie plutind pasivă pe talazurile entropice, într-o cugetare mai optimistă (dar cu un fond filozofic asemănător cu cel al filozofiei antice): „știi ceea ce sînt și gîndesc eu” (străvechiul strigăt „existentul este”).

Ce a realizat în plus omul contemporan, antientropic prin natura sa dintotdeauna, față de venerabilii săi înaintași? Și-a cuantificat subiectivitatea pentru a o controla atunci cînd face judecăți de valoare. Teoria relativității și legea entropiei au schimbat esențial maniera de a gîndi a omului modern, incluzînd în zona reflecției transformările calitative ce se petrec în Univers. Noosfera și-a creat astfel lînci antientropice viguroase, dovedindu-se o dată în plus faptul că evoluția cea mai evidentă a speciei noastre s-a realizat în domeniul spiritului și nu în cel al adaptării fizice la mediu.

Ceea ce s-a transformat esențial a fost stilul cognitiv al omului, maniera de a prinde în plasele cugetării sale tot ceea ce înseamnă existență (un domeniu fără granițe, deci), fapt ce a provocat și observații de o altă natură decît cele anterioare. Homo cyberneticus din secolul XX este, din perspectiva legii entropiei, un om pasiv, antientropic și nu un stăpînitor al naturii cum ne-am învățat să-l numim pînă acum. Această constatare se transformă în „strigăt” în cazul economistului Nicolae Georgescu-Roegen, care cere – pe bună dreptate –, de mai bine de două decenii, să se renunțe la prejudecata considerării naturii drept o sursă de rezerve fără limite. Temeritatea gîndirii, curajul, atitudinea revoluționară în actuala cunoaștere devin norme etice fundamentale ale omului contemporan.

Transformarea muncii în creație se instituie ca un deziderat esențial în maniera de a trăi a omului, iar în această transformare subiectivitatea sa devine principala forță de producție.

O interesantă paradigmă de dezvoltare a elementelor Noosferei, în vederea încetîririi ten-

dinței lor de dezorganizare sub incidența legii entropiei, a dezvoltat-o recent Guy Jumarie, matematicianul canadian care a pus bazele ciberneticii relativiste.

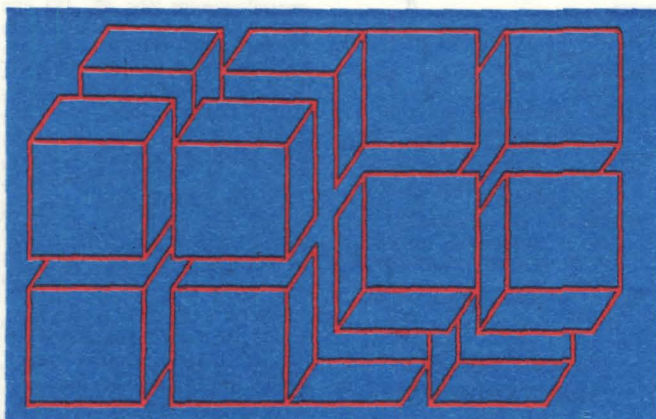
Conform demonstrației sale se poate cuantifica subiectivitatea introdusă de individ în procesul de observație dacă se pornește de la premisa că un sistem ce urmează a fi observat nu poate fi definit decît în raport cu un observator dat.

Între individ și obiectul cunoașterii sale se realizează un cuplaj indisolubil. Iată de ce procesul de observare trebuie analizat într-un cadru relativist, evaluînd cu grijă referențialul observatorului. Fizica relativistă și în mod particular ecuațiile lui Lorentz constituie pentru Guy Jumarie un instrumentar matematic eficient în analiza diadei subiect-obiect cunoașterii. Concepte ca „variabila vagă relativistă” și „funcția vagă relativistă” au fost bine utilizate pentru demonstrarea manierei în care factorul uman își lasă o amprentă unică în procesul de recunoaștere a formelor.

Cuantificarea propriei subiectivități reprezintă un cîștig serios pentru omul zdrențuit de numeroasele sale tentative antientropice. Împreună cu eșafodajul din ce în ce mai solid al cunoștințelor contemporane din domeniul geneticii – prin care ni se propune o analiză a condiției umane din perspectiva paletelor de comportamente generate de cele 10 000 de gene din genotip –, matematica modernă (în special cercetările moderne de teoria generală a sistemelor) scoate în evidență faptul că omul este o forță atunci cînd știe să-și folosească potențele sale, ale căror limite încă nu le cunoaște. Fiecare om poate să le prezinte semenilor săi, cu orgoliul lucrului bine făcut, o altă fațetă a lumii, iar a dori aceasta înseamnă a trăi. Revoluția tehnico-științifică actuală poate fi caracterizată frumos prin metafora corabiei folosită de Saint-Exupéry: încercăm cu toții să batem un cui în lemnele corabiei noastre spre a o întări și a o face capabilă să înfrunte furtunile. Mulți nu mai pot recunoaște stinghia în care l-au bătut, dar gestul lor rămîne sublim. ■

(dacă acționați astfel în cea mai mare parte a timpului) și cu 2 răspunsul „mai curînd fals” (în cazul în care nu faceți și nu gândiți decît rar ceea ce este descris).

1. Spun adesea „da” cînd aș vrea să zic „nu” 2
2. Îmi apăr drepturile fără a încălca pe cele ale altora 1
3. Prefer să ascund ceea ce gîndesc sau simt, dacă nu cunosc bine persoana 1
4. Sînt mai curînd autoritar și decis 1
5. Este în general mai ușor și abil să acționezi prin persoană interpusă decît direct 2
6. Nu mă tem să critic și să spun oamenilor ce gîndesc 2
7. Nu îndrăznesc să refuz anumite sarcini, chiar dacă nu intră în atribuțiile mele 1
8. Nu mă tem să-mi exprim părerea, chiar dacă acest lucru este primit cu ostilitate 2
9. Cînd este o dezbateră, prefer să stau deoparte, pentru a vedea ce sens va lua 1
10. Mi se reproșează adesea că am spirit de contrazicere 2
11. Nu-mi place să ascult pe alții 2
12. Caut să fiu în apropierea celor mari; aceasta mi-a adus adesea beneficii 2
13. Sînt considerat ca fiind destul de descurcăt și abil în relații 1
14. Întrețin cu ceilalți raporturi întemeiate pe încredere, mai curînd decît pe dominare și calcul 1
15. Prefer să nu cer ajutor colegilor; ar gîndi că nu sînt competent 2
16. Sînt timid și mă simt blocat în dată ce trebuie să realizez o acțiune neobișnuită 1
17. Mi se spune „papă lapte”; aceasta mă enervează și face pe ceilalți să ridă 2
18. Mă simt bine în contactele „față în față” 1
19. Joc adesea comedie (ma prefac). Cum să fac pentru a ajunge la scopurile mele? 1
20. Sînt cam guraliv și retez vorba celorlalți fără a-mi da seama la timp 2
21. Am ambiție și sînt gata să fac ce trebuie pentru a reuși 2
22. Știu, în general, pe cine trebuie să văd și cînd să-l văd; acest lucru este important pentru a reuși 2
23. În caz de dezacord, caut compromisuri realiste, pe baza intereselor mutuale 1

SÎNTEȚI O PERSOANĂ CONSTRUCTIVĂ?

Pentru a vă afirma între ceilalți, pentru a obține prestigiu, stimă publică nu e nevoie să vă manifestați ostentativ superioritatea, cu orice preț și în orice împrejurare. În Faust, nemurtoarea capodoperă a lui Goethe, înțîlnim următoarea reflecție: „Inteligența, bunul simț puține/efecte cer, căci se impun prin sine”. Aprecierea socială valorizează individul a căror personalitate se explică prin fapte, prin eficiența socială, printr-un comportament ponderat, constructiv și nu pe cei care recurg la impulsivitate, brutalitate, la comportamente agresive. La fel de amendabil este și stilul de comportament care se remarcă prin încercarea de a-i manipula pe ceilalți, de a-i utiliza ca „instrumente” în scopul obținerii unui avantaj personal. Numai armonizarea aspirațiilor și fericirii personale cu dorințele și nevoile celorlalți reglementează „rațional” relațiile dintre oameni. **Omul devine personalitate numai dacă se racordează sistemului de valori sociale**, efortului comun, normelor de viață ale colectivității. Cota socială a per-

sonalității este dată de eficiența sa în profesie, dar și de modul în care respectă normele și valorile sociale.

Omul în context social, articularea sarcinilor și aspirațiilor personale, a dorinței de a-ți schimba statusul social la așteptările celorlalți - iată condiția interumană constructivă pentru care pledăm. A coopera, a ajuta, a deveni un partener diligent reprezintă astfel o nouă resursă umană și se traduce printr-o tehnologie comportamentală specifică: **competența interpersonală**.

Dorim să vă ajutăm să vă autodiagnosticați orientarea persoanei dumneavoastră în raporturile cu ceilalți. Care sînt tendințele comportamentale constante, ce orientări valorice vă caracterizează, cum acționați în relațiile cu ceilalți și ce semnificație au aceste orientări - iată întrebările la care răspunde chestionarul pe care vi-l propunem (tradus și adaptat după Dominique Chavlin, L'affirmation de soi).

Răspundeți la întrebările de mai jos în mod spontan, cît mai repede posibil, însemnînd cu 1 răspunsul „mai curînd adevărat”

24. Prefer „să joc cu cărțile pe față”
25. Am tendința de a amina ceea ce trebuie să fac
26. Las adesea un lucru început fără a-l termina
27. În general, mă prezint așa cum sint, fără a-mi ascunde sentimentele
28. E greu să fiu intimidat
29. A speria pe alții este adesea un mijloc pentru a obține ceva
30. Când m-am lăsat prins cu ceva, știu să-mi iau revanșa când se ivește ocazia
31. Pentru a critica pe cineva este eficace să-i reproșezi că nu-și urmează propriile principii; îl forțezi astfel să fie de acord cu tine
32. Știu să profit de pe urma unui sistem de reguli; sint descurcâreț
33. Sint capabil să fiu eu însumi, continuînd să fiu acceptat de către ceilalți
34. Când nu sint de acord, îndrăznesc s-o spun fără patimă și mă fac înțeles
35. Am grijă să nu inoportunez pe alții
36. Îmi dau osteneala să iau o hotărîre și să aleg
37. Nu-mi place să mă deosebesc de părerile celorlalți din grup; în acest caz prefer să tac
38. Nu mi-e teamă să vorbesc în public
39. Viața nu-i decît raporturi de forță și de luptă
40. Nu mi-e teamă să primesc părerile periculoase și riscante
41. A crea conflicte poate fi mai eficace decît a reduce tensiunea
42. A mima franchețea e un bun mijloc de a obține încredere
43. Știu să ascult și nu tai vorba altora
44. Duc pînă la capăt ceea ce am hotărît să fac
45. Nu mi-e teamă să-mi exprim sentimentele așa cum sint ele în realitate
46. Știu cum să-i fac pe oameni să adere și să-i aduc la ideile mele
47. A flata rămîne încă un bun mijloc să obții ceea ce vrei
48. Îmi dau osteneala să fiu clar cînd am cuvîntul
49. Știu să minuiesc ironia mușcătoare
50. Sint sensibil și ușor de tratat; adesea mă las puțin exploatat
51. Prefer să observ decît să particip
52. Prefer să fiu în culise decît în primul rînd
53. Nu cred că manipularea altora e o soluție eficace
54. Nu trebuie să-ți anunți prea repede intențiile; acest lucru este o probă de neîn-

- deminare
55. Șochez adesea oamenii cu vorbele mele
56. Prefer să fiu lup decît miel
57. Să manipulezi pe alții e adesea singurul mijloc pentru a obține ceea ce vrei
58. Știu în general să protestez cu eficacitate, fără agresivitate excesivă
59. Găsec că problemele nu pot fi cu adevărat rezolvate dacă nu cauți cauzele profunde
60. Nu-mi place să mă fac rău văzut

Corectare și interpretare

Fiecare frază corespunde unui exemplu de atitudine: evitare, înfruntare, expectativă, constructivă. Frazele indicate în dreptul fiecărui număr au fost clasate în patru coloane, corespunzînd celor patru atitudini. Completați tabelul de mai jos, trecînd în dreptul fiecărei întrebări în spațiul liber cifra 1 sau 2, după cum ați răspuns. Totalul punctelor obținute notate cu 1 arată gradul tendinței dv. de a vă apropia de una din cele patru atitudini. Faceți suma punctelor la care ați răspuns cu 1. Cu cît totalul este mai ridicat, cu atît tendința este mai intensă.

Coloana I — atitudine de evitare: aveți tendința de a vă ascunde, de a fugi mai degrabă decît de a înfrunta oamenii și lucrurile. Această „fugă” poate lua diverse forme: exces de gentilețe, spirit de conciliere (întrebările 1, 7, 50); tendința de a trenea, de a amîna pentru mai tîrziu sau de a nu fi suficient de informat pentru a hotărî (25, 26, 36, 59); teamă maladivă de judecata altora (15, 16, 35, 37, 60); teama de a ocupa o poziție prea în față, de a avea responsabilități (51, 52), chiar supărarea intensă pentru motivul de a nu putea rezolva o problemă (17). Inconvenientul acestei atitudini este că nu vă face respectat nici de alții, nici de dv. înșivă și vă poate provoca sentimente de raniună, impresia de a fi exploatat.

Coloana a II-a — atitudine de înfruntare. Un orgoliu rău înțeles vă împinge să vreți mereu să fiți cel care are ultimul cuvînt, care strigă mai tare, care domină, chiar dacă acest lucru indispuce pe ceilalți și chiar pe dv. înșivă. Această atitudine ia forme diferite: încercarea de a-i domina pe alții, chiar înfricoșîndu-i (4, 29); dorința de a reuși cu orice preț, chiar trecînd peste

Atitudine de evitare	Atitudine de înfruntare	Atitudine expectativă	Atitudine constructivă
1 2	4 1	3 1	2 1
7 1	6 2	5 2	8 2
15 2	10 2	9 1	14 1
16 1	11 1	12 2	18 1
17 2	20 2	13 1	23 1
25 1	21 2	19 1	24 1
26 1	28 1	22 2	27 2
35 1	29 2	31 1	33 1
36 1	30 1	32 1	34 1
37 1	39 1	41 1	38 1
50 1	40 1	42 1	43 1
51 1	48 1	46 2	44 2
52 1	49 1	47 1	45 1
59 1	55 1	54 1	53 2
60 2	56 1	57 2	58 1
Total: 11	Total: 10	Total: 10	Total: 11

alții (21, 39, 56); monopolizarea cuvîntului în societate (11, 20, 48); plăcerea de a contrazice, de a șoca (10, 55) sau de a critica cu răutate, de a umili (6, 49); dorința de răzbunare pentru cea mai mică ofensă, reală sau imaginară (30); tendința de a-ți asuma riscuri excesive (40). Această atitudine suscită - bineînțeles - riposta celorlalți sau măcar antipatia lor și vă face nefericit, căci aveți sentimentul de a nu fi iubit.

Coloana a III-a - atitudine expectativă. Deci așteptați „momentul potrivit”; preferați rolurile de culise, vă ascundeți, urmăriți clipa prielnică în loc să spuneți ce aveți de spus în mod deschis. Schimbați bucuros cuvîntul după interlocutor. Vă place să fiți aproape de cei mari, să cunoașteți amănunte ignorate de ceilalți, intenții ascunse. În această atitudine globală, anumite aspecte sînt mai evidente, după individ: unii doresc să-i pună pe alții să facă ceea ce ar vrea ei, chiar înșelîndu-i sau culpabilizîndu-i (13, 31, 41, 42, 46, 47, 57); alții caută, înainte de toate, să nu se dea „pe față”, să „nu-i știe lumea”, să întoarcă îndeminatic totul în favoarea lor (12, 22, 32) sau joacă cu plăcere roluri străine (19). Pentru acest tip uman, problema se pune în felul următor: dacă manevrele sale ies la lumină, ceilalți nu se vor mai încrede niciodată în el, există risca de a fi marginalizat.

Coloana a IV-a - atitudine constructivă. Dacă ați obținut un punctaj mare pe această coloană, știți să vă afirmați, să vă apărați drepturile și opiniile, fără a fi însă agresiv. Vă place să fiți voi înșivă, fără simulare (27, 33, 45); vă bazați pe încredere și franchețe (14, 24, 53) și știți să-i ascultați, să țineți cont de punctul de vedere al altora (23, 43), ceea ce nu vă împiedică să vă afirmați cu o siguranță temperată, liniștită, să vă mențineți părerile și deciziile (2, 8, 18, 34, 38, 44, 58). E cea mai bună atitudine, cea care vă permite, în cele mai multe cazuri, să ajungeți la scopurile dv., fără a provoca resentimentele celorlalți și chiar atrăgîndu-vă stîmă lor. Perseverateți pe această direcție de conduită!

Traducere și adaptare de conf. univ. dr. ADRIAN NECULAU

ÎNCREDEREA ÎN SÎNE

Reușiți să vă adaptați la situațiile de viață, rezolvînd eficient și realist problemele pe care vi le puneți? Aveți suficiență încredere în forțele proprii de a face față oricărei situații?

Veți afla un răspuns - orientativ - la aceste probleme, optînd pentru DA sau NU la următoarele întrebări:

1. Singura parte interesantă a unui suplimenț literar de vacanță este cea umoristică.
2. Am avut experiențe de viață foarte ciudate și bizare.
3. Dacă cineva îmi face o nedreptate, în general cred că trebuie să-i răspund cu aceeași monedă dacă pot.
4. Uneori îmi place să birfesc.
5. O furtună puternică mă inspiră.
6. Adesea, am impresia că viața trece pe lângă mine.
7. Mi se pare că sînt la fel de inteligenți și capabili ca majoritatea celor din jurul meu.
8. Adesea, oamenii așteaptă prea mult de la mine.
9. Mi-e greu să găsesc subiecte de conversație adecvate cînd sînt în societate.
10. Am fost un elev care învăța ușor.
11. Părinții mi-au dezaprobat adesea prietenii.
12. Profesorii așteaptă adesea prea mult de la mine.
13. Citesc cel puțin 10 cărți pe an.
14. Am avut prea mult parte de neazuri.
15. În școală îmi era foarte greu să vorbesc în fața clasei.

16. Citesc cu plăcere scrieri cu caracter istoric.
17. Recunosc că nu doresc în mod special să învăț lucruri noi.
18. Îmi place știința.
19. Viitorul mi se pare lipsit de speranță pentru mine.
20. Succesul este o problema de voință.
21. Visez rar cu ochii deschiși.
22. Sînt gata să abandonez ușor, dacă lucrurile iau o întorsătură proastă.
23. Dacă oamenii nu mi-ar fi pus bețe în roate, aș fi reușit mai bine în viață.
24. Mă nemulțumesc scriitorii care folosesc în lucrările lor termeni ciudați și neobișnuiți.
25. Îmi place viața.

Acordați-vă câte un punct pentru fiecare răspuns afirmativ la întrebările 4, 7, 10, 13, 16, 18, 25 și pentru fiecare NU la întrebările 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24.

Dacă ați totalizat 18-25 de puncte sînteți o persoană matură, adaptată bine situațiilor, va rezolvați, plin de încredere în forțele proprii, problemele, vă place să cunoașteți și să învățați lucruri noi. Sînteți deschis și receptiv la nou, nu vă faceți griji din orice lucru, puteți depăși relativ ușor dificultățile.

Dacă scorul dv. este între 15 și 18 puncte aveți posibilități de a face față problemelor vieții, deși nu totdeauna preferați o confruntare directă și ofensivă cu acestea. Eșecurile se pot datoră parțial dezinteresului pentru pregătirea dv. generală. Resimțiți viața ca pe o luptă.

În cazul în care punctajul este sub 9, întîmpinați dificultăți în primul rînd datorate nesiguranței și lipsei de încredere în forțele proprii. Reveniți la întrebarea 25 și încercați să vă lămuiriți care sînt eșecurile (și cauzele acestora care țîn de dv.) ce v-au adus în situația de a spune „nu” în fața vieții. Dacă este vorba de o slabă pregătire profesională, aceasta se poate remedia parțial prin voință; succesul pentru dv. este legat și de schimbarea atitudinii față de ceilalți, în sensul unei mai mari încrederi în cei din jur.

Traducere și adaptare de dr. ILLI ȘTEFAN

ÎI CUNOAȘTEȚI pe cei de lângă

dumneavoastră.

Pentru a reuși în viață, în muncă, prietenie și dragoste, este necesar să intri în relație cu alți oameni. În diferent cit ar dura relația, o zi sau o viață, reușita ei solicită o armonizare a celor două personalități; or, aceasta necesită cunoașterea personalității celui alt.

Cel care îi cunoaște pe cei cu care interacționează are un evident avantaj asupra celui care nu îi cunoaște; ultimul pare un sărman navigator fără busolă într-o noapte fără stele: ori subestimează, ori supraestimează eroant personalitatea celorlalți, face mereu greșeli, ia hotărâri în contrast timp sau în contrasens.

În procesul de cunoaștere a celui alt avem la îndemână două „arme”: intuiția, în sensul ei de descoperire bruscă a trăsăturilor de personalitate ale celui alt, fără a ne da seama cum am reușit; cunoașterea științifică a fizionomiei, morfologiei, structurii corporale, scrisului, personalității și manifestărilor sale comportamentale.

În cele ce urmează vă propunem un test. Acesta vă va permite să estimați care este la dv. eficiența celor două modalități de cunoaștere a semenilor. Menționăm că nu numai precizia răspunsului, dar și viteza este un indiciu foarte important pentru modul în care reușiți să-i cunoașteți pe ceilalți în viața de zi cu zi. La cele mai multe întrebări se va încerca litera corespunzătoare răspunsului pe care l-ați ales. La restul întrebărilor se va preciza modul de scriere a răspunsului.

Răspundeți la toate întrebările!

1) De cele mai multe ori, când două persoane se întâlnesc, își strâng mina. Dar sînt tot atîtea strîngerii de mîini cîtî indivizi sînt. Iată cîteva tipuri:

1. simplă, rapidă, cu o privire care „se înfige” în ochii dv.

2. învăluitoare, de durată, scurturend-vă mîna în mai multe re-prize

3. moale și fugitivă, cu o privire laterală

4. aparent normală, dar cu o palmă jilavă.

Iată acum patru atitudini și temperamente:

a — emotivitate, nervozitate

b — atitudine comercială

c — atitudine dinamică

d — atitudine de refuz.

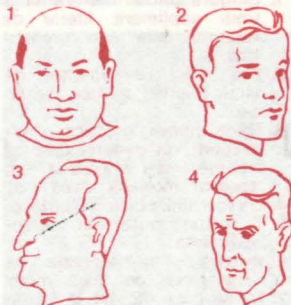
Precizați care atitudine corespunde fiecărui tip de strîngere de mîna (scrieți litera corespunzătoare în dreptul cifrei).

2) În lucrarea „Psihopatologia vieții cotidiene”, Sigmund Freud se referă la o personalitate politică marcantă care, deschizînd o ședință importantă a Camerei Deputaților, a zis: „Declar ședința închisă”, în loc de: „Declar ședința deschisă”. Care este interpretarea cea mai plauzibilă a acestui act ratat?

a — simplă eroare datorată oboselii sau emoției

b — nu aștepta nimic bun de la acea ședință care ar fi vrut să se termine înainte de a începe.

3) Desenele de mai jos reprezintă patru expresii ale feței foarte diferite una de alta

Vă sugerăm patru interpretări posibile ale caracterului pornind de la aceste figuri:

a — dinamic, dar impulsiv

b — meditativ și puțin inhibat

c — reflexiv și totuși eficient

d — sociabil, dar fără profunzime de gîndire.

Arătați pentru fiecare figură ce interpretare i se potrivește cel mai bine (scrieți litera corespunzătoare în dreptul cifrei).

4) Cercetările psihologice asupra șoferilor au relevat că o persoană care a avut un accident se expune statistic mai mult riscului de a avea un mare accident decît o alta care nu a făcut niciodată un accident. Încercați litera corespunzătoare părerii dv.

a — da, cercetările specializate demonstrează că există un comportament caracteristic, predispus la accidente de circulație

b — nu, toate accidentele sînt datorate hazardului și ele se pot întîmpla, în aceeași măsură, ori-cui.

5) Observați tînăra femeie, bine îmbrăcată, care merge în fața dv. pe stradă: are grijă să nu coboare sau să urce pe trotuar cu piciorul stîng. De ce credeți că procedează așa? Încercați litera corespunzătoare celei mai verosimile interpretări:

a — simplă atitudine de joacă, un pic puerilă

b — gest inutil, care ascunde o anxietate reală și o teamă pasageră.

6) Una dintre cele mai cunoscute clasificări a personalității este cea a lui C.G. Jung în introvertită (centrată pe sine) și extravertită (orientată spre exterior). Iată zece trăsături de caracter, cite cinci pentru fiecare tip. Alegeți-le pe cele aparținînd tipului introvertit (notat cu a) și tipului extravertit (notat cu b), încercuind una sau alta dintre litere.

1. Ușor tulburat de un eveniment

a b

2. Sensibil la zgomot

a b

3. Preferă mai mult fapta decît o lectură

a b

4. Tolerant față de ceilalți

a b

5. Indiferent dacă lucrurile merg rău

a b

6. Acceptă greu ordinea și disciplina

a b

7. Preferă să schimbe lumea decît să i se adapteze

a b

8. Are numeroși prieteni

a b

9. Atunci cînd vorbește, nu „mîncă” cuvintele

a b

10. Preferă distracțiile atletice

a b

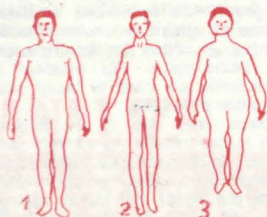
7) Un psiholog afirma că nimeni nu poartă barbă fără un motiv special și că, în general, aceasta ar arăta o adaptare dificilă la viața în societate. Ce

păreră aveți despre această afirmație?

- a — verosimilă
 b — puțin verosimilă.
 8) Ne putem face o primă părere despre inteligența unui om bazându-ne numai pe calitatea privirii sale sau pe mărimea frunții sale?
 a — da, în general
 b — aceasta nu are nici o legătură cu inteligența.

9) Cunoașterea zodiei unei persoane furnizează indicații valabile asupra caracterului său?
 a — da
 b — nu.

10) Psihologul american Sheldon consideră că există un raport între structura corporală și caracter. Iată trei desene care redau schematic fizicul a trei persoane diferite:

1. musculos, maxilare pătrate, abdomen plat, umeri largi, piept bombat

2. zvelt, mai degrabă înalt, mâini subțiri, tentă albicioasă a pielii, piept scobit

3. mai degrabă gras, cu burta, picioarele scurte, ten proaspăt. Iată și trei scurte descrieri caracteriale:

a — amator de confort fizic; amabil fără discriminare; somn bun, în general

b — amator de aventură; are nevoie de exercițiu, curaj fizic, maniere directe, mergând pînă la plăcerea de a face gălăgie

c — gust marcant pentru intimitate; sentimental în secret; adesea anxios și cu insomnie; mare tensiune mintală, concentrare.

Precizați care descriere caracterială corespunde fiecărui tip de structură corporală, scriind litera corespunzătoare în dreptul cifrei.

11) După unele cercetări psihologice, există anumite trăsături de caracter dominante la fiecare persoană care desfășoară cu succes o anumită profesie. Aveți cinci profesii:

1. ziarist
2. sportiv
3. actor
4. savant
5. artist

Iată acum cinci cuvinte-cheie:

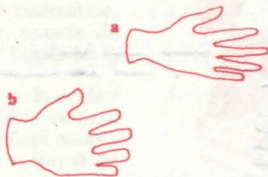
- a — acțiune
 b — adaptare
 c — contemplant
 d — perseverență
 e — dorință de manifestare
- Asociați celor cinci profesii câte

un cuvânt-cheie, scriind litera corespunzătoare în dreptul cifrei.

12) Sinteți capabil ca la prima privire să spuneți dacă părul unei femei este decolorat sau dacă poartă perucă?

- a — da
 b — nu.

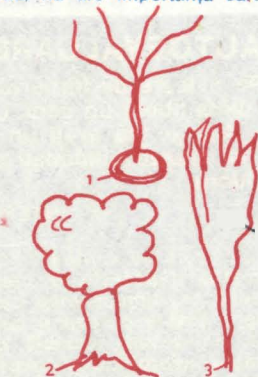
13) Se spune că mîna este prelungirea gîndirii umane. Fără a intra în detalii, forma generală a mîinii este un indiciu pentru a ne face o idee despre aproapele nostru. Iată două tipuri diferite de mîini:

Care dintre cele două mîini aparține, după dv., omului mai îndemnatic și mai priceput la meșteri?

- a — mîna lungă, „aristocratică”, avînd degete prelungi
 b — mîna scurtă, pătrată, bondoacă.

14) Psihologul Charles Koch a propus un test destul de simplu, denumit „testul copacului”, care ne permite, după părerea lui, să distingem între cîteva tendințe fundamentale. Trei persoane au primit indicația: „Desenați un copac, nu are importanță care, cu

excepția bradului”. S-au obținut trei desene diferite:

Iată acum trei caracterizări foarte libere ale unei persoane:
 a — veselă, optimistă, cu picioarele „bine înfipte în pămînt”, mai interesată de concret decît de speculații metafizice

b — complexată, sărăcită de inhibiții

c — ambițioasă în plan intelectual, dar cu dese nerealizări; nu are îndemnare și simțul concretului.

Asociați fiecare caracterizare cu unul dintre desene, scriind litera în dreptul cifrei.

15) Comportamentul la volan: a — ne dă indicații prețioase asupra comportamentului general în viață, de genul „conduce așa cum trăiește”?

- b — nu poate să ne indice modul general de a fi: omul ce pare liniștit poate deveni altul la volan.

16) Aveți mai jos zece atitudini ale unei persoane din fața dv. Cinci dintre ele indică, în general, timiditatea sau emoția (a), iar alte cinci ne arată că interlocutorul, deși aparent amabil, a devenit nerăbdător, impacientat (b). Trebuie să determinați, încercuind litera corespunzătoare, cinci comportamente timide și cinci comportamente nerăbdătoare:

1. Bate ușor masa cu degetele

2. Se tot ridică și se așază

3. Înghite saliva cu dificultate

4. Își pune mîinile pe genunchi și nu pe masă

5. Fumează cu țigaretul

6. Tonul vocii este în ușoară creștere

7. Emite ușoare, dar perceptibile zgomote stomacale

8. În mod obișnuit își agită mult mîinile

9. Manifestă roșeață sau paloare trecătoare

10. Nu privește în față, ci în jos

17) Vă dați seama într-o conversație cînd interlocutorul ascunde adevărul?

- a — în general, da
 b — foarte rar.

18) Aveți două fragmente de scrieri: primul aparținînd unui celebru scriitor francez (1), iar al doilea unei persoane de sex feminin obișnuite (2). Asociați scrisul cu autorul (punînd cifra 1 sau 2 corespunzătoare în dreptul literelor de la fiecare fragment de scriere).

*«Dieu, c'est une tour de
 et une silhouette au de
 volent le voir et mal, et
 utel, c'est lui. jamais»*

*Madame
 Qui n'a pas le
 trace d'rien
 qui a pas de
 la d'orge et*

19) Se poate, după dv., atribui un caracter diferit indivizilor, bându-ne pe culoarea ochilor?

- a — da
 b — nu.

20) Se spune că oamenii cu chelie sînt mult mai virili decît ceilalți. Ce părere aveți?

- a — da, sînt de acord
 b — nu, nu există din acest punct de vedere diferențe între cei cu și fără chelie.

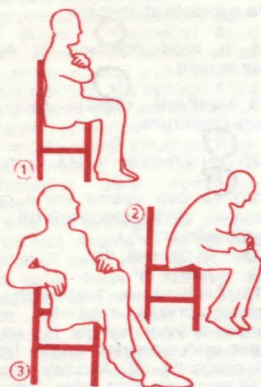
21) Se asociază, uneori, fata omului cu figura unui animal (figură leonină, cabalină etc.). Credeți că există vreo asemănare între caracterul persoanei și comportamentul animalului cu care este asociat?

- a — da
 b — nu.

22) Credeți, fără falsă modestie și fără complezență, că faceți aprecieri corecte asupra oamenilor din jur?

- a — nu cred că am un simț psihologic prea dezvoltat
 b — faptele demonstrează că mă înșel arareori.

23) Iată imaginile a trei persoane așezate pe scaun, așteptînd să fie primite în audiență pentru o importantă problemă.

Rapid și fără să reflectați prea mult, scrieți în dreptul fiecărei cifre litera corespunzătoare atitudinii persoanei din imagine:

- a — nu se simte în largul său
 b — este sigur de el
 c — este relaxat.

24) Avînd în vedere modul în care se bate la și se deschide ușa unui birou, puteți să vă faceți o primă impresie despre persoana care intră?

- a — da, deseori
 b — nu fac asemenea observații.

25) În romanele lui Charles Dickens, personajele simpatice sînt întotdeauna corpolente, iar cele uscățive antipatice. Vi se pare corectă această corelație?

- a — da
 b — nu.

Calcularea scorului

Incercuțiți fiecare răspuns bun pe care l-ați dat.

- 1) 1 — c; 2 — ~~b~~; 3 — d; 4 — a
 2) ~~a~~
 3) 1 — d; 2 — c; 3 — a; 4 — b
 4) a
 5) ~~a~~
 6) 1 — a; 2 — a; 3 — b; 4 — b; 5 — b;
 6 — a; 7 — a; 8 — b; 9 — a; 10 — b
 7) a
 8) a
 9) b
 10) 1 — b; 2 — a; 3 — c;
 11) 1 — b; 2 — a; 3 — c; 4 — d; 5 — e
 12) b
 13) b
 14) 1 — b; 2 — a; 3 — c
 15) a
 16) 1 — b; 2 — b; 3 — a; 4 — a; 5 — b;
 6 — b; 7 — a; 8 — b; 9 — a; 10 — a
 17) a
 18) a — 1; b — 2
 19) b
 20) b
 21) ~~a~~
 22) b
 23) a — 2; b — 1; c — 3
 24) a
 25) a

Numărați răspunsurile corecte. Total răspunsuri bune:

Interpretarea rezultatului

Au fost în total 60 de întrebări. Avînd în vedere numărul de răspunsuri bune pe care le-ați dat, se poate face un mic bilanț. Desigur, el nu trebuie înțeles în mod rigid, ci doar orientativ.

Țineți seama la bilanț și de viteza cu care ați răspuns la întrebări.

În cazul în care ați totalizat între 45 și 60 de răspunsuri bune, aveți un simț psihologic foarte bun de care desigur ați beneficiat în relațiile cu ceilalți. Aceasta nu trebuie însă să vă facă să uitați că natura umană este relativă, că este un domeniu în care excepția confirmă regula. Nu vă absolutizați eficacitatea intuiției dv.; oricînd sînt posibile erori; este necesar ca întotdeauna intuiția să fie susținută de observație sistematică (atunci cînd este cazul) pentru a corecta unele posibile erori inițiale. În cunoașterea celorlalți nu folosiți sentințe, ci păreri întemeiate, bazate pe fapte.

Dacă ați dat între 25 și 45 de răspunsuri bune, aveți ezitări în cunoașterea celorlalți; deși aveți un număr de intuiții bune, faceți și greșeli de apreciere. Analizați de ce ați greșit la unele întrebări pentru a vedea limitele intuiției dv. psihologice. Fiți prudent în aprecierile pe care le faceți asupra altor persoane.

Dacă aveți sub 25 de răspunsuri bune, intuiția nu vă este suficientă în cunoașterea celuilalt. Ar fi bine să studiați și să învățați ceva din acest test și, de asemenea, să citiți literatură psihologică în scopul unei bune cunoașteri a celorlalți și a propriei persoane.

Traducere și adaptare de PAVEL POPESCU

AUTOEVALUAREA PERSONALITĂȚII

Pe o foaie de hirtie obișnuită, format A4, desenați cu mina liberă un cerc. Utilizați din spațiul dat cit doriiți. Atenție, să aveți un instrument de scris care să nu vă creeze dificultăți și o poziție comodă la masa de lucru.

INTERPRETARE

Tipul care se supraevaluează va desena un cerc al cărui diametru depășește 8 cm, trăsătura evidențiindu-se pe măsură ce dimensiunea cercului crește. Se poate spune despre aceste persoane că au o doză de optimism marcată, sînt veseli, sociabili, comunicativi; par a depăși dificultățile, acordîndu-și cu ușurință, uneori chiar cu superficialitate, garanția succesului. Spiritul critic și autocritic se evidențiază mai puțin. În grup astfel de oameni sînt tonici, inițiatori de acțiuni, situîndu-se de cele mai multe ori în poziția liderului informal, „specialist” cu problemele socio-afective.

Tipul care se subevaluează va desena un cerc al cărui diametru va fi evident mai mic de 8 cm. Aceste persoane tind să-și afirme cu mai puțin curaj opiniile, sînt mai puțin comunicative, optimiste. Spiritul critic și autocritic subliniat se pare că le frînează inițiativele. În grup au o poziție rezervată, se angajează cu dificultate în inițiative, caracterizîndu-se prin nemulțumire și irascibilitate. Sînt meticuloși, uneori pînă la pedanterie; își exteriorizează trăirile afective limitat.

RODICA CORNIANU, psiholog

Din cele mai vechi timpuri, omul a fost preocupat de cunoașterea semenilor săi, de gășirea unor modalități, procedee, semne etc. care să-i furnizeze rapid informații, în special cu privire la însușirile sufletești (psihice, am spune noi astăzi) ale celorlalți. Acest tip de cunoaștere răspunde unor necesități la fel de firești ca și cele a căror satisfacere asigură supraviețuirea organismului. Niciodată nu vom reuși să subliniem îndeajuns importanța pe care o are, chiar din punct de vedere biologic, acea relație specială a omului cu mediul pe care o subsumăm termenului de cunoaștere. Îndreptată asupra „celorlalți”, ea nu are numai menirea de a satisface o ieftină curiozitate, ci și pe aceea de a furniza elemente, puncte de sprijin solide pentru reglarea propriei conduite în relațiile cu semenii.

Una dintre formele activității umane - în același timp produs al acesteia - care de multă vreme a atras atenția ca sursă posibilă de informații asupra însușirilor psihice este scrisul. El este o formă de comunicare - o achiziție relativ târzie, pentru a nu spune „de ultimă oră”, dacă o raportăm la îndelun-

ANALIZA

DINAMOMETRICĂ

A SCRISULUI

Dr. VALERIU CEAUȘU

gata scală a evoluției animale din care a rezultat omul - constînd în înlocuirea conceptelor sau a cuvintelor cu un sistem de semne, care astfel capătă o funcție simbolică, prezentînd ample diferențe de la o civilizație la alta.

Grafia, modul de execuție a semnelor care alcătuiesc scrisul, este altă de diferită, încît fără nici un risc se poate spune că așa cum nu există doi indivizi identici (despre o perfectă identitate fizică și psihică nu se poate vorbi nici în cazul gemenilor monoziți) nu există nici două scrisuri identice. Deosebirile interindividuale, din punctul de vedere al scrisului, nu sînt însă întîmplătoare, la originea lor aflîndu-se o serie întregă, dificil de cuprins, de particularități ale „autorului”; sexul, vîrsta, caracteristicile de dinamică neuropsihică, gradul de cultură, trăsăturile de personalitate, starea de sănătate, nivelul resurselor de energie disponibilă (gradul de oboseală), iar după unii chiar trăsăturile de caracter. Gama particularităților este așa de largă și variată, încît chiar la același individ nu pot fi regăsite două mostre de scris riguros identice.

Și totuși, în cadrul acestei sfere, în ciuda diversității elementelor care o compun, pot fi identificate trăsături relativ constante, cu o puternică notă specifică, în baza cărora se poate afirma cu certitudine: „scrisul acesta este al lui X”.

Individul se oglindește, așadar, în scris, așa cum o face de altfel în toate acțiunile sale. Din nefericire însă, nu știm încă să privim și să „citim” în întregime această oglindă. Este adevărat că există o disciplină, grafologia, dedicată studiului particularităților scrisului și, mai ales, relațiilor dintre caracteristicile omului și cele ale scrisului. Dar nu tot

ceea ce se intitulează studiu grafologic reprezintă efectiv operă științifică. Astfel, sub denumirea de grafolog - în mod justificat aplicabilă numai puținilor experți care, prin metode și mijloace obiective, confirmă sau infirmă „paternitatea” unor mostre de scris sau specialiștilor preocupați de înlăturarea tulburărilor de grafie (disgrafii), de diagnosticarea și tratarea unor maladii pornind de la deformările scrisului etc. - se ascund și o serie de indivizi ce nu au nimic de-a face cu știința și care, speculînd naivitatea unora, alcătuiesc un gen de buletine, cu pretenții de profil psihic, pe baza scrisului. Unele dintre acestea nu se deosebesc mult, ca structură, de faimoasele horoscoape, în care însușirile psihice (alese cu grijă, astfel încît orice client să se recunoască în ele cu plăcere) alternează cu recomandări privind întreprinderea unor acțiuni sau evitarea altora, cu prevăderea unor evenimente plăcute etc.

Lăsînd de-o parte tot ceea ce, sub masca grafologiei, constituie șarlatanie, se impune sublinierea că principalele dificultăți cu care se confruntă această disciplină derivă din faptul că cele mai multe dintre criteriile cu care operează ea nu sînt cantitative, susceptibile de a conduce la dimensiuni măsurabile, ci calitative, unele chiar de ordin estetic, traduse prin evaluări, implicînd o doză relativ mare de subiectivism. Ca urmare, în mod inerent, actualmente, dintre particularitățile scrisului sînt urmărite cu precădere acelea care sînt accesibile metodelor obiective. Printre ele se numără viteza de scriere, forța de apăsare aplicată

asupra instrumentului de scris și altele care derivă de aici. Este vorba deci despre caracteristicile dinamice ale scrisului.

În ultimul timp, atât în străinătate, cât și în țară au fost realizate o serie de aparate care permit ceea ce am putea denumi **analiza dinamometrică** a scrisului. Dintre aparatele realizate în țară poate fi menționat cel conceput de dr. Virgil Enătescu. Un alt aparat, care de altfel a și fost denumit **grafo-dinamometru**, a fost realizat de un colectiv constituit din specialiștii Laboratorului de psihologie al Centrului de medicină aeronautică și cadre didactice din Institutul Politehnic Timișoara, Facultatea de Electrotehnică. Aparatul a fost conceput în cadrul preocupărilor vizând obiectivarea nivelului resurselor energetice, respectiv a gradului de oboseală, înainte sau după o activitate solicitantă.

Nu intrăm în detalii privind construcția și performanțele aparatului deoarece, în parte, ele vor putea fi deduse din rezultatele unei prime cercetări efectuate cu ajutorul lui și pe care le prezentăm mai jos.

Pe parcursul a două săptămâni au fost analizate mai multe probe de scris furnizate de un subiect de două ori pe zi: prima dată în jurul orei 7,00, iar a doua oară în jurul orei 15,00. Probele au fost următoarele:

- scrierea în clar, citeț, a elementelor componente ale semnăturii;
- semnătura propriu-zisă.

La fiecare dintre aceste probe au fost determinate, cu ajutorul grafodinamometrului, mai multe elemente, dintre care menționăm numai o parte: **durata totală a scrisului** (în milisecunde); **durata totală a contactelor** cu hîrtia ale instrumentului de scris (în mod practic durata perioadelor în care forța de apăsare aplicată instrumentului de scris a depășit un anumit prag); **numărul contactelor** cu hîrtia ale instrumentului de scris; **durata medie a unui contact**; **durata medie a pauzei** dintre contacte; **corelația** dintre intensitatea apăsării și durata contactului.

Deși analiza datelor din tabelul alăturat este elocventă prin ea însăși, notăm câteva dintre concluziile care ni se par mai importante.

Trecerea de la numele scris citeț la semnătură se efectuează cu ceea ce am putea denumi o „contractie” a elementelor inițiale, pînă într-atît încît frecvent rezultatul este bine cunoscutul „indescifrabil”. Gradul și modul în care se efectuează contractia sînt deosebit de semnificative din punct de vedere psihologic dar, pentru a nu face apel la evaluări (bazate pe criterii calitative), ne mărginim la considerații bazate pe comparația cifrelor.

Contractia despre care am vorbit se traduce prin scăderea importanță a unor parametri care exprimă într-un fel sau altul viteza de scris: durata totală a scrisului, durata totală a contactelor, numărul contactelor și durata medie a pauzei dintre contacte. În schimb, crește, în mod firesc, durata medie a unui contact. Reiese de aici că semnătura se realizează prin trăsături mai puține, dar de durată mai lungă decît în cazul numelui scris în clar. Dar dacă aceste rezultate erau de așteptat, nu același lucru se poate spune despre modificările care apar, la toți parametrii, la ora 15,00, în comparație cu valorile înregistrate de dimineață, la ora 7,00. Astfel, o parte dintre valorile indicatorilor (durata totală a scrisului, durata totală a contactelor, numărul

	Numele	Semnătura	Numele	Semnătura
Ora	1) DURATA TOTALĂ A SCRISULUI (milisecunde)		4) DURATA MEDIE/CONTACT (milisecunde)	
7 ⁰⁰	M 3655,11 σ = 996,6	1922,61 819,6	52,6 16,1	63,9 22,9
15 ⁰⁰	3450 346,2	1649,6 135,5	60,8 29,7	60,3 15,7
Ora	2) DURATA TOTALĂ A CONTACTELOR (milisecunde)		5) DURATA MEDIE/PAUZĂ (milisecunde)	
7 ⁰⁰	781,26 234,7	634,0 200,0	207,1 82,5	141,4 52,9
15 ⁰⁰	740,6 399,4	534,7 144,9	262,8 118,2	151,2 45,0
Ora	3) NUMĂRUL CONTACTELOR		6) NUMĂRUL CORELAȚIILOR POZITIVE ȘI NEGATIVE	
7 ⁰⁰	15,8 4,99	10,5 3,30	N(-)=9 (-)=19 N(+)=17 (+)=7	
15 ⁰⁰	12,7 4,1	8,91 1,70	(-)=11 (-)=18 (+)=12 (+)=5	

contactelor) scad, în vreme ce altele (durata medie a contactului, precum și durata medie a pauzei) cresc atît în cazul numelui, cît și al semnăturii, sugerînd că pe parcursul zilei, sub efectul oboselii, se produce un gen de contracție în oarecare măsură similară celei care are loc o dată cu trecerea de la nume la semnătură, în sensul că scrisul devine mai rapid, realizîndu-se cu contacte mai puține și mai lungi ale instrumentului de scris cu hîrtia, dar, în general, mai neglijent, pentru a utiliza totuși și o judecată de valoare.

O dată cu trecerea de la nume la semnătură, dar și ca urmare a instalării oboselii firești, raportul dintre corelațiile pozitive și negative (între intensitatea apăsării și durata contactului instrumentului de scris cu hîrtia) se modifică, în sensul că sporește numărul celor care poartă semnul negativ. Semnificația acestui fenomen, care ne apare deosebit de important, ar urma să fie precizată prin cercetări ulterioare.

În concluzie, analiza dinamometrică a grafiei, efectuată pe perioade lungi, astfel încît să se elaboreze etaloane individuale, permite ca la unele categorii de personal - de exemplu la cei în a căror activitate este implicat și riscul producerii de accidente - pe baza unor probe de scris să se evalueze gradul de oboseală (sau efectele consumului unor droguri).

Să ne imaginăm un copil care aleargă cu o jucărie spre mama sa. Se împiedică. Jucăria cade. Se sparge. Copilul începe să plîngă. Scena este normală, nu? Să ne imaginăm acum un cosmonaut, în costum de scafandru spațial, care, pe Marte, se grăbește, aducînd sefului său un aparat de termografie. Se împiedică. Aparatul cade. Se sparge. Cosmonautul începe să plîngă. Scena este normală? Nu, desigur că nu. Și asta nu pentru că se întîmplă pe Marte, ci pentru că imaginea unui cosmonaut care plînge ca un copil căruia i s-a stricat jucăria este ilară. Cosmonautul este un adult nu numai prin vîrstă și statură, ci - aici în primul rînd - prin comportament. Modul în care indivizii se raportează la lume poate fi bine surprins în relațiile lor cu alți oameni, în felul în care comunică, verbal și non-verbal, cu ceilalți. Acesta este instrumentul principal de diagnostic și terapie psihică este important ca persoana în cauză să-și însușească noțiunile de bază, pentru ca să-și poată înțelege propriile manifestări. Descifrarea semnificației propriilor comportamente verbale și non-verbale este esențială pentru etapa de autodirijare, de optimizare a propriei stări psihice prin armonizarea relațiilor cu ceilalți. Analiza tranzațională a fînt de la început seama de acest deziderat. „Vocabularul” său specializat cuprinde 7 concepte de bază. Ele sînt suficient de clare pentru a putea fi ușor de înțeles și utilizat. Această simplitate a permis ca metoda să fie eficientă chiar și în grupuri de copii întîrziți mental (Dusay, 1980).

7 concepte de bază

Conceptul central este cel de **stare a eului** (sau a ego-ului). Stările ego-ului sînt sisteme intelectuale și afective care cupleză anumite situații de viață cu modalitățile de răspuns date de individ. Ca exemplu de „situație de viață” putem da experiența trăită de oricare dintre copii în relațiile cu

părinții săr. „Modalitățile de răspuns” se referă la felul în care copilul răspunde, se comportă în relațiile cu părinții. Desigur, acest mod este influențat atît de atitudinea părinților (fapt subliniat de psihanaliză), dar și de particularitățile personale ale copilului (asupra cărora insistă analiza comunicațională). Expresia „sisteme intelectuale și afective” vrea să spună că modul în care copilul se comportă în aceste relații reflectă (și fixează) atît o anumită imagine, concepție, cunoaștere, mod de a înțelege relațiile dintre el și ceilalți, cît și anumite sentimente, reacții afective care se dezvoltă în cadrul relațiilor și care se asociază cu ideile, cu cunoștințele legate de aceste raporturi.

Ca urmare, un anumit tip de experiență tinde să evoce un anumit ansamblu de idei, sentimente și comportamente. Un astfel de sistem de idei, sentimente și conduite asociate unor tipuri de relații cu ceilalți, cu lumea, sistem care are semnificația de stare a eului, poate amplasa individul în postura de copil, de adult sau de părinte. Altfel spus, eul se poate afla într-una din cele trei stări: starea de eu-copil, starea de eu-ădult

sau starea de eu-parental. Aceste stări trebuie să fie înțelese ca stări ale eului în care persoana se comportă ca un copil, ca un adult, ca un părinte. Copilul se poate comporta ca un părinte și o face efectiv față de alți copii, față de păpuși („stai cuminte în pătuț, să nu te dezvelești!”) sau chiar față de sine însuși. El experimentează astfel atitudinea, normele, valorile și comportamentul parental. Important este aici că el poate să adopte o poziție de copil, de adult sau de părinte și că în acest mod se formează sistemele care, reunind afectiv și intelectual anumite tipuri de experiențe trăite cu tipurile de răspunsuri date, formează diferitele stări ale eului. Toate cele trei stări ale eului sînt stocate în experiența oricărei persoane și interacțiunea cu o situație activează una sau alta dintre aceste stări.

Starea de copil, ca stare a ego-ului, este cea mai veche dintre formațiunile acestuia. Ea este constituită din stările afective, judecățile, evaluările, reacțiile, experiența dintr-o anumită etapă din copilăria individului. Starea de copil există în mod concret printr-una din cele două substări ale sale: starea de copil care se adaptează sau de copil liber.

Starea de copil care se adaptează (CA) cuprinde reacțiile față de părinți sau față de alte persoane percepute ca figuri autoritativ. În procesul de adaptare reacțiile pot fi de conformist sau rebel (pseudorevoluționar). Pseudorevoluționarul nu este mai autonom decît conformistul, el spune „nu” cînd persoana autoritară spune „da”. Starea de copil care se adaptează (CA) este declanșatoare a conformismului (sau negativismului).

Starea de copil liber (CL) este asociată cu amuzamentul, satisfacția (eventual ludică) intrinsecă activității, emoțiile liber exprimate, umorul, intuiția, creativitatea, curiozitatea.

Dr. I.P. VASILESCU

Fig.1

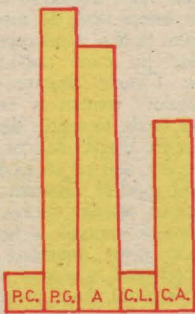
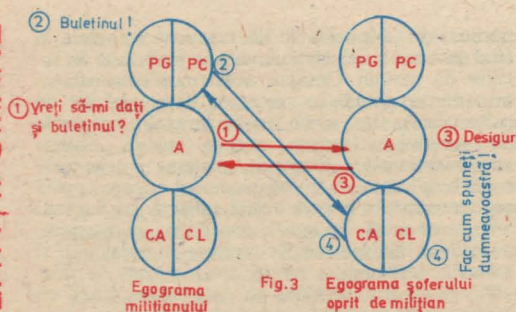

Fig.2

1. — Diagrama structurii eului în funcție de stările decelabile prin analiza comunicațională. PC = părinte critic; PG = părinte grijuliu; A = adult; CL = copil liber; CA = copil care se adaptează.
2. — Egograma persoanei „mămoase”.

3. — Jocul psihologic decelabil în discuția dintre milician și șofer (cu săgeata roșie este reprezentat mesajul aparent; cu săgeata albastră este reprezentat mesajul ascuns).

Starea de părinte (ca stare a eului) este concretizată prin substarea de părinte critic (PC) sau prin cea de părinte grijuliu (PG). Substarea de părinte critic este cea din care se emit sentințe autoritare, critici, evaluări ale performanțelor copilului etc. Emiterea comunicațiilor din starea de părinte îl pune pe partener în postura de copil, îl tratează ca și cum acesta ar fi copil, indiferent de vârsta partenerului și indiferent dacă el acceptă sau nu această poziție (deci dacă răspunsul său este ulterior emis din starea de copil). Substarea de părinte grijuliu exprimă o atitudine de raport afectiv, de grijă pentru celălalt („Te-ai lovit?”, „Fii atent să nu te lovești!”, „Îți place?”). Să observăm că dorința de a-l feri de vătămare pe „copil” poate fi exprimată, dar în moduri diferite, atât din starea de părinte critic („Ce faci! Fii atent! Nu cumva să te lovești, că e vai de tine!”), cât și din cea de părinte grijuliu („Fii atent, să nu te lovești cumva!”).

Starea de adult a ego-ului este unitară. Ea exprimă acea atitudine față de lume în care individul se comportă în mod logic, rațional, centrat pe obiectivul de realizat. Starea de adult nu se identifică cu procesul de gândire, ci este un mod de a reacționa în fața lumii, un mod de a înțelege lumea și de a răspunde într-o manieră obiectivă.

În figura 1 se poate observa că toate cele trei stări ale eului sînt permanent prezentate în structura psihică a persoanei și interacțiunea cu situația face să devină activă una dintre ele

Egograma

Atunci cînd avem de-a face cu diferitele stări ale eului putem afirma că probabilitatea, frecvența de activare a unei stări este dată de energia sa psihică, de forța pe care o are comparativ cu celelalte stări. Pentru a exprima aceasta J.M. Dusay a introdus **egograma**. O egogramă este un grafic alcătuit din bare care arată ponderea relativă a energiei diferitelor stări și substări ale eului. Egograma din figura 2 aparține unei persoane reale care a intrat în grupul de psihoterapie prin analiză comunicatională pentru a se trata de... obezitate. Poate să pară puțin curios că o dereglare atât de „substanțială” poate să fie cu succes abordată printr-o metodă de terapie psihică; dar se va vedea imediat mecanismul care face posibil acest lucru.

În egograma din figura 2 se observa că persoana este foarte grijulie, afectuoasă (are foarte puternic dezvoltată starea de părinte grijuliu) și foarte ef-

cientă în a realiza ceea ce își propune (bine reprezentată starea de adult). Ea nu se poate însă apăra atunci cînd i se adresează diferite solicitări (subdezvoltată starea de părinte critic) și este obișnuită să fie supusă și ascultătoare (bine dezvoltată starea de copil care se adaptează), să se conformeze persoanelor autoritare. Ea este orientată spre datorie și nu are timp de a se bucura de viață (slab reprezentată starea de copil liber). Avem de a face deci cu o persoană blajină, grijulie și „mămoasă”. Mecanismul psihologic care conduce la obezitate (și la tratarea ei) va deveni vizibil prin examinarea „jocurilor psihologice” în care intră persoana și a „scenariului” său de viață.

Jocurile psihologice

Eric Berne arată că atunci cînd un om se adresează altuia, mesajul (verbal și nonverbal) indică anumite atitudini, respectiv activarea unor anumite stări ale eului. Analizînd destinația, se poate observa că el este adresat unei anumite stări a eului, respectiv partenerul este amplasat într-o anumită postură. Analiza mesajului poate evidenția faptul că este o combinație a două mesaje generate din stări diferite ale eului. Unul din niveluri este deschis, evident (el există întotdeauna). Cel de-al doilea este un nivel ascuns, mascat. Cînd nivelul deschis, evident, al mesajului este dublat de unul mascat, avem de-a face cu un joc psihologic. Nivelul ascuns al comunicării poate fi decelabil ca subtext al mesajului verbal sau poate să nu existe deloc în vorbele mesajului, dar să fie prezent în tonul, intonația, contextul, mimica sau gesturile care acompaniază mesajul verbal. Mesajul ascuns poate, adesea, să fie adevăratul mesaj, vorbele, textul aparent fiind doar o mască. Cînd milicianul care ți-a oprit mașina se uită în carnetul tău de conducere auto și spune: „Vreți să-mi dați și buletinul?”, mesajul aparent, care este o întrebare, reprezintă doar o mască politicoasă pentru un mesaj imperativ: „Dați-mi buletinul!”. Că șoferul așa și înțelege este dovedit de faptul că răspunsul este de tipul: „Da, poftiți, vă rog” (conformarea la ordin) și nicidecum: „De, să mă mai gîndesc...”, un răspuns alfel admisibil de vreme ce ai fost întrebant dacă vrei. În figura 3 este reprezentat acest joc psihologic.

Scenariul de viață

Scenariul de viață permite să înțelegem de ce cineva reacționează de obicei într-un anumit fel la anumite tipuri de situații. El se bazează pe deciziile luate de către individ la vârsta copilăriei și sînt elaborate într-o fază de insuficiență maturitate, sub influența tipului fundamental al comunicațiilor, al relațiilor pe care copilul le are în familia de origine. Claude Steiner introduce o „matrice a scenariului” pentru a reprezenta aceste relații. Copilul ia de timpuriu decizia dacă el este o persoană care merită sau nu afecțiunea celor din jur, dacă poate sau nu să aibă încredere în ceilalți etc. În acest mod el dezvoltă scenarii de viață de diferite tipuri: agresiv, norocos, ghinionist etc. Analiza comunicatională a dezvoltat tehnici de redectare prin care subiectul își poate modifica în mod conștient scenariul de viață, autoeducîndu-se și re-programîndu-și propriile atitudini, comporta-

AUTOEVALUAREA gradului de maturizare SOCIO-AFECTIVĂ

Cît de matur sîntei din punct de vedere afectiv? Vă propunem un chestionar pentru a afla răspunsul.

Răspundeți la fiecare întrebare cu DA sau NU, după cum vi se potrivește cel mai bine:

1. Îmi place să fiu „puls la punct” cu îmbrăcămintea și mă bucur cînd reușesc să atrag atenția asupra mea prin îmbrăcămintă și prin manierele pe care le am?
2. Am sînge rece și sînt stăpîn pe mine în situații neprevăzute și periculoase?
3. Mă descurajez destul de ușor și am stări și momente de depresiune?
4. Sînt înclinat să fiu foarte categoric, iritabil sau chiar dogmatic cînd susțin o părere împotriva unei opoziții puternice?
5. Solitudinea îmi este agreabilă, îmi place să fiu singur?
6. Spun adesea lucruri pe care apoi le regret?
7. Relațiile cu familia mea sînt pașnice și armonioase?
8. Mă sînt adesea rînit de cuvintele și acțiunile altora?
9. Sînt gata să admit că am greșit cînd îmi dau seama de aceasta?
10. Sînt înclinat să dau vina pe alții pentru greșelile și erorile mele?
11. Mă plasez eu însumi primul printre aproape toate rudele mele?
12. Nutresc gîndul că n-am avut noroc în viață?
13. Sînt înclinat să trăiesc peste mijloacele mele?
14. Am un accentuat simț de inferioritate sau o lipsă de încredere în mine pe care încerc s-o ascund?
15. Sînt înclinat să plîng cînd asist la o piesă de teatru sau un

- film emoționant?
16. Micile supărări mă fac să-mi ies din fire?
17. Sînt înclinat să impresionez cu superioritatea mea pe ceilalți oameni?
18. Sînt dominator, îmi place să mă afirm față de alții?

19. Aproape totdeauna caut să câștig simpatia altora?
20. Sînt furios cînd am neplaceri sau neplăceri?
21. Sînt o antipatie puternică față de unele persoane?
22. Devin plîn de invidie și gelozie cînd alții au succese?
23. Sînt foarte atent față de sentimentele altora?
24. Mă înfuriu sau mă nevălesc adesea și am certuri cu oamenii?
25. Îmi apare uneori gîndul că viața nu are rost?

EVALUARE ȘI RĂSPUNS

Se acordă fiecărei întrebări punctajul din tabel. Se face suma și se împarte la 25.

Nr. crt.	DA	NU	Gradul de maturizare afectivă
1	26	7	25 maturizare emoțională foarte slabă, perfectă, deplin maturizat emoțional
2	7	20	22-25 maturizare emoțională relativ înaltă
3	11	21	
4	12	30	
5	40	8	
6	10	20	20-22 maturizare emoțională normală, echilibru emoțional
7	31	9	18-20 maturizare emoțională mijlocie
8	11	20	
9	26	10	
10	7	26	16-18 maturizare emoțională de limită
11	6	25	
12	11	29	
13	13	26	14-16 ușoară nematurizare emoțională
14	7	25	
15	5	30	
16	11	28	12-14 relativă nematurizare emoțională; ființă adolescentină din punct de vedere al maturizării emoționale
17	7	25	
18	12	30	
19	7	24	10-12 ființă copilăroasă din punct de vedere al maturizării emoționale
20	5	20	
21	7	21	
22	11	21	10 ființă infantilă din punct de vedere al maturizării emoționale
23	22	7	
24	10	20	
25	5	20	

Traducere și adaptare de dr. Pavel MUREȘAN

mente, trăiri.

Analiza comunicațională arată că pentru a echilibra structura psihică, pentru a reduce ponderea exagerată a unor stări este necesar să se acționeze nu în sensul reprimării lor, ci în direcția dezvoltării stărilor mai slab reprezentate. Acest efect se poate obține prin reorientarea comportamentelor și a modului în care persoana își structurează comunicațiile cu ceilalți. După ce subiectul devine conștient de propria sa structură psihică (în sen-

sul definit pînă aici), după ce el parcurge etapele de analiză structurală, analiză comunicațională propriu-zisă, analiza jocurilor interpersonale și a scenariilor de viață, el își poate alege singur direcțiile pe care trebuie să se dezvolte pentru a deveni o persoană cu adevărat matură din punct de vedere psihologic. A fi cu adevărat adult, a fi matur nu este o calitate care vine automat cu vîrsta, ci una care se formează printr-un continuu efort de auto-modelare și autoconstrucție psihică. ■

Reperere psihice ale caracterului

Acest chestionar vă ajută să vă cunoașteți propriul dv. caracter. Urmează să răspundeți cu DA sau NU la fiecare întrebare. Sinceritatea absolută este o condiție esențială.

- A.**
1. Aveți simțul umorului?
 2. Sînteți sinceri cu prietenii dv. și aveți încredere în ei?
 3. Puteți să tăceți o oră și mai bine?
 4. Împrumutați cu plăcere lucrurile dv. personale?
 5. Aveți mulți prieteni?
- B.**
1. Știți să vă distrați musafirii?
 2. Sînteți punctual?
 3. Reușiți să faceți economii?
 4. Vă place stilul sobru în îmbrăcăminte?
 5. Considerați că este necesară disciplina interioară?
- C.**
1. Vă manifestați în public antipatia față de o anumită persoană?
 2. Sînteți impulsiv?
 3. Aveți spirit de contradicție?
 4. Vă place să fiți centrul atenției în societate?
 5. Ați observat că alții vă imită?
- D.**
1. Folosiți cuvinte grosolane care îi șochează pe interlocutorii dv.?
 2. Obișnuiți să vă lăudați, în ajunul unui examen, că sînteți perfect stăpîn pe materie?
 3. Vă place să faceți morală, observații etc.?
 4. Vă simțiți tentat să faceți pe originalul pentru a vă uimi prietenii?
 5. Vă place să ironizați părerile altora?
- E.**
1. Preferați profesiile de jochu, actor, crainic de televiziune, sau cea de inginer, laborant, bibliograf?
 2. Într-o societate de oa-

meni necunoscuți vă simțiți în largul dv.?

3. În orele libere vă place să faceți sport, în loc să stați liniștiți acasă și să citiți o carte?
 4. Sînteți capabil să păstrați un secret?
 5. Vă place atmosfera de sărbătoare?
- F.**
1. În corespondența dv. respectați cu strictețe regulile de ortografie?
 2. Vă pregătiți din vreme pentru distracțiile de duminică?
 3. Știți să vă țineți evidența cheltuielilor?
 4. Vă place să faceți ordine?
 5. Sînteți ceea ce se spune „prăpăstios“?

Interpretarea științifică a răspunsurilor se face în felul următor: dacă la majoritatea întrebărilor dintr-o grupă A, B, C, D, E, F participă un răspuns DA, notați litera grupei respective, dacă predomină răspunsul NU, notați cu zero. Se formează două combinații.

RĂSPUNSURI

Făcînd raportul dintre răspunsurile afirmative și cele negative, obțineți imaginea, este drept, destul de schematică, a caracterului dv. Nu vă faceți singe rău dacă răspunsul nu vă va fi pe plac; nu uitați că este vorba totuși de un joc și că v-ați caracterizat, de fapt, singur.

CUM PĂREȚI CELOR DIN JUR

A.O.O. — Sînteți considerat adesea un om pe care nu te poți bizui (deși în realitate sînteți doar puțin artificial). Sînteți vesel și comunicativ. Vă lăsați ușor antrenat de prietenii și de aceea păreți influențabil (în chestiunile importante însă, știți să vă

apărați punctul de vedere).

A.O.C. — Faceți impresia unui om dezghețat, uneori chiar nepoliticos. Tinzînd spre originalitate, contraziceți pe alții și uneori pe dv. înșivă, infirmînd, la un moment dat, ceea ce altora ați afirmat. Păreți nepăsător, nepunctual. Dar cînd vreți, știți să fiți harnic, energic. Vă lipsește ceea ce se numește echilibru.

A.B.O. — Aveți toate motivele să vă bucurați, plăceți celor din jur, sînteți comunicativ, serios, respectați opinia altora, vă sprijiniți prietenii la nevoie. Dar nu-i ușor să vă cîștige cineva prietenia.

A.B.C. — Vă place să dominați pe cei din jur, dar acest neajuns îl simți doar familia și prietenii. Față de ceilalți, vă stăpîniți. Enunțînd o părere, nu vă gîndiți la impresia pe care o va face asupra celor din jur. Aceștia vă evită uneori, din teamă de a nu vă jigni.

O.O.O. — Sînteți o fire închisă și rezervată. Nimeni nu vă cunoaște gîndurile. Sînteți greu de înțeles.

O.O.C. — Nu-i exclus să se spună despre dv.: „Ce om imposibil“. Vă enervați interlocutorii, nu le îngăduiți să spună părerea, impunîndu-le-o pe a dv., și nu faceți concesii. Nu sînteți de acord? Ne pare bine!

O.B.O. — Oamenii ca dv. sînt în anii de școală elevi silitori, corecți, disciplinați și respectați, întotdeauna cu note bune. Cîț privește prietenii, unii vă consideră înfumurat, alții vă iubesc și sînt bucuroși să se numere printre apropiații dv. Nu sînteți nici prea vorbăreț, nici lăudăros. Sînteți întotdeauna calm și sigur de dv.

O.B.C. — Sînteți considerat un om căruia i se pare întotdeauna că e nedreptățit. Vă certați pentru fleacuri. Vi se întîmplă să fiți bine dispus, dar rar. Păreți supărător și bănuitor.

CUM SÎNTEȚI ÎN REALITATE

O.O.F. — Sînteți mai curînd un timid, constatarea devine evidentă cînd aveți de-a face cu oamenii pe care-i cunoașteți mai puțin. Sînteți cel adevarat numai în cerul familiei și al prietenilor. Prezenta necunoscuților vă stingherește, dar căutați să vă ascundeți jena. Sînteți conștiințios și muncitor, aveți multe idei și intenții bune, dar

modestia vă face să rămâneți în umbra.

O.E.O. — Sînteți foarte sensibil, vă place să discutați și să vă înconjurați de prieteni. Nu puteți suferi singurătatea, nici chiar atunci cînd trebuie să lucrați ceva important. Spiritul de contradicție vă îndeamnă să faceți lucrurile altfel decît ceilalți. Dar nu întotdeauna urmăriți acest îndemn, de foarte multe ori vă stăpîniți.

O.E.F. — Sînteți rezervat, dar nu timid, vesel, dar nu exuberant, respectuos. Văți obișnuit să fiți laudat, căci sînteți adesea. Ați dori să fiți pe placul celor din jur, dar nu faceți efort în acest scop. Simțiți nevoia de a fi în societatea unor prieteni. Vă place să ajutați oamenii. Vi se poate reproșa uneori că „sînteți cu capul în nori”.

D.O.O. — Sînteți înclinat să emiteți și să vă apărați cu înverșunare păreri paradoxale. De aceea mulți nu vă agreează, se întîmplă ca pînă și prietenii să nu vă înțeleagă. Dar nu vă pasă. Păcat.

D.O.F. — Sîntem nevoiți să vă spunem adevăruri neplăcute. Cum ați reușit să ajungeți la această combinație de litere? Aveți un caracter dificil. Sînteți foarte încăpățînat. Nu suportați glumele la adresa dv. Criticați adesea atitudinea altora și vă impuneți punctul de vedere cu dirzenie. Vă înfuriați dacă nu vi se dă ascultare, de aceea, aveți puțini prieteni.

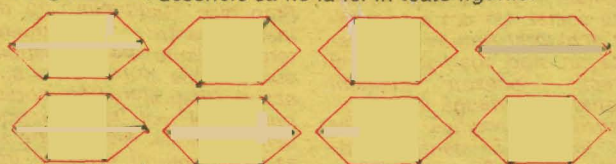
D.E.O. — Ați știut că sînteți un original și că vă place să faceți senzație? Dacă vi se dă un sfat, procedați exact împotriva lui, pentru a vedea ce se întîmplă. Pe dv. vă amuză, pe alții însă îi înțîță. Numai prietenii cei mai buni (apropiați) știu că, de fapt, nu sînteți atît de încrezut cum păreți.

D.E.F. — Sînteți energic, vă simțiți pretutindeni în largul dv. Sînteți comunicativ, dar se pare că societatea prietenilor vă satisface doar cu condiția să vă revină rolul principal. Vă place să faceți pe arbitru în dispute și să organizați jocuri. Cei din jur vă recunosc autoritatea, deoarece în raționamentele dv. există întotdeauna mult bun simț, dar tendințele dv. moralizatoare sînt cîteodată obositoare. ■

Traducere și adaptare de dr. ILLI ȘTEFAN

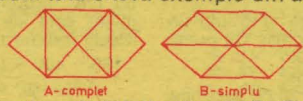
Căruia tip de personalitate aparțineți?

Desenați diferite motive în figurile de mai jos. Nu este obligatoriu ca desenele să fie la fel în toate figurile.

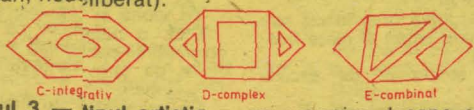

Se obțin cîteva tipuri de desene-motive, cărora le corespund anumite tipuri de personalitate, în funcție de tipul dominant de motive, fapt ce permite o autocunoaștere globală a potențelor psihologice mai semnificative, disponibile.

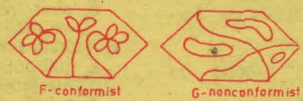
Tipul analitic de personalitate vă împărtășește cele mai multe figuri în modele ce utilizează fiecare latură a figurii date în mod individual. Se caută simetria, ceea ce pune în evidență o personalitate ordonată, atentă la detalii, cu spirit de observație bun. Iată cîteva exemple din acest tip:

Al doilea tip este cel sintetic (fig. C, D, E). Acesta va efectua desene ce folosesc total sau parțial mai multe laturi ale figurii date. Este un tip integrativ, căruia îi place să facă sinteze, generalizări, uneori interesante, altele mai puțin interesante. Caută ceea ce este mai important (din care motiv folosește adeseori ca punct de plecare laturile mai lungi ale figurii date spre completare). Desprinde ușor ceea ce este mai important din diferite situații (în mod spontan, nedeliberat).

Tipul 3 — tipul artistic — va organiza desene cu motive ornamentale sinuoase și diverse. Iată cîteva modele mai obișnuite:

Tipul mixt va avea mai multe feluri de desene. Interesează ce tip de desene predomină din cele 8 cadre—tip ce s-au dat spre completare. În calcularea rezultatelor se pot obține următoarele structuri, notînd la numărător tipurile dominante, iar la numitor cele mai puțin dominante:

$\frac{4F, 2G}{1D, 1A}$ În acest caz este vorba de un tip artistic, neconformist, creativ, complex.

În cazul în care se obține: $\frac{2C, 2E}{1A, 1B}$ este vorba de un tip

sintetic, cu tendințe artistice complexe, cu mult control analitic. (Traducere și adaptare de prof. univ. dr. URSULA ȘCHIOPU)

In limbajul curent, cuvântul „echilibrat” revine frecvent: vorbim de „echilibru biologic”, „echilibru demografic”, „fire echilibrată” etc., laitmotive care revin ca un criteriu.

Echilibrul ființei umane apare ca o rezultantă a mai multor „echilibre”: echilibrul fizic, echilibrul psihic – care condiționează și starea de sănătate – și mai ales echilibrul social. Un om cu adevărat echilibrat trebuie să satisfacă, în mod egal, aceste trei direcții. Acestui element spațial i se adaugă încă o dimensiune specifică ființelor vii: timpul. Existența bioritmului, ca parte a patrimoniului genetic, în care mediul

ambiant joacă rolul de „sincronizator”, este astăzi o temă de discuții, unii susținând că desincronizarea devine sinonimă cu „starea de boală”.

Rămine la latitudinea dv. de a judeca unde vă situați în acest ansamblu multidimensional.

Fiecare întrebare din testul de mai jos, preluat și adaptat după cartea lui Michel și Françoise Gauguelin „20 de teste pentru autocunoaștere”, admite patru răspunsuri posibile, notate cu a, b, c sau d. Bifați litera care corespunde cel mai bine comportamentului dv. Alegeți fără să ezitați, conform primului impuls, și fără să meditați prea mult asupra răspunsului.

cît de ECHILIBRAT sînteți?

A. ECHILIBRUL FIZIC

1. Imaginați-vă că stați într-un picior și cu ochii închiși. Cît puteți sta în această poziție?

- a. 30 de secunde;
- b. mai mult de 20 de secunde;
- c. mai puțin de 10 secunde;
- d. câteva minute.

2. Dormiți:

- a. de cele mai multe ori, cu mici întreruperi ale somnului?
- b. între 6—7 ore?
- c. de la 3 la 11 ore, în funcție de perioadă?
- d. 8 ore în șir?

3. Pe marginea unei faleze sau a unui balcon situat la mare înălțime simțiți:

- a. un sentiment de securitate;
- b. o anumită amețea;
- c. o repulsie puternică;
- d. o atracție către vid.

4. Cum este greutatea dv. corporală?

- a. stabilă;
- b. variabilă, în funcție de anotimp;
- c. am o tendință constantă de a slăbi (sau de a mă îngrășa);
- d. greutatea variază fără un motiv bine definit.

5. Stabiliți-vă echilibrul înălțime-greutate utilizînd următoarea formulă:

$$G = \frac{i - 100 + (4 \cdot m)}{2}$$

unde:

G = greutatea corporală
i = înălțimea (în centimetri)
m = circumferința încheieturii mîinii (în centimetri).

Exemplu: dacă măsurați 1 m și 65 cm, circumferința încheieturii mîinii este de 15 cm, greutatea ideală trebuie să fie:

$$165 - 100 + (4 \cdot 15) = 62,5 \text{ kg.}$$

Diferența dintre greutatea ideală și cea reală este de ordinul:

- a. ± 1 kg
- b. ± 10 kg
- c. ± 5 kg
- d. ± 15 kg.

6. Mîncarea vă inspiră:

- a. o poftă irezistibilă?
- b. mai degrabă repulsie?
- c. o satisfacție agreabilă?
- d. o poftă și repulsie succesiv?

7. La o petrecere cu prietenii obișnuiți să consumați alcool?

- a. da, și în cantități destul de mari;
- b. rezonabil, nu mai mult de 2—3 pahare;
- c. nu beau deloc alcool;
- d. cînd încep să beau alcool nu mă mai pot opri la timp.

8. Fumați zilnic:

- a. mai puțin de 15 țigări;
- b. nu fumez deloc;
- c. nu-mi număr țigările pe care le fumez;
- d. 1—3 pachete de țigări într-o zi, apoi fac o pauză de câteva zile.

9. Apelați la excitante cum ar fi cafeaua sau ceaiul?

- a. nu, evit sistematic orice excitant;
- b. beau una sau două cești pe zi;
- c. am nevoie de a fi stimulat în permanență;
- d. da, în perioade foarte aglomerate nu pot lucra decît dacă beau cafea sau ceai.

10. Folosiți medicamente?

- a. niciodată, am oroare de medicamente;
- b. numai în cazuri grave și cu avizul medicului;
- c. din păcate, iau destul de des medicamente;
- d. trebuie să consum permanent medicamente.

11. Faceți cultură fizică?

- a. niciodată;
- b. cîteodată, dar pînă la epuizare;
- c. 10 minute în fiecare dimineață;
- d. din cînd în cînd.

12. Vă culcați:

a. întotdeauna la aceeași oră?

- b. la ore regulate, dar în funcție de dispoziție?
- c. întotdeauna foarte tîrziu?
- d. niciodată la aceeași oră?

13. Sînteți un tip sportiv?

- a. da, practic regulat un sport;
- b. nu chiar, dar cînd pot, practic jocuri sportive;
- c. orice activitate fizică îmi displace;
- d. am practicat numeroase sporturi, pe care le-am abandonat pe rînd.

14. Din punct de vedere al sănătății vă considerați:

- a. dotat cu o „sănătate de fier”;
- b. cu o sănătate foarte bună; în ceea ce privește sănătatea am unele necazuri, ca toată lumea de altfel;
- c. cu o sănătate foarte bună; în ceea ce privește sănătatea am unele necazuri, ca toată lumea de altfel;
- d. un etern bolnav.

15. Cum apreciați viața dv. sexuală?

- a. normală și plină de satisfacții;

- b. variabilă;
c. mediocră;
d. refuz să-mi răspund la această întrebare.

B. ECHILIBRUL PSIHIC

16. Sinteți capabil să vă impuneți un efort susținut?
a. da, sînt un om al datoriei;
b. da, dacă acest lucru este necesar;
c. orice efort îmi este neplăcut;
d. uneori.
17. Înaintea unei decizii importante, cum vă comportați:
a. prima idee este întotdeauna cea mai bună;
b. gîndesc mult argumentele pro și contra;
c. mă decid fără dificultăți;
d. mă decid foarte greu.
18. Cum suportați zgomotele:
a. zgomotul mi-e indiferent;
b. zgomotul îmi este absolut insuportabil cînd lucrez;
c. am nevoie constantă de zgomot în jurul meu;
d. suport bine zgomotul, dar constat că lucrez mai bine în liniște.
19. În general, cum vă simțiți:
a. la pămînt, deprimat;
b. în plină vigoare;
c. în formă;
d. depinde de la o zi la alta.
20. Vă apucă îndoiala după ce întreprindeți o acțiune?
a. nu, regretele sînt inutile;
b. da, destul de des;
c. da, pentru lucrurile foarte importante;
d. da, aproape obsesiv.
21. În fața unei contrarietăți importante, într-o discuție violentă, cum reacționați:
a. îmi păstrez „singele rece”;
b. explodez;
c. mă forțez să raționez și să mă stăpînesc;
d. sînt paralizat.
22. Viața dv. se desfășoară în același ritm?
a. da;
b. nu;
c. depinde de împrejurări;
d. am perioade de activitate foarte intensă, urmate de inactivitate aproape totală.
23. Înaintea unui examen important sinteți:
a. speriat, angoasat;
b. neliniștit;
c. calm;
d. în plină formă, gata de acțiune.
24. Sinteți capabil să faceți mai multe lucruri o dată?
a. da, asta mă stimulează;
b. da, dar cred că nu foarte bine;
c. sînt incapabil să fac mai multe lucruri în același timp;
d. nu, pentru că mă obosesc sau îmi ies prost.

25. Cum adormiți?
a. imediat ce închid ochii;
b. mă foiesc mult pînă adorm și fac deseori apel la somnifere;
c. în funcție de starea mea de oboseală sau de ceea ce am mincat la cină;
d. am absolută nevoie să citesc înainte de a adormi.
26. Vă place viața?
a. da, profit din plin de fiecare clipă;
b. viața este puțin atrăgătoare pentru mine;
c. numai dacă îmi dau seama că sînt mai favorizat de soartă decît alții;
d. în viața mea sînt mai multe bucurii decît necazuri.
27. Dați dovadă de oarecare teamă atunci cînd completați un chestionar?
a. puțin;
b. nu;
c. da;
d. da, pentru anumite întrebări.
28. Vă considerați un om echilibrat?
a. da;
b. nu;
c. nu știu;
d. sînt o fire foarte lăbilă.
29. Opinia dv. cu privire la acest subiect (om echilibrat) corespunde cu cea a cunoștilor dv.?
a. da;
b. mai mult sau mai puțin;
c. nu știu, dar asta îmi este indiferent;
d. ceilalți mă detestă.

C. ECHILIBRUL SOCIAL

30. Sinteți fericit cînd vă reîntoarceți în sinul familiei după orele de muncă?
a. da;
b. depinde de zile;
c. nu, prefer să fiu singur;
d. trebuie să fac un efort pentru a mă adapta ambianței familiale.
31. Dacă sinteți casatorit, cine ia deciziile financiare în cadrul familiei?
a. soția mea (soțul meu);
b. amîndoi luăm deciziile în comun;
c. nu reușim niciodată să ne punem de acord;
d. unul dintre noi sîrșește prin a-și impune punctul de vedere.
32. Aveți sentimentul că nu sinteți înțeles în cadrul familiei?
a. uneori;
b. nu;
c. deseori;
d. nimeni din familie nu mă înțelege.
33. Sinteți pentru sau contra căsătoriei?
a. pentru;
b. contra;
c. depinde de căsătorie;
d. sînt pentru, cînd acestea

mi se potrivește.

34. Vă jucați cu copiii dv.?
a. da, dar nu am prea mult timp pentru a o face;
b. îmi găsesc întotdeauna timp, este indispensabil pentru echilibrul meu și al copilor;
c. nu pot să suport copiii decît un anumit timp;
d. copiii mei mă epuizează.
35. Care este, în general, comportamentul dv. în societate?
a. sînt foarte expansiv, ies întotdeauna în față;
b. rămîn în colțul meu, fără să fac conversație;
c. particip întotdeauna cu mare plăcere;
d. caut oamenii care mă interesează și dacă nu-i găsesc, plec.
36. Cum suportați singurătatea pe termen scurt?
a. bine;
b. destul de greu;
c. îmi place singurătatea, de altfel sînt întotdeauna singur;
d. nu pot rămîne singur.
37. Care este atitudinea dv. față de persoanele necunoscute?
a. îmi plac oamenii și sînt bucuros să fac noi cunoștințe;
b. depinde de persoanele respective;
c. indiferent;
d. am mai degrabă tendința de a mă agasa prezența persoanelor absolut necunoscute.
38. Sinteți mulțumit de munca dv.?
a. mai mult sau mai puțin;
b. da;
c. nu;
d. da, dacă o compar cu a altora.
39. Cîte ore lucrați pe zi?
a. în jur de 8 ore;
b. zi și noapte uneori, apoi trebuie să mă opresc;
c. în orice caz, muncesc mult;
d. am sentimentul că nu-mi termin niciodată tot ce am de făcut.
40. Considerați că retribuția dv. este:
a. meritată?
b. prea mică?
c. în concordanță cu munca depusă?
d. prea mare pentru valoarea dv.?
41. Știți să vă relaxați, să stați fără să faceți nimic?
a. mi se întîmplă foarte rar;
b. da;
c. niciodată;
d. pot sta fără să fac nimic, dar nu mă pot relaxa cu adevărat.
42. Cîte cărți citiți, în medie, anual?
a. douăsprezece, dar importante;
b. nu am niciodată timp să citesc;

- c) citesc tot ce îmi cade în mână;
 d. douăzeci, în medie.
43. leșiți deseori seara în oraș?
 a. niciodată;
 b. o dată sau de două ori pe săptămână;
 c. în fiecare seară, nu pot sta în casă;
 d. numai când am ocazia.
44. Aveți una sau mai multe pasiuni extraprofesionale?
 a. da, dar destul de instabile;
 b. da;
 c. nu;
 d. n-aș putea să spun că am un hobby.
45. De câte ori pe săptămână priviți la televizor?
 a. de două-trei ori, în medie;
 b. nu am televizor;
 c. uneori;
 d. în fiecare seară.
46. Vă duceți cu plăcere la conferințe, expoziții sau concerte?
 a. da;
 b. am tot ce-mi trebuie acasă, pentru ce m-aș duce la astfel de manifestări?
 c. îmi place să ies, să frecventez reuniuni, bineînțeles dacă sînt interesante.
 d. uneori, da.
47. Practicați un sport de grup (colectiv)?
 a. întotdeauna mi-am plăcut jocurile de echipă;
 b. am nevoie de contactul cu alții;
 c. nu, dar fără motiv;
 d. nu am spirit de echipă.
48. Vă place să plecați în excursie la sfîrșit de săptămână?
 a. îmi este indispensabil pentru a mă recrea;
 b. îmi plac excursiile de sfîrșit de săptămână, dar nu pot pleca în fiecare săptămână;
 c. am prea multe de făcut pentru a mă gîndi la weekend;
 d. nu-mi plac duminicile.
49. Vă place să plecați în vacanță?
 a. mă simt foarte bine acasă, n-am nevoie să plec în vacanță;
 b. abia aștept vacanțele;
 c. îmi plac vacanțele, dar toate la timpul lor;
 d. am plecat, o dată, o zi în vacanță și am regretat.
50. Care este atitudinea dv. față de ceilalți?
 a. întotdeauna speriat;
 b. dominator;
 c. contactul cu ceilalți îmi oferă experiențe noi;
 d. sînt retras în raport cu ceilalți.

REZULTATE

Tabelele de mai jos regrupează cele patru variante de răspuns de la fiecare întrebare a chestionarului. Încercuțiți litera a, b, c sau d din chestionar care corespunde

răspunsului dv. Faceți totalul parțial și apoi totalul general.

A. ECHILIBRUL FIZIC

Întrebarea	Răspunsul dv.			
	I	II	III	IV
Echilibrul				
1	d	a	b	c
2	d	b	c	a
3	a	b	c	d
Greutatea corporală și hrana				
4	a	b	d	c
5	a	b	c	d
6	c	a	b	d
Tonusul				
7	b	c	a	d
8	b	a	c	d
9	b	a	c	d
Activitatea psihică și starea de sănătate				
10	b	c	a	d
11	c	d	a	b
12	a	b	c	d
13	a	b	d	c
14	a	c	b	d
15	a	b	d	c
Total parțial A	4			

B. ECHILIBRUL PSIHIC

Întrebarea	Răspunsul dv.			
	I	II	III	IV
Volința				
16	a	b	d	c
17	c	b	a	d
Emotivitatea				
18	a	d	c	b
19	c	d	b	a
20	a	c	d	b
21	a	c	b	d
22	a	c	b	d
23	d	c	b	a
24	a	b	d	c
25	a	c	d	b
26	a	c	d	b
27	b	a	d	c
28	a	c	b	d
29	a	b	c	d
Total parțial B				

C. ECHILIBRUL SOCIAL

Întrebarea	Răspunsul dv.			
	I	II	III	IV
Familia				
30	a	b	d	c
31	b	a	d	c
32	b	a	c	d
33	a	c	d	b
34	b	a	c	d
Relațiile cu ceilalți				
35	c	d	a	b
36	a	b	c	d
37	a	b	d	c
Munca dv.				
38	b	d	a	c
39	a	c	b	d
40	a	c	b	d
41	b	d	a	c
Cultura și timpul liber				
42	a	d	c	b
43	b	d	c	a
44	b	a	d	c
45	a	c	d	b
46	a	c	b	d
47	a	b	c	d
48	a	b	c	d
49	c	a	b	d
50	c	d	b	a
Total parțial C				
	I	II	III	IV
Total parțial A				
Total parțial B				
Total parțial C				
Total general				

lată inventarul terminat. Ați remarcat, desigur, că distincția operată între fizic, psihic și social este un pic artificială; în realitate, aceste trei domenii se întrepătrund: somnul, oboseala etc. țin atât de domeniul fizic, cit și psihic.

Pentru fiecare grupă de răspunsuri (fizic, psihic, social) există patru coloane, care reprezintă pozițiile de echilibru (I: foarte bine echilibrat; II: bine echilibrat; III: echilibru instabil; IV: dezechilibrul net). Totalul parțial pentru fiecare grupă de răspunsuri, cit și totalul general se fac însumînd numărul de răspunsuri pe fiecare coloană.

INTERPRETAREA REZULTATELOR

În cazul în care **coloana I este dominantă**: dacă ați răspuns cu sinceritate la chestionarul nostru, aveți un echilibru foarte bun. Sînteți aproape o excepție în viața modernă tumultuoasă, plină de modificări rapide. Un astfel de echilibru este „prea perfect”; omul are nevoie și de puțină fantazie; fără intenția de a vă ofensa, sînteți un tip prea sobru și, la urma urmei, puțin plicticos. Renunțați din cînd în cînd la rigoare și veți vedea că va fi mai bine.

În cazul în care **coloana a II-a este dominantă**: personalitatea dv. este cu adevărat „bine echilibrată”, reacționați normal la nezarurile vieții cotidiene, știind să vă adaptați rapid la schimbări. Sînteți suplu, maleabil, într-un cuvînt, modern.

În cazul în care **coloana a III-a este dominantă**: sînteți o persoană echilibrată, dar la limită. Sînteți capabil să stabiliți „un echilibru în dezechilibru”, schimbările majore vă dezorientează, vă neliniștesc, dar în cele din urmă vă reveniți la starea de echilibru.

În cazul în care **coloana a IV-a este dominantă**: poate că judecata dv. asupra propriei persoane este un pic pesimistă, dar pesimismul nu este deja o anumită formă de dezechilibru? Nu vă simțiți prea bine în propria piele, experiențe succesive au instalat în dv. un sentiment de eșec și chiar de angoasă autoîntreținută. Sînteți un posibil candidat la depresiune psihică, la nevroză. Analiza dv. arată că sînteți foarte conștient și deci foarte capabil de a reacționa pentru restabilirea propriului echilibru. Înainte de orice, refaceți testul de la zero, fără să vă autoinfluențați într-un mod defavorabil. Dacă și după a doua lectură coloana IV este dominantă, trebuie să reacționați. Înseamnă că există serioase conflicte între tendințele proprii dv. personalități. Sînteți, în general, „desincronizat” față de lumea înconjurătoare. Trebuie să analizați originea acestor complexe, nu neapărat evidente, și să apelați la un psiholog. Paralel cu această autoanaliză, reorganizați-vă existența. Formați-vă deprinderi noi, mîncăți bine dimineața, moderat la prînz și frugal seara, faceți cinci minute de gimnastică în fiecare dimineață. Impuneți-vă o anumită disciplină a somnului, ieșiți mai des la sfîrșit de săptămîna, bucurați-vă din plin de vacanțele dv. Aduceți mai multă veselie în viața dv. și veți vedea cum aceasta se modifică, devine mai armonioasă. ■

Traducere și adaptare de
SORIN CRĂCIUN

Cum învățăm?

Pentru a vă forma o părere despre stilul dv. actual de învățare, vă prezentăm un chestionar rapid. Examinați cu atenție fiecare întrebare și răspundeți sincer cu DA sau NU.

1. Vă faceți un orar pentru ceea ce veți învăța în fiecare zi?

2. Dacă este așa, de obicei vă țineți de el, îl respectați?

3. Învățați de obicei în același loc?

4. Vă vine greu să vă apucați de învățat?

5. Vă terminați la timp conșpectele, temele pentru acasă, referatele?

6. Vă străduiți să luați parte la discuțiile din clasă (seminar)?

7. Dacă întâmpinați dificultăți în învățare, discutați de obicei această problemă cu profesorul?

8. Încercați vreodată să vă analizați munca numai pentru a vă da seama unde s-ar putea să aveți dificultăți?

9. Obișnuiți să răsfoiți un capitol, făcînd o trecere în revistă preliminară unei citiri amănunțite?

10. Treceți deseori peste tabele și grafice atunci cînd dați de ele într-un text?

11. Cînd în lectura pe care o faceți întîlniți un cuvînt pe care nu-l cunoașteți, îl căutați de obicei în dicționar?

12. Sînteți de părere că memorarea constituie cel mai important factor pentru cei care învață?

13. Vă luați notițe într-o formă prescurtată (adică o serie de cuvinte-cheie și de fraze, în loc de text continuu)?

14. La prelegeri luați de obicei notițe atît de repede cît puteți să scrieți?

15. Păstrați la un loc toate notițele referitoare la o disciplină?

16. Folosiți intenționat (vă folosec) cunoștințele dobîndite la un curs pentru a vă ajuta la înțelegerea și învățarea altui curs?

17. Cînd trebuie să memorați ceva, căutați de obicei să realizați acest lucru într-o singură ședință de studiu?

18. Vă vine greu să vă exprimați părerea în scris?

19. Dacă sînteți supus pe neașteptate unui examen sau unui test primiți o notă mică?

20. Stați pînă tîrziu să învățați în noaptea de dinaintea examenului?

Răspunsurile unor studenți care au avut succes în învățare

1. Da	5. Da	9. Da	13. Da	17. Nu
2. Da	6. Da	10. Nu	14. Nu	18. Nu
3. Da	7. Da	11. Da	15. Da	19. Nu
4. Nu	8. Da	12. Nu	16. Da	20. Nu

Dacă recitiți întrebările și răspunsurile vă veți forma o idee despre modul de învățare care duce la succes. În cazul în care răspunsurile date de dv. se deosebesc mult de acestea, atunci va

trebui să depuneți eforturi pentru a vă schimba deprinderile și stilul de învățare. ■

Traducere și adaptare
de dr. PAVEL MURĂȘAN

„Mina gindește urmînd
gîndul materiei“

BRĂNCUȘI

lor categorii socio-ocupationale relevă rolul jucat în viața individului de către profesia exercitată, mai concret spus, de concordanța dintre aspirațiile profesionale și condițiile exercitării unei ocupații. Cu alte cuvînte, contează nu atît caracterul sau prestigiul unei profesii, cît modul cum individul se integrează în profesie, felul în care el reușește să satisfacă cerințele ocupației și să realizeze performanțele cerute. Neîndoielnic, asupra satisfacției profesionale, asupra gradului de integrare profesională acționează un complex de factori din care noi reținem deocamdată pe cel refe-

marcăm pentru demonstrația noastră importanța autocunoașterii personalității în contextul culturii.

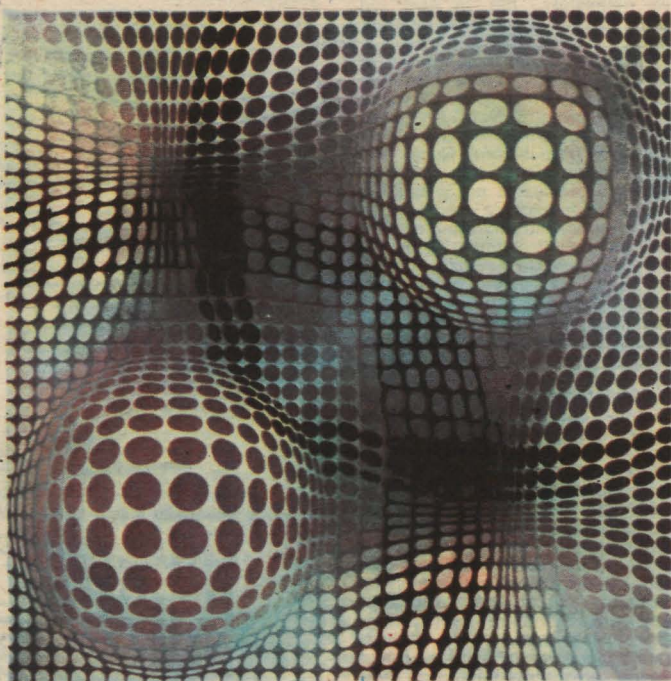
Domeniul opțiunii profesionale este unul caracteristic pentru rolul jucat de autocunoaștere. Însăși noțiunea de opțiune presupune măcar parțial autocunoașterea. Pentru că alegerea profesiei, act cu profunde semnificații individuale și sociale, cu implicații dintre cele mai importante în evoluția unui tînar, înseamnă o activitate de cunoaștere centrată pe analiza și evaluarea propriului eu, a propriilor capacități, aspirații și trebuințe. Chestiunea însă nu este atît de

AUTOCUNOAȘTERE - CULTURĂ OPȚIUNE PROFESIONALĂ

Dr. CONSTANTIN SCHIFIRNET

O dimensiune esențială a tinereții o reprezintă opțiunea profesională. În această perioadă din viața omului se petrec schimbări fundamentale în comportamentul, atitudinile și modul de a gîndi. Orientat către autonomie, corelat cu conștiința propriei identități, individul este preocupat acum de înscrierea pe un drum al său. Din starea de dependență caracteristică perioadei de copilărie el trece la faza de independență ca personalitate și individualitate. O cale esențială de realizare a autonomiei sale o constituie pregătirea profesională și apoi exercitarea unei profesii prin care își cîștigă existența, dar concomitent își satisface aspirații și trebuințe dintre cele mai diverse.

Opțiunea pentru o profesie este în fapt opțiunea pentru un destin uman, deoarece mare parte din evoluția individului este determinată decisiv de munca exercitată. Profilul său spiritual și moral este dat într-o mare măsură de modul în care își exercită profesia. Se cuvine a reține, pentru a înlătura orice neînțelegere, că importanță este activitatea concretă desfășurată de fiecare dintre noi într-o profesie, iar împlinirile în plan spiritual și de altă natură sînt reflexul acestei activități. Dar atît realitatea, cît și cererile efectuate asupra diverse-

ntor la alegerea profesiei, moment decisiv în viața unui tînar. Nu ne propunem să abordăm toate aspectele ce decurg din analiza acestui fenomen, de altfel deosebit de complex și cu multiple implicații în viața individuală, dar și în cea socială. Re-

simplă precum apare din descrierea de mai sus. Intervin condiții specifice vârstei la care se face opțiunea profesională. După cum nu mai puțin esențială este presiunea mediului, mai ales a celui familial, asupra tînarului, orientîndu-l către do-

Autocunoașterea profesională în contextul pregătirii prin cultură

menii și ocupații care nu întotdeauna corespund aspirațiilor individului sau aptitudinilor reale ale tânărului pentru o anumită profesie. Cazul optim este atunci când între aspirațiile tânărului și necesitățile mediului familial și social există măcar o relativă corespondență.

Cercetările efectuate în cadrul Centrului de Cercetări pentru Problemele Tineretului relevă pregnant, de pildă, la o parte dintre studenții orientarea către facultate fără ca aceasta să se coreleze direct cu interesul pentru profesia pentru care acea facultate îl pregătește. Se cuvine a fi adăugată în cazul menționat și tendința la unii studenți de a fi preocupați numai de obținerea unei diplome de licență, aceasta reprezentând un scop în sine. Am menționat investigațiile referitoare la studenți, însă și alte cercetări pun în lumină la adolescenți aceeași contradicție.

Ce rezultă din considerațiile de mai sus? Opțiunea profesională este doar un moment în traseul parcurs de tineri. Nu este suficientă numai alegerea unei profesii. Tânărului i se deschide perspectiva unei activități ce-l solicită la maximum pentru a însuși în toată complexitatea profesia căreia a decis să-și dedice întreaga viață. De aceea, opțiunea pentru profesie este doar etapa de început a unui traseu lung și contradictoriu care trebuie străbătut cu responsabilitate pentru sine și societate, la capătul căruia tânărul se înfățișează ca un foarte bun profesionist, capabil să soluționeze toate problemele pe care le ridică exercitarea profesiei, contribuind astfel la progresul economic și social, la schimbări în domeniul profesional.

Am insistat mai mult asupra alegerii profesiei ca un moment în evoluția tânărului pentru a remarcă importanța pregătirii de către școală într-o anumită profesie. Procesul școlar corectează ceea ce nu este concordant cu capacitatea tânărului, îl introduce în tainele profesiei, îl pune în contact nemijlocit cu condițiile reale în care se desfășoară munca într-o anumită ocupație. Pe parcursul anilor de școală se formează cultura profesională, se educă aptitudinile, se valorifică potențialul de creativitate al tânărului.

Am menționat mai sus că pregătirea profesională se realizează prin însușirea unui volum adecvat de cunoștințe din variate secțiuni ale culturii. Alegerea unei profesii înseamnă unidirecționarea intereselor spirituale sau adâncirea procesului de formare a unui larg orizont de cultură? Întrebarea pare la prima vedere a fi lipsită de teme, ea apărând ca un fapt de la sine înțeles. Altfel spus, se înțelege că astăzi pregătirea culturală este necesară și asupra ei nu mai trebuie să se poarte discuții. Neîndoielnic, problema este cu mult mai dificilă decât simpla afirmare a unei dorințe de o actualitate indescriptibilă. Realitatea cotidiană, dar și investigațiile științifice relevă existența la anumite grupuri de oameni a tendinței de discriminare a pregătirii în specialitate față de pregătirea generală, situație întâlnită inclusiv la cei care sînt conștienți de necesitatea armonizării culturii de specialitate cu cea generală. Faptul acesta se datorează unei multitudini de factori obiectivi și subiectivi. Nu putem insista asupra tuturor. Am dori doar să reținem că acești factori se intercondiționează într-un complex socio-psihologic. Și tocmai de aceea considerăm acțiunea concertată a școlii cu toți factorii educativi de formare a tânărului pentru o profesie în strînsă corelație cu edificarea orizontului cultural.

De ce accentuăm pe nevoia de cultură generală pentru tinerii puși în fața unor alternative cu privire la profesie? Din motivul menționat deja, cel al autocunoașterii. Omul este o ființă prin excelență orientată către cunoaștere, către explicarea ordinii și contradicțiilor lumii în care trăiește. Mai mult sau mai puțin conștient, omul acționează pe baza cunoașterii realității. Însă există diferite moduri de a o cunoaște. Pentru omul contemporan cunoașterea presupune un efort sistematic de studiu și investigație, de însușire permanentă a culturii. Condiții valabile și pentru autocunoaștere. Este simplist să crezi astăzi că este suficientă doar cunoașterea empirică a propriei personalități.

Pentru aceasta este nevoie de un larg orizont de cultură care permite raportarea ta la ceilalți, plasarea în contextul concret al umanității. Prin cultură avem posibilitatea comparării calităților și potențialităților personale cu normele și exigențele sociale. Însușirea valorilor perene ale culturii naționale și universale este o cale esențială de construire a personalității. Iar autocunoașterea profundă întemeiată pe cultură este un semn distinctiv al personalității. De altfel, între personalitate și autocunoaștere există un raport de interdependență și acest raport ființează în contextul dat de comportamentul și orizontul de cultură. Este un adevăr de mult acceptat că astăzi cultura nu mai este o chestiune de capriciu sau de lux, ci o condiție sine-qua-non a omului contemporan. În lipsa culturii nu este posibilă afirmarea ființei umane. În cultură găsim modele, idei, idealuri, experiențe, ce contribuie la înscrierea individului pe drumul edificării personalității.

În acest fel se pot realiza aspirația firească spre împlinire spirituală, ca și nevoia de autonomie și prestigiu. Capacitatea de a domina realitatea, precum și cea de autodominare sînt influențate în mare măsură de modul cum este însușită și trăită cultura. Pentru că prin cultură, fie ea profesională sau generală, omul capătă conștiința propriei deveniri, realizează imperativul efortului de autocunoaștere.

Pregătirea profesională și apoi integrarea profesională sînt consecințe opțiunii profesionale în măsura în care această alegere a pornit de la necesitatea formării unei temeinice culturi profesionale (stăpînirea tuturor elementelor de bază ale profesiei, căpătarea deprinderii de perfecționare profesională, conștientizarea nevoii de informare și progres în ocupație etc.), concomitent cu ridicarea necontenită a nivelului de cunoaștere generală. Numai în acest fel este posibilă participarea reală a individului la viața profesională și socială, condiție de bază în înfăptuirea cu adevărat a împlinirii personalității la scara întregii societăți. Astfel se ajunge la idealul pentru care au luptat de-a lungul istoriei atîtea generații de oameni, și anume eliberarea omului de constrîngerile forțelor oarbe ale naturii și societății. ■

cială, al autorealizării și satisfacției în viață. O condiție a reușitei în viață se dovedește astfel **corelarea aspirațiilor profesionale ale individului cu necesitățile prioritare ale timpului și colectivității respective**, corelare întemeiată pe raportul corespunzător dintre cunoașterea de sine și corecta evaluare a cerințelor sociale.

Pornind de la datele și concluziile unor studii întreprinse de Centrul de Cercetări pentru

sibilităților reale pe care le au. Or, se înțelege, atât **direcția aspirațiilor** (dacă ne referim doar la cele profesionale, conținutul ocupației dorite), dar și **nivelul** acestora trebuie înainte de toate să reflecte **interesele și capacitățile reale** ale fiecăruia. Cercetările întreprinse reflectă prezența multor situații de acest fel; din păcate, nu lipsesc și cele în care aspirațiile sînt inferioare, dar de cele mai multe ori superioare personalitaților tinerilor. De reținut că și autoevaluarea

ASPIRAȚIILE PROFESIONALE

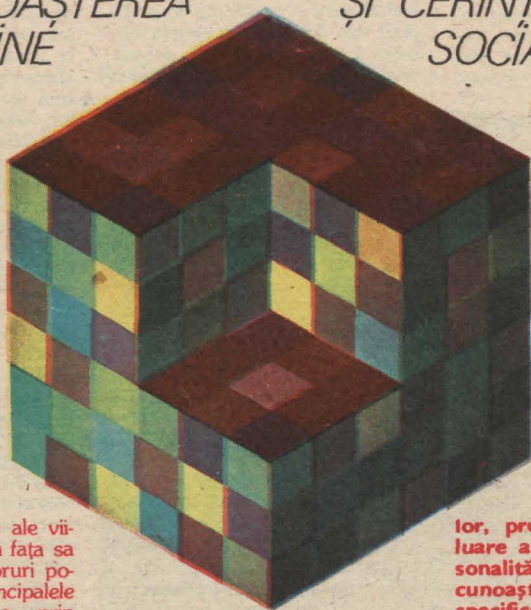
între

CUNOAȘTEREA DE SINE ȘI CERINȚELE SOCIALE

Dr. FRED MAHLER

Tineretea este vârsta prin excelență anticipativă a întregului curs al vieții. Aflat în plină tranziție între perioada **acumulărilor** (în planul învățării sociale, al însușirii cunoașterii și al formării comportamentului) și aceea a **realizărilor** (în planul integrării și participării active la activitățile sociale și în primul rînd la muncă și creație), tînrul este confruntat cu multitudinea de solicitări și probleme ale viitorului. El are deschis în fața sa cîmpul mai multor „viitoruri posibile”, iar printre principalele mecanisme psihosociale prin care el iese în întîmpinarea acestora se află **aspirațiile**.

Expresie în același timp a **treburilor, intereselor și idealurilor** sale, aspirațiile, de pildă cele privitoare la viitoarea profesie, se instituie, la rîndul lor, în **factori motivatori** ce orientează întreaga personalitate spre realizarea scopurilor alese. Astfel, în cadrul unei **orientări teleonomice**, al acțiunii pentru alegerea și realizarea scopurilor (în limba greacă telos = scop), aspirațiile se dovedesc un aspect definitoriu al personalității tinerilor și al integrării lor so-

Problemele Tineretului, ne vom opri la cîteva dintre aspectele mai concrete ale acestei probleme.

„Cunoaște-te pe tine însuși.”

Imperativul autocunoașterii este esențial și pentru orice tînr aflat la „vîrsta opțiunilor și proiectelor”. Mai multe cercetări întreprinse în rîndul elevilor au arătat cît de complexă este problema formării unor aspirații care să corespundă cu adevărat personalității tinerilor, calităților, dar și limitelor lor, po-

exagerată creează mari piedici în realizarea aspirațiilor lipsite de un temel real și duce la neatingerea obiectivelor propuse, la frustrare și insatisfacție. Desigur, în ambele cazuri, nu numai individul suferă, ci pierde și societatea.

O primă regulă prealabilă oricărei elaborări a aspirațiilor profesionale ar trebui să o constituie, așadar, **temeinica cunoaștere a aptitudinilor, înclinațiilor, preferințelor, reala evaluare a particularităților personalității, de la puterea de cunoaștere și domeniile ei specifice de aplicare la mecanismele de gîndire, memorizare, creativitate și pînă la deprinderile și abilitățile practice.**

„Să-nveți a te cunoaște e grija cea dintîi”

(LA FONTAINE)

În acest sens, mai multe studii întreprinse de noi cu privire la aspirațiile și opțiunile profesionale ale tinerilor au urmărit să contribuie la o mai bună cunoaștere și autocunoaștere de către subiecții investigați a realor lor posibilități personale, a nivelului

lor de dezvoltare cognitivă, afectivă și volitivă, a maturizării lor psiho-fiziologice și moral-politice, a intereselor și preocupărilor lor. Pe baza unor asemenea date obiective sau a unor evaluări și autoevaluări calitative s-a urmărit corelația cu tipurile și nivelurile de aspirații profesionale. Deși într-o serie de situații s-a putut evidenția o relativă cunoaștere a personalității tinerilor de către ei înșiși și chiar prezența unor evaluări corecte, în cele mai multe cazuri adolescenții investigați recunosc ei înșiși dificultățile și deficiențele în autocunoaștere, incertitudinile în ceea ce privește autoaprecierea lor autentică; sint încă mulți și cei care își apreciază în mod exagerat posibilitățile, iar supraevaluările unor părinți sau lipsa de exigență a unor cadre didactice nu pot decât să-i încurajeze în această privință. **Încă mai dăunătoare s-a relevat a fi necorelarea dintre o serie de situații obiective, de pildă performanțele școlare, și nivelul aspirațiilor profesionale ale tinerilor respectivi.** În mai multe cercetări s-a cerut elevilor să indice ce opțiune profesională ar face dacă pe prima nu și-ar putea-o realiza. Iată datele obținute în lotul de 889 elevi din mediul urban (din București, Cluj-Napoca și Galați), studiat în anul 1985:

	Total	clasa a X-a	clasa a XII-a	șc. profesională
de același nivel	61,7	62,0	49,3	74,1
de nivel inferior	30,8	33,8	45,8	13,3
de nivel superior	7,3	4,1	4,8	12,5

Fără a putea intra în toate detaliile interpretării acestor date, constatăm o tendință puternică de menținere a unor aspirații ridicate chiar și în cazul unui presupus eșec în realizarea primei opțiuni; unii subiecți fac chiar opțiuni superioare; cca 30% își reformulează opțiunile inițiale, reducând nivelul aspirațiilor lor.

„Cum poți ajunge să te cunoști? Niciodată contemplându-te, totdeauna acționând. Încearcă să-ți faci datoria și vei ști cine ești”
(J. W. GOETHE)

Această maximă readuce în discuție relația dintre autocunoaștere și aspirații în contextul **dialecticii dintre individ și societate.**

Fără a desconsidera prezența și în acest domeniu a numeroase trasee integrative care vădesc o concordanță între aspirații, cerințe și oportunități („**selecție pozitivă**“), cercetările amintite au pus în evidență și existența unor discordanțe între aspirațiile unor tineri și cerințele integrative („**selecția negativă**“). În timp ce, în primul caz, identificarea dintre tînăr, pe de o parte, și profesia aleasă și practică, pe de altă parte, constituie o premisă a unei înalte motivații și a unei integrări înalt performative, precum și a satisfacției, în cel de-al doilea caz se manifestă disfuncționalități integrative (performanțe reduse în muncă, instabilitate profesională), datorate unei slabe motivații pentru profesie.

Iată de ce un comandament esențial al unei cit mai eficiente pedagogii a orientării școlare și profesionale îl constituie realizarea unei „**socializări profesionale anticipative**“, întemeiată pe o cit mai corectă informare a tinerilor despre mutațiile în curs și viitoare ale cerințelor „lunii muncii“ pentru a le da posibilitatea să aprecieze cit mai exact oportunitățile și exigențele pe

dar și al multor familii este și „inertă percepție“ cu privire la diferitele profesii: în mod greșit unora li se pare că doar anumite profesii se dovedesc a fi terenul unor prefaceri ca urmare a revoluției tehnico-științifice, prefaceri care le sporesc atractivitatea prin posibilitățile de autorealizare ce le oferă; astfel se și explică interesul accentuat pentru domenii ca informatica, electronica, genetica etc. În fapt însă, caracterul profund al schimbărilor produse de revoluția științifică și tehnica contemporană face ca toate profesiile să se schimbe, metalurgia, construcțiile de mașini, transporturile, agricultura și alte asemenea foste „cenușărese“ cunoscînd deopotrivă prefaceri radicale ce justifică pe deplin orientarea spre aceste domenii, cu atît mai mult cu cît ele reclamă în continuare noi resurse de forță de muncă tinăra.

A urmări în același timp satisfacerea cit mai deplină a intereselor de autoafirmare și autorealizare ale personalității tinere și obținerea unei cit mai depline reușite în viață, a satisfacției muncii dorite, responsabile și creatoare, precum și împlinirea cerințelor sociale majore ce le condiționează presupune o conjugare a acțiunii tuturor factorilor educativi, a familiei, școlii, unităților de producție, mijloacelor de comunicare în masă și a organizațiilor de tineret în cadrul unui proces ce trebuie să se întemeieze pe **participarea directă a tinerilor înșiși la autocunoașterea și autodefinirea căilor de viață, a idealului profesional.**

Cînd mobilitatea proceselor de producție și neconținutul lor inovare tehnologică aduc mereu noi schimbări, definirea aspirațiilor în anii tinereții trebuie dublată de o permanentă capacitate de adaptare la nou, de cunoștințe și abilități care să asigure continua perfecționare și mobilitate profesională. Totodată, ea trebuie să se definească tot mai mult în **proiecte multiple, alternative**, permițînd tinerilor să-și realizeze, în funcție de propria evoluție și de modificarea condițiilor și cerințelor, o integrare cit mai fructuoasă în lumea profesiilor, în activitatea creatoare. ■

care aceasta le pune în fața propriilor lor interese, aspirații și opțiuni. În condițiile în care noua etapă a dezvoltării intensive, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei, tehnicii și tehnologiilor, a economiei naționale, pune în fața tinerelor generații mari exigențe calitative ale pregătirii și ale orientării profesionale, se impun, mai mult ca oricînd, formarea și orientarea aspirațiilor tinerilor pe baza unei temeinice autocunoașteri și a înțelegerii cerințelor sociale.

Printre neajunsurile cele mai des întîlnite în rîndul unor tineri,

Ne putem cunoaște pe noi înșine numai în relație cu ceilalți. Putem să ne comparăm cu alții, de exemplu atunci când ne evaluăm aptitudinile, sau să vedem în ce măsură răspundem la ceea ce așteaptă alții de la noi. Aceste așteptări pot fi ale unor persoane anume — părinți, prieteni etc. — sau pot exprima cerințe sociale față de comportamentele noastre în diferite situații. Comportamentul profesional trebuie să răspundă mai ales unor asemenea cerințe sociale. O mare parte dintre acestea sînt proprii fiecărei

profesii în parte și se referă la conținutul ei concret. Pot fi însă identificate o serie de cerințe care sînt comune majorității comporta-

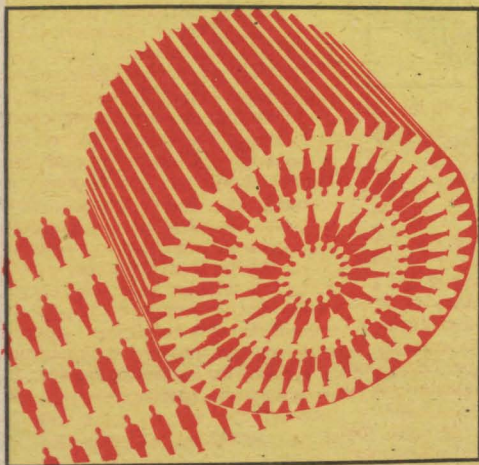
mentelor profesionale, pentru că ele se încadrează într-un model general: comportamentul profesional industrial. Precizăm că nu este vorba numai de profesiile specifice industriei, ci și de cele practicate în alte domenii de activitate pe măsură ce acestea devin tot mai asemănătoare muncii industriale. Înțelegerea și evaluarea fiecărui comportament profesional particular nu pot fi complete fără înțelegerea cerințelor generale ale comportamentului de tip industrial, care devine un cadru general de referință.

COMPORTAMENTUL PROFESIONAL INDUSTRIAL

VLADIMIR PASTI

Viața cotidiană și munca industrială

Un om desfășoară în viața cotidiană o multitudine de activități care au caracteristici asemănătoare și ale căror criterii comportamentale au fost însușite într-un proces lung și complicat de socializare, ceea ce le face cu atât mai stabile. Toate aceste activități concrete — în gospodărie, în timpul liber etc. — se subsumează unei forme generale de muncă, remarcabilă tocmai prin diferențele sale față de munca industrială.

În activitățile neindustriale omul care muncește — singur sau într-un grup mic — caută să realizeze un scop pe care și l-a propus și care se concretizează în obținerea unui anumit obiect sau în realizarea unei anumite activități ale căror caracteristici rezultă exclusiv din utilitatea pe care trebuie să o îndeplinească. Întregul proces de muncă este subordonat realizării acestor caracteristici ale obiectului sau serviciului, iar cel care muncește controlează în întregime toate elementele procesului de muncă.

Ca și activitățile de muncă din viața cotidiană, munca industrială are ca scop producerea unor obiecte care au valoare de întrebuințare. Dar nu oricum, ci numai în condiții de eficiență economică, adică ținînd seama de raportul dintre efort și rezultat. În cazul formelor neindustriale ale muncii, singura condiție este ca efortul să nu fie atât de mare încît rezultatul să nu poată fi atins. În cazul muncii industriale, eficiența economică — tradusă de obicei în termeni de productivitate a muncii — este un criteriu atât de important încît condiționează existența procesului de muncă. Și nu este vorba numai de menținerea productivității deasupra unui nivel minim, ci de obținerea unei productivități continuu mărite. Cerințele comportamentului profesional industrial derivă în cea mai mare parte din această caracteristică a muncii industriale.

Tocmai pentru că se deosebește atât de mult de activitățile obișnuite ale vieții cotidiene munca industrială tinde să se separe de aceasta. Se separă în primul rînd în spațiu, în afara gospodăriei, a vieții familiale și a grupului în care se desfășoară cea mai mare parte a vieții cotidiene, într-un spațiu al său, propriu și într-un grup determinat după propriile sale necesități. Întreprinderea reprezintă prin excelență spațiul industrial, dar, în prezent, pătrunderea muncii industriale și în alte domenii de activitate a extins mult acest spațiu. Apoi, munca

industrială se separă în timp de viața cotidiană, noțiunea de „timp liber“ exprimând tocmai această separare. Iar diferențierea comportamentului profesional industrial de celelalte comportamente ale vieții cotidiene conduce la necesitatea unor forme speciale de însușire a acestuia.

Caracteristici ale comportamentului profesional industrial

Forma industrială a muncii se constituie pe baza dezvoltării diviziunii muncii, a sistemului de mașini și a utilizării științei ca forță nemijlocită de producție. Comportamentul profesional industrial își construiește cerințele în funcție de aceste elemente.

Descompunerea procesului de muncă în elementele sale componente și realizarea acestora prin cooperarea unui mare număr de oameni conduc la situația în care fiecare participant la procesul de muncă depinde de comportamentul profesional al celorlalți, iar controlul procesului de muncă în ansamblul său nu mai poate fi realizat individual, ci numai în grup. În felul acesta locul muncitorului individual îl ia muncitorul colectiv, iar eficiența acestuia din urmă depinde de **respectarea unei discipline riguroase a muncii și a producției**. Spre deosebire de alte comportamente de muncă, cel profesional industrial este în mare măsură prescripționat prin norme și reguli rigurose precizate, a căror respectare este necesară pentru a asigura cel puțin două caracteristici ale muncii industriale.

Prima derivă din diviziunea muncii, al cărei rezultat este că produsul muncii provine nu din suma activităților participanților, ci din sinteza lor. Orice participant la procesul de muncă are o serie de sarcini proprii de muncă, reprezentând obiective ale activității sale.

În al doilea rând, spre deosebire de procesele de muncă preindustriale, care se reiau de fiecare dată după terminarea și „stingerea“ sa în produs, munca industrială se reproduce continuu, după terminarea fiecărei componente delimitate prin diviziunea muncii. Produsul final rezultă de cele mai multe ori din montarea unor părți independente între ele. Comportamentul profesional trebuie să fie suficient de riguros pentru ca mai multe părți de același fel să fie identice între ele, iar componentele diferite să fie compatibile, putând astfel să fie montate împreună.

Unul din efectele importante ale acestei caracteristici constă în faptul că diviziunea muncii este însoțită de o distribuție specifică a deciziilor, astfel încât acestea nu sînt luate neapărat de cel care le și realizează (situație inversă față de procesele de muncă neindustriale). Utilizarea pe scară largă a științei în producție accentuează și mai mult acest specific și introduce în plus necesitatea utilizării unor metode științifice de elaborare a deciziilor.

Mașina și perfecționarea continuă a acesteia – mașina automată, robotul industrial – generează de asemenea cerințe specifice. Mașina funcționează uniform, continuu și identic. Ca urmare, comportamentul profesional trebuie să aibă în mare măsură aceleași caracteristici. Rezultă de aici o anumită repetitivitate și monotonie caracte-

ristice muncii industriale, precum și o intensitate relativ ridicată a muncii. Automatizarea și robotizarea au tendința să preia o mare parte a activităților monotone și repetitive, dar fără să anuleze această particularitate a muncii industriale.

Creativitate și participare în munca industrială

Întreg acest ansamblu de caracteristici ale muncii industriale schițează un tip de comportament profesional nu numai diferit de comportamentele obișnuite ale vieții cotidiene, dar și destul de neatrăgător. Un comportament profesional elaborat științific, riguros, subordonat unui șir de reguli cu caracter general, în mare măsură repetitiv și monoton și care solicită numeroase cunoștințe științifice, integrat într-un ansamblu de comportamente de același fel de care trebuie să țină seama, pare să asigure puțin spațiu pentru afirmarea personalității individuale, pentru manifestări cu caracter creator. Într-un anumit sens – dar numai într-un anumit sens –, așa și este la nivelul fiecărei sarcini de muncă luată izolat, adică a fiecărui element component al ansamblului care este procesul de muncă. Situația se modifică dacă privim lucrurile la nivelul ansamblului însuși.

Unul dintre aspectele cele mai importante ale muncii industriale este caracterul său dinamic. Tocmai pentru că trebuie să se desfășoare continuu, cu eficiență sporită, este necesar ca munca industrială să-și schimbe continuu forma. Aceasta presupune modificarea elementelor sale componente, dar o modificare unitară care să țină seama de toate interacțiunile. Se constituie astfel două niveluri de participare la procesul de muncă. Primul este un nivel fragmentar și individual al celui care își realizează sarcinile sale de muncă. La acest nivel comportamentul profesional are toate caracteristicile deja amintite. Cel de-al doilea nivel – cel al muncii în ansamblul său – necesită transformări continue ale muncii industriale, generînd creativitatea colectivă ca pe o cerință expresă. Desigur, creativitatea colectivă nu este decât rezultatul creativităților individuale, dar nu o simplă însumare, ci o sinteză a acestora. De aceea problema care se naște nu este atât a creativității individuale, ci a participării la creația colectivă, ce se desfășoară nu în cadrul procesului de muncă propriu-zis, ci în structuri anexe specializate.

O consecință importantă este cerința de mobilitate a comportamentului profesional în industrie. Din acest punct de vedere, comportamentele profesionale industriale sînt relativ instabile: nu în caracteristicile lor cele mai generale, ci în formele concrete. Iar aici se manifestă o nouă cerință de creativitate individuală – aceea ca individul să-și poată modifica ușor deprinderile profesionale concrete în funcție de modificările de formă ale muncii, fiind capabil să treacă nu numai de la o muncă la alta, dar chiar de la o profesie la alta. Asemenea treceri – și se consideră că, în condițiile actuale dinamice a muncii industriale, un om trebuie să-și schimbe de cîteva ori profesia în timpul vieții sale active – necesită de fiecare dată completarea și perfecționarea pregătirii profesionale, ceea ce introduce o nouate în domeniul învățării comportamentului profesional. Învățarea sa este deci permanentă. ■

individului alegerea profesiei este marcată de puternica „presiune” a aspirațiilor.

Firește, când între aspirații și posibilități există o anumită distanță, aceasta este resimțită cu o intensitate care, de altfel, sporește pe măsură ce crește și distanța respectivă. Între altele, de aici decurge nevoia de a demonstra chiar și un fapt de viață evident. Pe de altă parte, necesitatea demonstrației menționate decurge din aceea că disponibili

pentru a putea să apară, aptitudinile trebuie să se întemeieze pe anumite premise native: în sușiri de tip nervos, particularități de comportament, dispoziții preoperaționale și coordonative. Pe de altă parte, dacă efortul educativ nu este sistematic depus, nu este echilibrat distribuit și nu se exercită cu intensitate adecvată, șansele de apariție a unor aptitudini scad considerabil sau dispar pur și simplu. În același sens, s-ar putea afirma

APTITUDINILE

și alegerea profesiei

Dr. DUMITRU BAZAC

În discuțiile ce se poartă în jurul permanent actualei probleme a alegerii profesiilor de către tineri, frecvent apare întrebarea: Dispune tânărul (tânără) de aptitudinile necesare însușirii și practicării profesiei date? Întrebarea pune în relație (mai exact, în cumpănă) anumite disponibilități ale subiectului elector cu cerințele fundamentale ale profesiei vizate. Cu alte cuvinte, se insinuează că între exigențele unei profesii și posibilitățile individului care o preferă trebuie să existe o anumită adecvare, că spre a și-o însuși, dar mai ales spre a o practica, este necesar ca tânărul să dispună de anumite date personale favorabile. Evident, în absența acestora opțiunea pentru profesia umărită este compromisă. Altfel spus, se poate deja afirma că nu oricine poate îmbrățișa orice profesie dorește sau, în alți termeni, nu orice profesie i se potrivește oricui. Dincolo de speculațiile teoretico-filozofice care pot fi făcute pe marginea acestui subiect, afirmația reflectă un incontestabil fapt de viață, un adevăr care, deși este evident, mai are încă nevoie să fie demonstrat. Această nevoie provine, în principal, din faptul că menționata confruntare intervine în complicatul perimetru psihic al individului care conține între dominante aspirațiile profesionale și de instruire ale subiectului uman. S-ar putea spune chiar că etapa deliberativă pe care o reprezintă în viața

iațiile puse în cumpănă trebuie mai întâi definite, iar în realitatea cotidiană se constată că sînt puțini cei capabili să facă acest lucru. În esență, nefiind vorba de orice fel de disponibilități, ci de unele anumite, se impune cu valoare imperativă cunoașterea părerii specialistului, adică a psihopedagogului.

În general se apreciază că **aptitudinile sînt însușiri psihice și fizice care-i permit ființei umane să efectueze cu succes anumite forme de activitate**. De menționat este faptul că aptitudinile rezultă din combinarea unor date ereditare cu elemente dobîndite de individul uman în cursul vieții sale. Se înțelege deci că evoluția fiecărei ființe umane sub impactul feluritelor influențe care o înconjoară poate constitui un neînterupt izvor de aptitudini. Numai că,

că aptitudinile constituie disponibilități individuale, evidente sau latente, pentru diferite activități.

De aici se deduce că posibilitatea apariției aptitudinilor, și cu atât mai mult puțința de a le descoperi și pune în valoare, este dependentă, pe de o parte, de factorii de mediu în care se formează un individ, iar pe de altă parte, de însăși (auto) implicarea subiectului uman în cadrul procesului respectiv. În acest fel se relevă determinarea aptitudinilor atît de către formele de existență culturală și de activitate, cît și de către gradul de autoconștientizare și de interes asupra posedării unor aptitudini personale, precum și de efort în serviciul valorificării lor. Se vedește astfel încă o dată că educația și autoeducația constituie mediul complex nu numai

de formare și de dezvoltare, ci și (de fapt, în primul rând) de împlinire multilaterală a personalității umane. Întrucât scoaterea din latență, „trezirea” unor aptitudini (încă) nedescoperite și, eventual, dezvoltarea unora abia înțezărite reprezintă, incontestabil, un salt spectaculos în evoluția subiectului uman sau, dacă se poate spune astfel, „o mică revoluție” în traiectoria existenței omului.

Aptitudinile generale sînt cele de care depinde succesul dintr-un număr mare de activități; cu alte cuvinte, este vorba de aptitudini comune. Între acestea pot fi menționate: capacitatea de învățare, spiritul de observație, anumite calități ale memoriei.

Aptitudinile speciale sînt cele care satisfac sau, mai exact, fără de care nu se poate desfășura activitatea în domenii specifice, cum sînt muzica, artele plastice, tehnica, dar și matematica, istoria, chimia, fizica etc.

În viața de zi cu zi, activitățile umane implică, concomitent, aptitudini generale și aptitudini speciale. Totuși, fără a contrazice acest adevăr, realitatea relevă faptul că mai pot fi făcute și alte distincții între aptitudini. Astfel, se detașează, pe de o parte, aptitudinile pentru învățură, iar pe de altă parte, aptitudinile profesionale sau vocaționale. Primele din această enumerare, adică aptitudinile școlare sau pentru învățură, se caracterizează, în principal, prin formarea (relativ) rapidă a sistemului de asociații sau de legături corticale (baza psihologică a însușirii cunoștințelor), precum și prin rapiditatea actualizării acestor asociații în conformitate cu o anumită sarcină. Ca urmare, aceste aptitudini asigură succesul la învățură fie la totalitatea disciplinelor, fie numai la una sau alta dintre disciplinele școlare. În același timp, aptitudinile profesionale sau vocaționale asigură succesul într-o profesie sau alta. De aceea, literatura de specialitate consemnează și descrie aptitudini matematice, aptitudini pedagogice, aptitudini artistice, aptitudini aviatice (care, de altfel, ar putea fi incluse în grupul mai larg al aptitudinilor sportive).

Oricît de succintă, discuția referitoare la aptitudini nu poate omite menționarea **talentului** ca expresie a combinării originale a aptitudinilor ce asigură

posibilitatea înfăptuirii createare a unei activități. Talentul se poate manifesta în cele mai variate sfere ale activității omenesti, de la cele tradiționale pînă la cercetarea științifică, inginerie genetică și cosmonautică. Și, pentru ca discuția să fie completă (sau aproape), este necesar a fi amintită și cea mai înaltă formă de dezvoltare a aptitudinilor, care se manifestă într-o activitate createare de însemnătate istorică pentru viața societății, și anume **geniul**.

Un fapt de mare însemnătate pentru munca educativă și, în mod deosebit, pentru orientarea școlară și profesională a copiilor și tinerilor îl constituie acela că, **după cum prezența unei aptitudini izolate, oricît de dezvoltată ar fi ea, nu atrage după sine automat succesul într-o activitate oarecare, tot astfel nici absența unei aptitudini nu poate reprezenta o piedică reală pentru desfășurarea cu succes a unei activități sau a alteia.** Natura umană posedă o largă disponibilitate datorită faptului că aptitudinile se pot compensa. Pe de altă parte, este important de reținut că posibilitatea dezvoltării multilaterale a aptitudinilor există la orice om sănătos sau, în alți termeni, nu există ființe umane normale (deci sănătoase din punct de vedere mental) care să nu aibă nici o aptitudine, să nu poată obține succese într-un domeniu sau altul de activitate.

Adevăruri de acest fel, referitoare direct la aptitudini sau izvorite din comentariul pe marginea lor, trebuie avute în vedere în întreaga durată a etapei alegerii profesiei de către copii și tineri. Dacă este adevărat că orice om sănătos dispune de o aptitudine pentru un anumit domeniu de activitate, nu este mai puțin adevărat că la vârsta copilăriei sau chiar a adolescenței – deci a etapei în care subiectul uman își alege un drum în viață și, respectiv, o profesie – posibilitatea (auto) conștientizării acestui fapt este redusă. Frecventarea școlii și deci situarea în câmpul influențelor educative competente oferă posibilitatea identificării aptitudinilor și a valorificării lor. Evident însă că aceasta nu se produce automat și, mai ales, nu este obligatoriu să se producă. Practica școlară demonstrează că nu este sufi-

cient numai efortul depus de cadrele didactice de specialitate pentru depistarea aptitudinilor, ci este necesară colaborarea activă a familiei cu școala și organizația de tineret afit pentru relevarea unor particularități de evoluție și comportamentale ale copilului (antecedente), cît și, mai ales, pentru crearea și stimularea coparticipării tînarului la investigarea aptitudinilor sale. Există o mare varietate (în fond, egală cu numărul de indivizi aveau în vedere) în ceea ce privește posibilitățile de conștientizare a posesiei unor aptitudini: de la cei care își pot etala cu (relativă) precizie capacitatea de a obține succesul într-o activitate pînă la cei care sînt complet dezorientați în această privință ori manifestă o condamabilă indiferență. Încă o dată se relevă rolul important al specialistului, al psihopedagogului, care poate și, de altfel, are datoria de a cunoaște elevii și de a-i ajuta să se cunoască pe sine. Întrucît alegerea profesiei constituie un act ale cărui consecințe se resimt în întreaga viață a individului, nivelul succesului în această întreprindere este direct proporțional cu gradul de coparticipare a tînarului în primul rînd la efortul de a depista capacitățile particulare (aptitudinile speciale). În conformitate cu exigențele unuia dintre principiile pedagogiei, în actul educativ – și alegerea profesiei este unul, și încă deosebit de important, dintre acestea – este necesar să fie respectate (adică să se pornească de la) particularitățile psihoindividuale. Cu alte cuvinte, **depistarea aptitudinilor este o cerință obligatorie și constituie o garanție a succesului pentru demersul deliberativ întreprins.** Dacă acesta este rodul cooperării mai multor factori: familia, organizațiile de copii și de tineret și; nu în ultimul rînd, copilul (tînarul) însuși, sub îndrumarea (mai exact numai sub îndrumarea) specialistului psihopedagog, șansele de succes sînt considerabile, iar alegerea profesiei, bazată pe acordul cu aptitudinile dovedite de copii și tineri, devine o concluzie concretizată a principiului „omul potrivit la locul potrivit” care guvernează (de fapt, trebuie să guverneze) procesul de orientare școlară și profesională a tinerilor. ■

sibilitați, dintre nivelul de pregătire teoretică și cerințele viitorului loc de muncă și practică al absolventului, lăta de ce diriginții trebuie să informeze în timp util, iar părinții să se intereseze permanent de nivelul real al pregătirii copilului, să-l facă să înțeleagă că orice profesie este importantă și, mai ales, că munca și pasiunea pentru ceea ce face în școală determină succesul în viață. De

teoretică și practică elevilor. Un al doilea criteriu îl constituie cunoașterea și respectarea unor cerințe bio-psiho-fiziologice necesare pentru unele profesii. Transformările ce s-au produs în lumea profesiilor au continuat să șteargă neconținut diferențele dintre munca fizică și cea intelectuală. Acest proces nu a diminuat însă și cerințele față de calitățile bio-psiho-fiziologice ce le impun noile

FAMILIA și criteriile de orientare școlară și profesională

CORNEL CONSTANTINESCU, sociolog

Orientarea școlară și profesională vizează nu atât recomandarea unei profesii, ci mai ales pregătirea tinărului pentru auto-orientare, autoinformare și autodeterminare. Altfel spus, orientarea școlară și profesională reprezintă un sistem de acțiuni educaționale, economice, sociale etc., prin care se urmărește sprijinirea tinerilor în alegerea studiilor și meseriei care corespund cel mai bine particularităților individuale (interese, inclinații, aptitudini) și nevoilor economice și sociale. Realizarea unei concordanțe maxime între structura și profilul personalității, pe de o parte, și cerințele sociale, pe de alta, constituie obiectivul fundamental al orientării școlare și profesionale.

Pentru a realiza cu succes acest obiectiv trebuie însă avute în vedere criteriile de orientare școlară și profesională. Putem folosi în munca de orientare o multitudine de forme și procedee de influențare a opțiunii viitoare; fără a avea în vedere aceste criterii, acțiunea în sine este ratată. Un prim criteriu de orientare școlară și profesională îl constituie relația echivalentă dintre aspirații și po-

alci rezultă și o primă concluzie pentru profesori: o bună orientare școlară și profesională nu o pot face decît acele colective didactice care asigură o temeinică pregătire

profesii (rezistență psihică, mobilitate, atenție concentrată, voință, rezistență la oboseală și factori perturbatori etc.). Trebuie să ținem seama în acest context de sis-

temul de aptitudini și inclinații care influențează realizarea cu succes a meseriei alese.

Al treilea criteriu se referă la necesitatea raportării opțiunilor școlare și profesionale la cerințele de forță de muncă ale economiei. Nerespectarea acestui criteriu duce la apariția unui exces de specialiști în unele ramuri, la migrarea lor nejustificată dintr-un sector în altul, la nesatisfacerea cerințelor de forță de muncă în sectoarele prioritare.

Deși aceste criterii sînt unanim recunoscute și acceptate, de obicei la nivel teoretic, unii elevi și părinți au alte criterii de alegere care sînt de: ● „sonoritatea” profilului sau meseriei alese (în general tot ce ține de inginerie, medicină, informatică) ● „firma” liceului („Oriunde, dar mai bine la „Bălcescu”, „Lazăr”, „Șincai”, sanitar, economic, pedagogic”) ● perspectiva învățămîntului superior („Să facă și el/sau ea/o facultate, acolo”) ● ocolirea meseriilor și profesiilor care implică muncă fizică („Dacă nu înveți, ajungi la șabă sau la sapă”, expresie folosită, din păcate, și de unele cadre didactice) ● dorința, de altfel firească, a părinților de a asigura copiilor un viitor mai bun și mai comod („Am muncit eu ca să-i asigur lui toate condițiile” sau „Ce n-am făcut eu să facă fiul meu”).

Într-un experiment de optimizare a acțiunii de orientare școlară și profesională, montat nu de mult în mai multe școli din zona periurbană a municipiului Pitești, am constatat că, pe parcursul clasei a VIII-a, aproximativ un sfert din elevi își schimbă opțiunea școlară, fie că au loc sau nu acțiuni speciale de orientare școlară.

În cazul în care activitățile de informare sînt efectuate cu părinții, numărul elevilor care-și schimbă opțiunea este mai mare (ajungînd la peste 33%). În ceea ce privește schimbarea opțiunilor în sensul dorit de școală, s-a constatat că, în cazul în care activitățile se desfășoară cu părinții, schimbarea opțiunii se efectuează în mai mare măsură decît atunci cînd acțiunile se desfășoară de

către școală numai cu elevii.

Concluzia generală a experimentului este: familia joacă rolul primordial în orientarea școlară și profesională a elevilor (cel puțin pentru elevii din clasa a VIII-a). De aceea, după opinia noastră, puterea de influențare a familiei nu trebuie nici diminuată, nici exagerată, ci îndrumată de școală, pentru a deveni utilă și pozitivă scopurilor orientării juste a copiilor. Așadar, familia exercită influența cea mai puternică, deși se admite, în mod teoretic, că școala are cea mai mare influență în alegerea profesiei. Deși școala exercită o muncă de orientare științifică și obiectivă, se întimplă de mai multe ori ca empirismul și subiectivismul familiei să învingă. Explicația acestei „victorii” se găsește în faptul că familia influențează continuu copilul pe toată perioada copilăriei și adolescenței. În plus, influența familiei în alegerea profesiei de către copil se bazează uneori pe argumente „neprofesionale”, dar convingătoare, de ordin afectiv, economic etc.

Din dorința de a-și ajuta copiii să-și aleagă drumul cel mai bun în viață, părinții, de multe ori, comit greșeli care nu pot fi întotdeauna reparate de școală. Dacă unii părinți se preocupă de orientarea școlară și profesională a copiilor și le acordă ajutorul necesar, alții, în schimb, greșesc prin neamestec sau exces de intervenție. Intervenționismul (exagerat, bineînțeles) ori neintervenționismul părinților sînt deopotrivă extrem de dăunătoare.

Pentru a schimba unele atitudini greșite ale familiei și pentru a face din ea un factor util și pozitiv de influențare, familia va trebui să ia cunoștință de sarcinile ce-i revin în această direcție: ● educarea la copii a dragostei de muncă și a respectului față de orice fel de muncă ● cultivarea unei motivații superioare pentru muncă și implicit în alegerea profesiei ● cunoașterea particularităților psihice și fizice ale copiilor, potrivit etapelor lor de dezvoltare ● cunoașterea cerințelor diferitelor profesii și a disponibilității rețe-

lei școlare ● cunoașterea obiectivă și permanentă a performanțelor profesionale ale copiilor și raportarea acestora la cerințele profesionale.

Ce trebuie să știe și cum trebuie să procedeze familia în problemele enunțate, în diferite etape ale dezvoltării copilului, pentru a reuși în pregătirea psihosocială a acestuia? Într-o formulare succintă, putem spune că familia, îndrumată de școală, trebuie să știe să răspundă la următoarele întrebări orientative referitoare la copii:

● Ce este copilul? (Particularități psihice și fizice, aptitudini, interese etc.)

● Ce vrea să devină copilul? (Nivelul aspirațiilor profesionale ale copilului, care pot fi corespunzătoare posibilităților lui, sub nivelul sau deasupra nivelului acestora.)

● Ce poate să devină copilul? (Concordanța sau neconcordanța capacităților lui cu aspirațiile și cu cerințele sociale.)

● Ce trebuie să devină copilul? (Cunoașterea cerințelor sociale, a dinamicii profesiilor, a perspectivei lor.)

Dacă părinții nu găsesc sau nu vor să găsească răspunsurile obiective la aceste întrebări legate de viitorul profesional al copiilor, în mod inevitabil vor apărea contradicții între părinți și copii ce se vor solda cu nemulțumiri și dificultăți în adaptarea la locul de muncă, neîmpliniri sociale, inadaptare socială.

Pe lângă rezolvarea problemelor de cunoaștere a copilului și a lumii profesiilor, părinții trebuie să-și pună, în mod firesc, întrebarea: „Cum pot fi ajutați copiii în pragul alegerii profesiei?”. Părinții își ajută copiii dacă constituie pentru ei modele de conștiințozitate, devotament și probitate profesională, dacă le stimulează interesele și aptitudinile, le încurajează preocupările, le clarifică unele neînțelegeri legate de anumite profesii, îi deprind să se autocunoască, să fie încrezători în forțele proprii, dacă reușesc să cunoască specificul profesiilor și sînt afectiv alături de ei în clipele de impas.

Chestionarul la care veți răspunde furnizează celor interesați informații despre orientarea intereselor. El a fost construit după principiul psihologic potrivit căruia devenim mai competenți în domeniile care ne interesează. De asemenea, constituie și o sursă de informații complementară, utilă în primul rând elevilor, preocupați de alegerea viitoarei profesii.

VI-AȚI ORIENTAT CĂTRE PROFESIA CARE VI SE POTRIVEȘTE?

MIRCEA TOMA, psiholog

INSTRUCȚIUNI DE APLICARE

Vi se cere să răspundeți la un chestionar care conține aproape 300 de întrebări din diverse domenii: materii școlare, cultură generală, tehnică, activități de timp liber etc. Fiecare domeniu este reprezentat de 10 întrebări. Pentru fiecare întrebare sînt propuse cîte trei variante de răspuns (notate cu a, b și c) dintre care una singură este corectă. Mai jos este dat un formular de răspuns în care veți nota litera corespunzătoare răspunsului ales. Este important să notați răspunsul în rubrica aparținînd atît domeniului, cît și numărului întrebării.

Nu este necesar să vă cronometrați, dar este bine să lucrați repede (în medie două răspunsuri pe minut).

Nu ocoliți nici o temă, chiar dacă vi se pare că vă este cu totul „străină”.

Pentru întrebările la care nu cunoașteți răspunsul trageți o liniuță în rubrica respectivă din formularul de răspuns.

Dacă doriți ca rezultatele la aceasta proba să fie cu adevărat relevante, lucrați singur, rezervîndu-vă în acest scop 1,5-2 ore.

ATENȚIE: înainte de a începe, citiți toate domeniile înscrise în formularul de răspuns și încercuiți-le pe cele la care considerați că veți obține cele mai bune rezultate.

FORMULAR DE RĂSPUNS

NR. CRT.	DOMENIUL	ÎNTREBAREA										RĂSP. CORECT	NOTA STANDARD	PROFILUL					
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			30	40	45	50	60	65
1	LITERATURĂ ROMÂNĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	3	40						
2	MATEMATICĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	3	45						
3	ECONOMIE POLITICĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	3	45						
4	FILIZOFIE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	3	45						
5	FIZICĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	3	55						
6	CHIMIE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	3	60						
7	ISTORIE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	3	45						
8	GEOGRAFIE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	3	35						
9	LIMBA ENGLEZĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	45						
10	LIMBA FRANCEZĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	45						
11	LIMBA GERMANĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	50						
12	LIMBA RUSĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	50						
13	BIOLOGIE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	65						
14	ANATOMIE ȘI FIZIOLOGIE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	55						
15	BOTANICĂ - ZOOLOGIE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	35						
16	LIT. UNIV. CONTEMP.	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	45						
17	ARTE PLASTICE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	50						
18	MUZICA CULTĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	50						
19	TEORIA MUZICII	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	30						
20	ASTRONOMIE	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	70						
21	AUTOMOBILISM	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	55						
22	ELECTRONICĂ	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	60						
23	FOTOAMATORISM	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	65						
24	MECANICĂ AUTO	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	65						
25	RADIOAMATORISM	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	55						
26	TURISM	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	65						
27	TURISM MONTAN	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	6	50						
*	R* (RISC)											0,12	70						

Literatura română

1. Nuvela „Popa Tanda” a fost scrisă de:
a) Ioan Slavici; b) Mihail Sadoveanu; c) I.L. Caragiale.
2. „Ismail și Turnavitu” a fost scrisă de:
a) Tristan Tzara; b) Sașa Pană; c) Urmuz.
3. Romanul „Bal mascat” a fost scris de:
a) George Călinescu; b) Ionel Teodorescu; c) Panait Istrati.
4. Numele de „Pașadia” apare într-un roman al lui:
a) Mateiu Caragiale; b) Mihail Sadoveanu; c) Duiliu Zamfirescu.
5. În care dintre piesele lui Delavrancea apare personajul „Șmil”?
a) „Luceafărul”; b) „Viforul”; c) „Apus de soare”.
6. „Stăpîne, stăpîne, mai cheamă și-un ciine” este motoul:
a) romanului „Baltagul”; b) baladei „Miorița”; c) dramei „Alexandru Lăpușeanu”.
7. Care dintre următoarele producții literare ale lui Marin Sorescu nu aparține genului dramatic?
a) „Iona”; b) „Trei dinți din față”; c) „A treia țeapă”.
8. „Opinia publică” a fost scrisă de:
a) D.R. Popescu; b) Aurel Baranga; c) Paul Everac.
9. Care dintre cei de mai jos este, în planul beletristicii, un cunoscut autor de eseuri?
a) Constantin Noica; b) Constantin Toiu; c) Augustin Buzura.
10. În ce an a murit Marin Preda?
a) 1892; b) 1977; c) 1980.

Matematică

1. Care dintre limitele de mai jos are valoarea $-\infty$?
a) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x}$; b) $\lim_{n \rightarrow \infty} (1 + \frac{1}{n})^n$; c) $\lim_{x \rightarrow 0} \ln x$;
 $x > 0$
2. Care dintre relațiile de mai jos este adevărată?
a) $\lg \frac{A}{B} = \lg A - \lg B$; b) $\lg A \times \lg B = \lg A + \lg B$; c) $\lg \frac{A}{B} = \lg A - \lg B$.
3. Care dintre funcțiile trigonometrice de mai jos are valoarea $\frac{1}{2}$?
a) $\cos 30^\circ$; b) $\lg 30^\circ$; c) $\sin 30^\circ$.
4. Patrulaterul în care diagonalele sînt perpendiculare și se taie în părți egale este un:
a) dreptunghi; b) romb; c) pa-

raleogram.

5. Care dintre relațiile de mai jos reprezintă formula lui Moivre?
a) $(\cos x + i \sin x)^n = \cos nx + i \sin nx$;
b) $i^4 = 1$;
c) $a^3 + b^3 = (a+b)(a^2 - ab + b^2)$.
6. Care dintre expresiile de mai jos reprezintă ecuația unei hiperbole echilaterale?
a) $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$; b) $x^2 - y^2 = a^2$; c) $\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} = 1$.
7. Care dintre expresiile de mai jos reprezintă ecuația dreptei prin tăieturi?
a) $y = 2x$; b) $\frac{x}{a} + \frac{y}{b} - 1 = 0$;
c) $y = x + 5$.
8. Expresia $\ln \operatorname{tg} 30^\circ \times \ln \operatorname{tg} 45^\circ \times \ln \operatorname{tg} 60^\circ$ are valoarea:
a) 0; b) 1; c) 3.
9. Mulțimea matricelor de ordinul n dotată cu operația de înmulțire a matricelor formează un:
a) grup; b) monoid; c) corp.
10. Fie funcția $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ derivabilă; posedă această funcție proprietatea lui Darboux?
a) da; b) nu; c) în anumite condiții, da.

Economie politică

1. Cum se împarte venitul național?
a) în fondul de acumulare și fondul de consum;
b) în fondul de retribuție și fondul de dezvoltare;
c) în fondul de amortizare și fondul de consum.
2. Unde acționează legea concordantei?
a) între mijloacele de producție și forța de muncă;
b) între forțele de producție și relațiile de producție;
c) între baza economică și suprastructură.
3. Ce este productivitatea muncii?
a) un indicator sintetic al calității activității economice;
b) eficiența cu care este cheltuită o anumită cantitate de muncă;
c) timpul necesar realizării unității de produs.
4. Ce este venitul național?
a) expresia bănească a producției nete, deci a valorii nou create, care se alocă dezvoltării;
b) o parte din avuția națională care rămîne după ce s-au scăzut costurile de producție și fondul de retribuție;
c) partea care rămîne din avuția națională după ce s-au scăzut cheltuielile materiale necesare realizării acesteia.
5. Ce este fundamental specific unei economii naționale pentru a fi calificată economie socialistă?
a) proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție;
b) principiul retribuției după cantitatea și calitatea muncii;
c) conducerea planică proporțională a întregii economii naționale.
6. Care este principala cale de creștere a eficienței economice?
a) creșterea productivității muncii;
b) mai buna valorificare a combustibililor și energiei;
c) perfecționarea mecanismului de calculare a costurilor de producție.
7. Care este contradicția fundamentală a capitalismului?
a) contradicția dintre caracterul tot mai social al producției și însușirea privată a capitalului;
b) contradicția dintre organizarea producției la nivelul unităților economice și anarhia ce domnește pe piață;
c) contradicția dintre ironsirea resurselor ca urmare a legii cererii și ofertei și nevoile sociale reale.
8. Ce este proprietatea asupra mijloacelor de producție?
a) forma de însușire a rezultatelor producției;
b) corelația între oameni și mijloacele de producție în procesul activității de producție;
c) o relație între oameni cu privire la însușirea mijloacelor de producție și a rezultatelor producției.
9. Ce este economia politică?
a) fundamentul economic al politicii economice;
b) știința despre organizarea producției, repartiției, schimbului și consumului;
c) știința despre relațiile de producție, categoriile și legile de producție.
10. Ce este plusvaloarea?
a) forma mistificată a profitului în urma investiției de capital și însușită de către capitalist;
b) diferența dintre valoarea muncii și a forței de muncă, însușită gratuit de către capitalist;
c) diferența dintre valoarea forței de muncă, înțeleasă ca marfă, și valoarea bu-nurilor necesare refacerii acesteia, care este însușită de către capitalist.

Filozofie

1. Arătați prin ce se aseamănă următorii filozofi: Platon, Toma d' Aquino, Leibniz, Hegel
a) prin concepția lor ide-

- listă, obiectivă;
- b) prin faptul că sînt teoreticienii antropologiei filozofice;
- c) prin concepția reacționară despre om și societate.
2. Ce sînt spațiul și timpul?
- a) moduri fundamentale de a fi ale materiei în mișcare;
- b) proprietăți ale fenomenelor fizice atunci cînd pot fi măsurate;
- c) condiția oricărei experiențe cognitive.
3. Cine a formulat pentru prima oară, în mod explicit, problema fundamentală a filozofiei?
- a) Lenin; b) Engels; c) Feuerbach.
4. Cine este fondatorul teoriei atomiste?
- a) Epicur; b) Leucip; c) Anaxagoras.
5. Ce este materia?
- a) tot ceea ce poate fi conceput de gîndire atunci cînd ia ca obiect natura;
- b) substratul exclusiv al fenomenelor fizice și chimice datorită căruia acestea interacționează;
- c) realitatea obiectivă, infinită, inepuizabilă, necreată, indestructibilă, primordială conștiinței și cognoscibilă.
6. Care este principala sursă a apariției marxismului în istoria gîndirii?
- a) respingerea tuturor concepțiilor idealiste și metafizice;
- b) crearea concepției materialist-dialectice și istorice;
- c) fundamentarea teoriei revoluționare sociale.
7. Ce este revoluția socială?
- a) procesul complex și contradictoriu de trecere de la o formațiune la alta, nouă și superioară;
- b) o formă de manifestare a societății în contactul său cu natura;
- c) înlocuirea unei conduceri cu o conducere nouă în cadrul unei orînduiri date.
8. Cînd apar clasele sociale în istorie?
- a) în trecerea de la matriarhat la patriarhat;
- b) o dată cu diviziunile sociale ale muncii;
- c) o dată cu proprietatea privată asupra mijloacelor de producție.
9. Ce este cunoașterea?
- a) acumularea de informație despre obiectul cunoașterii;
- b) o formă de reflectare a realității obiective;
- c) o proprietate specifică materiei vii.
10. Arătați care este ordinea apariției și activității filozofice a următorilor gînditori:
- a) Socrate, Aristotel, Platon;
- b) Platon, Aristotel, Socrate;
- c) Socrate, Platon, Aristotel.

Fizică

1. Un sistem inerțial se mișcă:
- a) accelerat; b) cu $v = \text{constant}$; c) încetinit.
2. În timpul transformărilor de stare, energia internă a substanței variază într-unul din următoarele moduri:
- a) crește atît energia cinetică, cît și cea potențială;
- b) crește energia cinetică și scade energia potențială;
- c) rămîne constantă energia cinetică și se modifică energia potențială.
3. Liniile de cîmp electrostatic formează cu suprafețele echipotențiale un unghi de:
- a) 0° ; b) 90° ; c) 30° .
4. Dacă punem o sarcină electrică într-un cub și o sarcină de aceeași valoare într-o sferă, fluxul liniilor de cîmp electric prin suprafața cubului este:
- a) mai mare; b) mai mic; c) egal față de fluxul liniilor de cîmp prin suprafața sferei.
5. Interferența în lumină albă dă franje de interferență de orînd superior de culoare:
- a) roșie; b) cenușie; c) albă.
6. Puterea de pătrundere a radiațiilor radioactive este:
- a) $\alpha < \beta, \gamma > \beta$; b) $\alpha > \beta, \beta > \gamma$;
- c) $\alpha > \beta, \gamma > \beta$.
7. Laserele se deosebesc întotdeauna de lumina naturală monocromatică prin:
- a) coerență; b) echilibru; c) polarizare.
8. Un cosmonaut ajuns în Lună cîntărește un obiect cu ajutorul unei balanțe și al unei cutii cu etaloane luate de pe Pămînt; pentru a echilibra corpul, va avea nevoie de un număr de etaloane:
- a) egal; b) mai mare; c) mai mic decît pe Pămînt.
9. În aer, pe timp înnorat, găsindu-se un avion și un planor, trăsnetul va periclita viața pilotului din:
- a) planor; b) avion; c) atît din avion cît și din planor.
10. Care sînt forțele care echilibrează forța cu care acționăm cînd nu reușim să scoatem un cui din perete?
- a) forța elastică; b) forța de frecare; c) forța de atracție a Pămîntului.

Chimie

1. Care dintre următoarele metale este lichid în stare pură?
- a) litiul; b) mercurul; c) toriul.
2. Cîte legături duble se găsesc în molecula butadienei?
- a) nici una; b) două; c) trei.
3. Care dintre următoarele clase de hidrocarburi este nesaturată?
- a) alcani; b) cicloalcani; c) alchene.
4. Ce tip de legătură chimică se găsește în molecula de H_2 ?

- a) ionică; b) covalentă; c) coordinativă.
5. Ce exprimă greutatea moleculară?
- a) masa unității de volum;
- b) masa moleculară exprimată în grame;
- c) masa echivalentului chimic.
6. Prin ce diferă doi izomeri?
- a) prin formulă moleculară;
- b) prin formulă structurală;
- c) prin masă moleculară.
7. În compoziția diamantului intră:
- a) carbon; b) carbon și oxigen; c) carbon, oxigen și hidrogen.
8. Ce este clorul?
- a) metal; b) nemetal; c) element tranzitoriu.
9. „Apa regală” este un amestec de:
- a) acid sulfuric și acid azotic;
- b) acid sulfuric și acid clorhidric;
- c) acid azotic și acid clorhidric.
10. Bauxita este un oxid de:
- a) zinc; b) cupru; c) aluminiu.

Geografie

1. Care este cel mai întins stat al Africii?
- a) Sudan; b) Algeria; c) Zair.
2. Capitala Elveției este la:
- a) Geneva; b) Zürich; c) Berna.
3. Care este cel mai lung rîu interior pe teritoriul României?
- a) Olt; b) Mureș; c) Siret.
4. Munții Carpați, față de Munții Himalaya, sînt:
- a) egali în vîrstă; b) mai tineri; c) mai bătrîni.
5. Care dintre lacurile de mai jos este de origine glaciară?
- a) Sfînta Ana; b) Brateș; c) Lala.
6. Care dintre următoarele orașe se află situat exact pe ecuator?
- a) Kinshasa; b) Quito; c) Dar-Es-Salaam.
7. Noua Zeelandă a fost descoperită de:
- a) Magellan; b) Cook; c) Wellington.
8. Care este estuarul cel mai mare dintre următoarele?
- a) Nil; b) Amazon; c) La Plata.
9. Capitala situată la cea mai mare altitudine este:
- a) Ciudad de Mexico; b) La Paz; c) Lima.
10. Dunărea trece succesiv prin orașele:
- a) Calafat, Giurgiu, Turnu Măgurele, Oltenița;
- b) Turnu Măgurele, Calafat, Oltenița, Giurgiu;
- c) Calafat, Turnu Măgurele, Giurgiu, Oltenița.
1. În istoria Țărilor Române a avut un rol și pacea din anul 1699.

Istorie

- încheiată între turci și austrieci la:
 a) Passarowitz; b) Karlowitz;
 c) Kuciuk-Kainargi.
2. Voievodatul de pe Jiu, formațiune statală incipientă, era condus de:
 a) Seneslau; b) Litovoi; c) Ioan.
3. Alexandru cel Bun a dat ajutor, în 1422, polonezilor, în lupta cu cavalerii teutoni de la:
 a) Grünwald; b) Marienburg;
 c) Storiжинet.
4. Răscoala de la Bobilna a avut loc în anul:
 a) 1330; b) 1489; c) 1437.
5. Bătălia de la Austerlitz a avut loc în anul:
 a) 1805; b) 1802; c) 1806.
6. Conchistadorul spaniol care a ocupat Mexicul se numea:
 a) Fernando Cortés; b) Francisco Pizarro; c) Horacio Lopes.
7. În anul 0 al erei noastre împărat al Romei era:
 a) Tiberius; b) Augustus; c) Claudius.
8. Domniile fanariote au început în Țările Române din anul:
 a) 1815; b) 1837; c) 1821.
9. Debarcarea aliaților în Normandia a avut loc la:
 a) 23 noiembrie 1943; b) 6 iunie 1944; c) 18 iulie 1944.
10. Primul împărat al Bizanțului a fost:
 a) Constantin cel Mare; b) Arcadiu; c) Honoriu.

Limba și literatura engleză

1. Care este forma corectă a genitivului?
 a) children's books;
 b) childrens' books;
 c) children' books;
2. În care dintre exemplele de mai jos s-a folosit greșit articolul „the”?
 a) the Danube; b) the France;
 c) the Alps.
3. De ce gen sînt substantivele pupil, doctor, teacher, child?
 a) masculin; b) feminin; c) comun.
4. Cum se traduce corect propoziția: „Juriul își dă verdictul”?
 a) The jury gives the verdict;
 b) The jury give their verdict;
 c) The jury is giving the verdict.
5. Cum se scriu în engleză 3,14 și 300 000?
 a) 3.14; 300.000; b) 3/14; 300/000; c) 3.14; 300.000.
6. Care este numele spiridușului din „Visul unei nopți de vară” de Shakespeare?
 a) Caliban; b) Ariel; c) Puck.
7. Care dintre piesele de mai jos a fost scrisă de Shakespeare?
 a) „Anthony and Cleopatra”;
 b) „Volpone”; c) „Doctor Faustus”.
8. Cine a scris „Forsyte Saga”?
 a) Golding; b) Galsworthy; c) Thackeray.

9. Care dintre romanele de mai jos nu aparține lui Hemingway?
 a) „For Whom the Bell Tolls”;
 b) „Tortilla Flat”; c) „A Moveable Feast”.
10. În ce secol a trăit Jonathan Swift, autorul romanului „Gulliver's Travels”?
 a) al XV-lea; b) al XIX-lea; c) al XVIII-lea.

Limba și literatura franceză

1. Care dintre următoarele construcții este corectă?
 a) Je doute qu'il soit venu;
 b) Je doute qu'il est venu;
 c) Je doute qu'il venait.
2. Alegeți forma verbală pentru propoziția de mai jos:
 S'il faisait beau temps, nous ... à la campagne
 a) irons; b) irions; c) allons.
3. Care dintre propozițiile de mai jos este corectă?
 a) Il a demandé son chemin à quelqu'un;
 b) Il a demandé quelqu'un son chemin;
 c) Il a demandé quelqu'un de son chemin.
4. Alegeți forma corectă dintre adjectivele de mai jos:
 a) le plus bon; b) le plus mal; c) le pire.
5. Care dintre substantivele de mai jos este însoțit de articolul corect?
 a) une drame; b) une conte; c) un art.
6. Cine este autorul poemului „Art poétique”?
 a) Verlaine; b) Rimbaud; c) Musset.
7. Din ce roman face parte personajul Octave Mouret?
 a) „Père Goriot”; b) „Au bonheur des dames”; c) „Les Misérables”.
8. Cine este autorul romanului „Jacques le fataliste”?
 a) Rousseau; b) Laclos; c) Diderot.
9. Care dintre următoarele piese este scrisă de Giraudoux?
 a) „La Guerre de Troie n'aura pas lieu”;
 b) „Les parents terribles”;
 c) „En attendant Godot”.
10. Cărui curent literar îi aparține Zola?
 a) realism; b) naturalism; c) simbolism.

Limba și literatura germană

1. Care este forma corectă?
 a) Als ich sie traf, war sie glücklich;
 b) Wenn ich sie traf, war sie glücklich;
 c) Ob ich sie traf, war sie glücklich.
2. „De Kindern” este la cazul:
 a) acuzativ singular; b) nomi-

- nativ plural; c) dativ plural.
3. Propoziția „ohne” cere cazul:
 a) genitiv; b) dativ; c) acuzativ.
4. „Erst” înseamnă:
 a) de-abia; b) primul; c) mai întâi.
5. Care dintre următoarele forme verbale este la infinitiv?
 a) nennen; b) nannte; c) genant.
6. Care dintre următoarele producții literare nu a fost scrisă de G.E. Lessing:
 a) „Minna von Barnhelm”; b) „Die Räuber”; c) „Nathan der Weise”.
7. Mephisto este un personaj din:
 a) „Kabale und Liebe”; b) „Faust”; c) „Istvan und Isolde”.
8. „Die Physiker” a fost scrisă de:
 a) Bertold Brecht; b) Friedrich Dürrenmatt; c) Heinrich Böll.
9. Robert Musil s-a născut în:
 a) Elveția; b) Germania; c) Austria.
10. Care dintre următorii scriitori s-a născut la Praga?
 a) Nikolaus Lenau; b) Heinrich Heine; c) Reiner Maria Rilke.

Limba și literatura rusă

1. Indicați răspunsul corect la întrebarea:
Мать живёт в Москве. Куда он ездил?
 a) У матери в Москве
 б) К матери в Москве
 в) К матери в Москву
2. Una dintre următoarele propoziții arată un defect fizic. Care?
 a) Он некого не слушает
 б) Он некого не слышает
 в) Он никого не слушается
3. Care dintre următoarele propoziții exprimă corect ora?
 a) Давай встретимся в четыре часа
 б) Давай встретимся в четыре часов
 в) Давай встретимся в четыре часы
4. La ce caz este substantivul din următoarea propoziție?
 Iриша стал инженером
 a) genitiv; b) acuzativ; c) instrumental.
5. Indicați propoziția corectă:
 a) Он всегда будет пить чай
 б) Он всегда выпил чай
 в) Он всегда будет выпить чай
6. Pe care dintre cei trei frați Karamazov îl cheamă Ivan?
 a) pe cel mare; b) pe cel mijlociu; c) pe cel mic.

7. Cine a scris „Azilul de noapte”?
- a) Maxim Gorki; b) A.P. Cehov; c) F. Dostoievski.
8. Care dintre următoarele trei personaje face parte din romanul „Război și pace”?
- a) Bezuhov; b) Vronski; c) Mișkin.
9. Care dintre următorii poeți a fost și autor de basme?
- a) Pușkin; b) Lermontov; c) Esenin.
10. Cine a scris nuvela „Bulevardul Nevski”?
- a) Turgheniev; b) Cehov; c) Gogol.

Biologie

1. Microorganismul care constituie „puntea de legătură” dintre regnul animal și cel vegetal este:
- a) Taraxacum officinale; b) Amoeba proteus; c) Euglena viridis.
2. În denumirea latinească a plantelor și animalelor, cele două cuvinte desemnează:
- a) familia și rasa; b) genul și specia; c) specia și soiul.
3. Mendel, autorul celebrilor legi genetice, era:
- a) agricultor; b) chimist; c) călugăr.
4. Legea „ontogeneza repetă pe scurt filogeneza” aparține lui:
- a) Haeckel; b) J.B. Lamarck; c) Darwin.
5. Emil Racoviță a participat la o expediție științifică cu vasul:
- a) „Beagle”; b) „Belgica”; c) „Fram”.
6. Mamiferul care scoate pui din ouă este:
- a) ornitorincul; b) tapirusul; c) ursul koala.
7. Sistemul nervos apare distinct la:
- a) moluște; b) artropode; c) celenterate.
8. Proprietățile primordiale ale vieții, fără de care nu sînt posibile evoluția și dezvoltarea lumii animale și vegetale, sînt:
- a) variabilitatea și comutativitatea;
- b) ereditatea și selectivitatea;
- c) variabilitatea și ereditatea.
9. Ce culoare va avea părul unui om heterozigot, la care unul dintre părinți este blond, iar celălalt brunet?
- a) blond; b) brunet; c) nuanță intermediară.
10. Caracterele sexului masculin sînt transmise de următorii cromozomi sexuali:
- a) XX; b) XY; c) XYY.

Anatomia și fiziologia omului

1. Coloana vertebrală are:
- a) 4 regiuni; b) 5 regiuni; c) 6

- regiuni.
2. Pancreasul este o glandă cu secreție:
- a) internă; b) externă; c) mixtă.
3. Sistemul nervos se dezvoltă din:
- a) ectoderm; b) mezoderm; c) endoderm.
4. Urechea internă conține:
- a) osul ulna, trompa lui Eustache, axis;
- b) utricula, sacula, canalele semicirculare;
- c) ciocănel, nicovală, scăriță.
5. Sclerotica intră în componența învelișului de la:
- a) creierul mare; b) rinichi; c) ochi.
6. Secreția gastrică este:
- a) acidă; b) alcalină; c) neutră.
7. Rădăcina posterioară a nervului spinal are funcție:
- a) senzitivă; b) motorie; c) mixtă.
8. Grăsimile sînt digerate de:
- a) amilază; b) tripsină; c) lipază.
9. Artera pulmonară transportă:
- a) sînge oxigenat; b) sînge venos; c) sînge mixt.
10. Mioglobina se găsește în:
- a) sînge; b) mușchi; c) pancreas.

Botanică și zoologie

1. Stomacul vacii are:
- a) 3 încăperi; b) 4 încăperi; c) 2 încăperi.
2. Pinul este:
- a) angiosperm dicotiledonat; b) angiosperm monocotiledonat; c) gimnosperm.
3. Care dintre următoarele plante nu face parte din familia cartofului?
- a) ardeul gras; b) roșia; morcovul.
4. Care dintre următoarele animale este imparicopitat?
- a) calul; b) vaca; c) oaia.
5. Lichenii sînt combinații între:
- a) mușchi și ferigi; b) ciuperci și alge; c) mușchi și alge.
6. Rîma este un vierme:
- a) lat; b) cilindric; c) inelat.
7. Plantele dioice sînt plante care au staminele și pistilul:
- a) în aceeași floare; b) pe același individ, în locuri diferite; c) pe indivizi diferiți.
8. La care dintre următoarele insecte femela mănîncă masculul după împerechere?
- a) termite; b) călugăriță; c) coropișniță.
9. Care dintre următoarele plante nu face parte din familia Liliaceae?
- a) ceapa; b) liliacul; c) crinul.
10. Încręgătura artropode nu conține:
- a) arahnide; b) insecte; c) celenterate.

Literatură universală

- Precezații autorii următoarelor producții literare:
1. „Pentru cine bat clopotele?”
- a) William Faulkner; b) Ernest Hemingway; c) A.J. Cronin.
2. „Comedia modernă”
- a) John Galsworthy; b) Bernard Shaw; c) Mark Twain.
3. „Muntele vrăjii”
- a) Margaret Mitchell; b) Thomas Mann; c) Graham Greene.
4. „Climate”
- a) Jacques Prévert; b) André Malraux; c) André Maurais.
5. „La est de Eden”
- a) Pablo Neruda; b) Aldous Huxley; c) John Steinbeck.
6. „Nora”
- a) Henrik Ibsen; b) Luigi Pirandello; c) Bertold Brecht.
7. „Pe frontul de vest nimic nou”
- a) Alexandr Fadeev; b) Maxim Gorki; c) Erich Maria Remarque.
8. „Ciurma”
- a) Jean Paul Sartre; b) James Joyce; c) Albert Camus.
9. „Castelul”
- a) Franz Kafka; b) A.J. Cronin; c) Jaroslav Hašek.
10. „Vițelul de aur”
- a) André Gide; b) I. Ilf, E. Petrov; c) A. Conan Doyle.

Arte plastice

1. „Gioconda” a fost pictată de:
- a) Rafael; b) Leonardo da Vinci; c) Michelangelo.
2. „Domnișoara Pogany” a fost sculptată de:
- a) Brâncuși; b) Rodin; c) Tătărescu.
3. „Atacul de la Smîrdan” a fost pictat de:
- a) Aman; b) Grigorescu; c) Andreescu.
4. „David” a fost realizat de:
- a) Michelangelo; b) Antonioni; c) Tizian.
5. „Carul cu boi” este o temă a picturii lui:
- a) Grigorescu; b) Luchian; c) Iser.
6. „Lecția de anatomie” a fost pictată de:
- a) Rubens; b) Bruegel; c) Rembrandt.
7. „Guernica” a fost pictată de:
- a) Chagall; b) Braque; c) Picasso.
8. Dürer a trăit în:
- a) secolele XIX—XX; b) secolele XV—XVI; c) secolele XVII—XVIII.
9. Renoir aparține curentului:
- a) cubist; b) suprarealist; c) impresionist.
10. Care dintre următorii pictori este considerat pionier al picturii abstracte?
- a) Kandinski; b) de Chirico; c) Dalí.

Muzică cultă

Indicați autorul producțiilor muzicale de mai jos, alegându-l dintre compozitorii propuși (a, b sau c):

1. „Mica serenadă”: a) Mozart; b) Berlioz; c) Stravinski.
2. „Oedip rege”: a) Enescu; b) Wagner; c) Puccini.
3. „Simfonia fantastică”: a) Ravel; b) Berlioz; c) Glück.
4. „Lacul lebedelor”: a) Strauss; b) Ceaiikovski; c) Telemann.
5. „Nabucodonosor”: a) Verdi; b) Puccini; c) Șostakovič.
6. „Cîntecul lui Solveig”: a) Haydn; b) Händel; c) Grieg.
7. „Dansuri ungare”: a) Liszt; b) Brahms; c) Chopin.

Alegeți răspunsul corect dintre răspunsurile de mai jos (a, b, c):

8. Care dintre simfoniile lui Beethoven poartă numele de „Simfonia Destinului”?
a) a 3-a; b) a 5-a; c) a 9-a.
9. Care dintre compozitorii de mai jos este preclasic?
a) Boccherini; b) Croce; c) Rahmaninov.
10. Cine este autorul libretului la „Nunta lui Figaro”?
a) Dumas-tatăl; b) Dumas-fiul; c) Beaumarchais.

Teoria muzicii

1. Care dintre intervalele de mai jos precizează caracterul major sau minor al unei game?
a) terța; b) cvinta; c) octava.
2. Cîți diezi are, la cheie, gama Do major?
a) 0; b) 1; c) 2.
3. Care interval este de semiton în gama Do major?
a) do - re; b) re - mi; c) mi - fa.
4. Ce notă este cu diez în gama Sol major?
a) sol; b) fa; c) do.
5. Ce notă este cu bemol în gama Re minor?
a) re; b) fa; c) si.
6. Care este relativa minoră a gamei Do major?
a) re; b) si bemol; c) la.
7. Ce note cuprinde arpeggiul gamei Sol major?
a) do mi sol do; b) sol si re sol; c) sol do mi sol.
8. Cîte pătrimi există în măsura notată, la cheie, cu „C”?
a) 3; b) 4; c) 8.
9. Cîte șaisprezecimi există într-o notă de pătrimi?
a) 2; b) 4; c) 16.
10. Ce semnificație are becarul?
a) crește nota cu un semiton;
b) scade nota cu un ton;
c) readeuce la normal o notă alterată.

Astronomie și astronautică

1. Cea mai îndepărtată planetă de Soare este:

a) Uranus; b) Pluton; c) Neptun.

2. Viteza de evadare a unei nave din câmpul gravitațional al Pământului este egală cu:

a) 7,9 km/s; b) 16,8 km/s; c) 11,2 km/s.

3. Steaua Polară se află în constelația:

a) Ursa Mare; b) Andromeda; c) Ursa Mică.

4. Steaua cea mai apropiată de Pământ este:

a) Arcturus; b) Proxima Centauri; c) Vega.

5. Primul om care a pășit pe suprafața Lunii a fost:

a) Neil Armstrong; b) Edwin Aldrin; c) Michael Collins.

6. Cel mai mare telescop din lume se află în:

a) S.U.A. (Hawaii); b) U.R.S.S. (Caucaz); c) Franța (Pic du Midi).

7. Cum se numesc cei doi sateliți naturali ai planetei Marte?

a) Ganymede și Callisto; b) Phobos și Deimos; c) Triton și Nereida.

8. Nava cosmică la bordul căreia a zburat Yuri Gagarin era de tipul:

a) Vostok; b) Voshod; c) Soiuz.

9. În jurul cărei planete a sistemului nostru solar, în afară de Saturn, au mai fost descoperite inele?

a) Jupiter; b) Uranus; c) Neptun.

10. În ce constelație se găsește Sirius, cea mai strălucitoare stea de pe cer?

a) Orion; b) Cîinele Mare; c) Cîinele Mic.

Automobilism

1. Un automobil „Rolls-Royce” este asamblat din următorul număr de repere (piese distincte):

a) 150 000; b) 18 000; c) 80 000.

2. Automobilul „Saab” este fabricat în:

a) Olanda; b) Anglia; c) Suedia.

3. Numele „Panda” aparține unui automobil:

a) „Fiat”; b) „Mazda”; c) „Datsun”.

4. Automobilul „Audi Quattro” are tracțiunea:

a) pe față; b) pe spate; c) integrală.

5. „Dacia 1300” atinge viteza de 100 km/h, pornind de pe loc, în:
a) 8—11 s; b) 12—15 s; c) 16—21 s.

6. Motocicleta „Honda BCX” are motor cu:

a) patru cilindri în linie;
b) șase cilindri în linie, transversal;
c) doi cilindri în V, transversal.

7. Terminația „Turbo” în denumirea unui automobil, semnifică:
a) automobilul este antrenat

de un motor cu turbină cu gaze;

b) motorul automobilului este supraalimentat cu turbo-compresor;

c) răcirea motorului este asigurată cu turbopompă.

8. Care dintre firmele următoare nu participă la cursele de formula 1?

a) „Ferrari”; b) „Maseratti”; c) „Renault”.

9. Care dintre următoarele automobile posedă suspensie hidrolică?

a) „Citroën”; b) „Mercedes”; c) „Rolls-Royce”.

10. Care dintre următoarele automobile sportive este mai rapid?

a) „Lamborghini Countach”;
b) „Porsche Carrera”;
c) „BMW M1”.

Electronică

1. Printr-o inductanță L trece un curent electric alternativ. Tensiunea la bornele inductanței va fi:

- a) defazată în urmă cu 90° față de curent;
- b) defazată înainte cu 180° față de curent;
- c) defazată înainte cu 90° față de curent.

2. O rezistență de 470 Ω cu toleranța de ±1% va fi inscripționată, în codul culorilor, cu 4 inele colorate:

1	2	3	4
a) maro	negru	maro	— ;
b) galben	violet	maro	maro;
c) albastru	gri	alb	auriu;

3. Un condensator variabil cu aer are capacități cuprinse în domeniul:

- a) zeci de nF pînă la μF;
- b) cîțiva μF pînă la zeci de μF;
- c) cîțiva pF pînă la sute de pF.

4. Valoarea eficace a curentului alternativ sinusoidal este:

$$a) I_{ef} = \sqrt{2} \cdot I_{virf}; \quad b) I_{ef} = \frac{1}{\sqrt{2}}$$

$$c) I_{virf}; \quad c) I_{ef} = \frac{1}{2\sqrt{2}} \cdot I_{virf}$$

5. BC107 este un tranzistor:

- a) cu germaniu, de mare putere;
- b) cu siliciu, de înaltă frecvență;
- c) cu siliciu, de mică putere.

6. Printr-o joncțiune p-n polarizată invers:

- a) nu circulă nici un curent;
- b) circulă curent normal mare;
- c) circulă un curent foarte mic.

7. Randalamentul cel mai mare se poate obține de la un redresor folosind o schemă:

- a) dublă alternanță; b) monoalternanță; c) cu dublare de tensiune.

8. O rezistență de 100 Ω la 1 W poate suporta fără să se distrugă un curent maxim de:

- a) 1 mA; b) 100 mA; c) 1 500 mA.

9. Tiristorul este un dispozitiv cu;
 a) o joncțiune; b) două joncțiuni; c) trei joncțiuni.
 10. Pe o diodă cu germaniu, în conducție directă, căderea de tensiune este:
 a) 0,2 V; b) 0,4 V; c) 0,5 V.

Fotoamatorism

1. Care dintre următoarele filme este recomandat pentru fotografierea în condiții de lumină scăzută?
 a) 15 DIN;
 b) 20 DIN;
 c) 27 DIN.
 2. Când fotografiați un peisaj și doriți detalii de la primul plan la infinit:
 a) deschideți diafragma;
 b) închideți diafragma;
 c) diafragma nu influențează claritatea în profunzime.
 3. Pentru a scoate detalii foarte fine se recomandă folosirea unui film:
 a) cu sensibilitate scăzută;
 b) cu sensibilitate înaltă;
 c) sensibilitatea se referă la o altă proprietate.
 4. Care este filmul cu granulație mai mare?
 a) 15 DIN;
 b) 20 DIN;
 c) 27 DIN.
 5. Pentru a realiza copii după un negativ contrast se utilizează, de obicei, hirtie:
 a) moale;
 b) contrast;
 c) normal.
 6. Dacă revelatorul în care introducem copia este prea rece:
 a) contrastul va fi atenuat;
 b) contrastul nu va fi afectat;
 c) contrastul va fi accentuat.
 7. Pentru portret se recomandă o distanță focală:
 a) normală;
 b) mai scurtă;
 c) mai lungă.
 8. Exponometrul este aparatul care indică:
 a) distanța;
 b) sensibilitatea filmului și cantitatea de lumină;
 c) perechea diafragmă/timp de expunere la o sensibilitate dată.
 9. Diafragma și timpul de expunere se află în relație de:
 a) inversă proporționalitate;
 b) directă proporționalitate;
 c) independență.
 10. Pentru a „îngheta” o mișcare veți lucra cu timpul de expunere:
 a) 1/250; b) 1/60; c) B.

Mecanică auto

1. Ambreiajul servește la:
 a) cuplarea motorului cu cutia de viteze;
 b) frinare;
 c) cuplarea cutiei de viteze

- cu roțile.
 2. Bujiile realizează:
 a) aprinderea amestecului combustibil;
 b) răcirea motorului;
 c) oprirea motorului.
 3. Asamblarea demontabilă este cea realizată prin:
 a) nituire;
 b) sudură;
 c) șuruburi.
 4. Cifra octanică reprezintă:
 a) rezistența la deflagrație;
 b) predispoziția la deflagrație;
 c) procentul de impurități.
 5. Prin reglarea carburatorului se urmărește:
 a) reglarea cantității de benzină;
 b) reglarea cantității de aer;
 c) reglarea amestecului.
 6. Jocul contactelor ruptorului (piatina) se măsoară în:
 a) mm;
 b) zecimi de mm;
 c) grade
 7. Fumul negru la eșapament denotă un amestec:
 a) bogat;
 b) sărac;
 c) neinfluențat de amestec.
 8. Rulmenții sînt:
 a) lagăre de alunecare;
 b) lagăre de rostogolire;
 c) elemente de îmbinare.
 9. Rolul segmentilor este de a:
 a) asigura etanșeitatea între piston și cilindru;
 b) asigura ungerea cilindrului;
 c) ghida pistonul în cilindru.
 10. Motorul diesel este superior motorului cu benzină sub aspectul:
 a) consumului mai redus de combustibil;
 b) puterii mai mari;
 c) construcției mai simple.

Radioamatorism

1. Ce vîrstă trebuie să aiba un radioamator pentru a obține autorizație pentru emisie?
 a) 16 ani; b) 18 ani; c) orice vîrstă, cu condiția absolvirii unui curs de pregătire.
 2. Care este indicativul radio al zonei care cuprinde Clujul?
 a) YO3; b) YO5; c) YO4.
 3. Care este transcrierea corectă, în cod Morse, a literei „Y”?
 a) — — — b) — — — c) — — —
 4. Care este transcrierea corectă, în cod Morse, a mesajului SOS?
 a) — — — — — — — — — —
 b) — — — — — — — — — —
 c) — — — — — — — — — —
 5) În alfabetul fonetic internațional, „C” este citit:
 a) „Carol”; b) „Carmen”;
 c) „Charlie”.
 6. Sfsiritul transmiterii în telegrafie se comunică prin:
 a) SK; b) SE; c) OK.
 7. Cine are dreptul să autorizeze radioamatori-recepție?
 a) cercurile; b) organele

- MTTC; c) radiocluburile.
 8. Elementele componente ale unui circuit oscilant sînt:
 a) bobină, condensator, sursă;
 b) bobină, condensator;
 c) bobină, condensator, rezistență.
 9. Care este banda de frecvență rezervată radioamatorilor?
 a) 3,5—3,8 MHz;
 b) 3,1—3,4 MHz;
 c) 4,1—4,5 MHz.
 10. Care este criteriul folosit pentru evaluarea performanței unui radioamator?
 a) puterea stației;
 b) număr de Q S L;
 c) număr de legături radio declarate.

Turism

1. Între care dintre localitățile de mai jos se găsește sistemul hidroenergetic Porțile de Fier?
 a) Orșova — Gura Văii;
 b) Gura Văii — Drobeta-Turnu-Severin;
 c) Herculane — Orșova.
 2. Pentru a ajunge din Transilvania în Moldova prin Cheile Bicazului trebuie să se treacă pe lângă lacul:
 a) Tușnad; b) Sfînta Ana;
 c) Roșu.
 3. Pînă la Murighiol se poate ajunge, ca turist:
 a) atît pe șosea, cit și pe apă;
 b) numai pe apă;
 c) numai pe șosea.
 4. Pe malul căruia dintre lacurile de mai jos a fost ridicată o sculptură reprezentînd un om ce ține în mîinile ridicate deasupra capului un fulger?
 a) Bicaz; b) Vidraru;
 c) Târnița.
 5. Care dintre bisericile de mînăstire de mai jos are nava cea mai înaltă?
 a) Voroneț; b) Sucevița;
 c) Dragomirna.
 6) Care dintre următoarele localități nu este dominată de o cetate?
 a) Deva; b) Tîrgu Mureș;
 c) Sighișoara.
 7. Satele cu casele ale căror fațade sînt unite între ele cu ziduri relativ înalte, care cuprind și porțile spre curte, sînt o caracteristică a zonei cuprinse între:
 a) Brașov—Sibiu;
 b) Brăila—Galați;
 c) Rimnicu Vilcea—Curtea de Argeș.
 8. Histria se găsește pe malul:
 a) Mării Negre;
 b) Lacului Sinoe;
 c) Lacului Razelm.
 9. Cetatea dacică Sarmizegetusa se găsește la:
 a) Sarmizegetusa;
 b) Grădiștea Muncelului;
 c) Subcetate.
 10. „Cimitirul vesel” se găsește în apropiere de:
 a) Sighetul Marmației;
 b) Gura Humorului;
 c) Piatra Neamț.

Care dintre următoarele cabane se găsește în munții:

1. Retezat: a) Pietrele; b) Susai; c) Ciucaș.
2. Piatra Craiului: a) Șanta; b) Bilea; c) Curmăturii.
3. Apuseni: a) Straja; b) Padiș; c) Izvorul.
4. Rodnei: a) Puzdrele; b) Mes-tecăniș; c) Baburca.
5. Ceahlău: a) Dochia; b) Mădăraș; c) Piatra.
6. Bucegi: a) Piatra Arsă; b) Cucuiata; c) Stana.
7. Făgăraș: a) Ponoare; b) Simbăta de Sus; c) Cristianu.
8. Paring: a) Postăvarul; Buta; c) Rusu.
9. Care este cea mai înaltă stație meteorologică?
a) Vlădeasa; b) Omul; c) Paring.
10. Pînă la Cota 1 400 se poate ajunge cu telecabina din:
a) Bușteni; b) Sinaia; c) Predeal.

Indicatorul „R” (risc). Vor fi luați în calcul următorii parametri:

a) numărul de răspunsuri „nu știu” pe care le-ați dat la temele „Română”, „Matematică”, „Fizică”, „Chimie” și „Geografie”;

b) numărul de întrebări la care nu ați indicat răspunsul corect pentru aceleași 5 teme (inclusiv răspunsurile „nu știu”). Apoi raportați valoarea obținută la punctul a) la cea de la punctul b). Veți obține indicatorul „R” exprimat într-o valoare subunitară. Pentru a face posibilă interpretarea lui „R” este necesară convertirea lui într-o notă T (care, așa cum am mai precizat, îl va face compatibil cu performanțele obținute la chestionar). În acest scop utilizați acest etalon:

Valoarea „R”	Nota T
1,00	35
0,69	40
0,61	45
0,54	50
0,47	55
0,40	60
0,33	65
0,26	70

Valoarea lui „R” pe care ați obținut-o se va încadra într-unul din intervalele prezentate în prima coloană și i se va aloca nota T din dreptul intervalului respectiv. Marcați apoi, în „Profilul competențelor”, în dreptul rubricii „R” poziția corespunzând notei T obținute.

Nota T corespunzând tendinței de a se angaja în situații riscante este egală sau superioară valorii 60. Nota pe care o va obține un hiperprudent — care va răspunde cu „nu știu” de câte ori nu va fi sigur de răspunsul corect — va fi inferioară valorii 40.

Corectarea răspunsurilor.

Veți confrunta fiecare răspuns pe care l-ați dat cu răspunsul corect (la aceeași întrebare!) din grila de corecție, încercuindu-le în formularul de răspuns pe cele corecte.

Însumarea răspunsurilor corecte pentru fiecare domeniu. Adunați răspunsurile încercuite, înscrieți rezultatul în rubrica „Număr de răspunsuri corecte” din dreptul domeniului din formularul de răspuns.

ATENȚIE: avînd în vedere că în fiecare școală se studiază de obicei două limbi străine, care diferă de la o clasă la alta sau de la o școală la alta, am ales ca soluție de compromis înglobarea tuturor răspunsurilor la limbi străine în doi indicatori, unul pentru literatură și altul pentru gramatică. Veți însuma deci toate răspunsurile corecte la cele 20 de întrebări de gramatică (cite 5 pentru fiecare dintre cele 4 limbi străine), procedînd analog pentru literatură (evident, valorile obținute vor fi mai mari), și le veți înscrie în rubricile corespunzătoare.

Evaluarea rezultatelor.

Oparația constă în convertirea rezultatelor obținute pentru fiecare domeniu în note standard (NS) prin confruntarea lor cu un etalon. Etalonul este format prin ordonarea performanțelor la probă ale unui grup-martor

(aproximativ 150 de elevi în anul III de liceu); această operație permite stabilirea nivelului mediu al performanțelor — căruia îi corespunde o NS = 50. Pentru limita superioară a mediei, NS este de 55, iar pentru cea inferioară NS = 45. NS = 60, 65, 70 etc. reprezintă trepte ale performanțelor net superioare, iar NS = 40, 35 sau 30 ale celor net inferioare. Căutînd numărul de răspunsuri corecte — pe care l-ați înregistrat pentru un domeniu — în etalon veți putea stabili nivelul performanței dumneavoastră față de cel al lotului de elevi. Nota standard corespunzătoare o veți înscrie în rubrica rezervată ei din formularul de răspuns.

Profilul competențelor.

Scopul urmărit de proba noastră nu este compararea cu alții, ci identificarea domeniilor în care v-ați dovedit mai competent față de ansamblul propriilor dumneavoastră performanțe.

Avantajul oferit de NS este că ele pot fi comparate între ele. Astfel, dacă cel care răspunde la chestionar este elev în anul I de liceu, este de așteptat ca, în ansamblu, răspunsurile să se situeze sub nivelul NS = 50. Acest fapt nu îl împiedică însă să identifice virfurile propriilor performanțe, între care — conform celor de mai sus — se vor găsi și do-

GRILA DE CORECȚIE

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Lit. română	a	c	b	a	c	a	b	b	a	c
2. Matematică	c	c	c	b	a	b	b	a	b	a
3. Ec. politică	a	b	b	c	a	a	a	c	c	b
4. Filozofie	a	a	b	c	c	b	a	c	b	c
5. Fizică	b	c	b	c	c	a	a	a	a	b
6. Chimie	b	b	c	b	b	b	a	b	c	c
7. Istorie	b	b	b	c	a	a	b	c	b	b
8. Geografie	a	c	a	a	c	b	b	c	b	c
9. L. și lit. engleză	a	b	c	b	c	c	a	b	b	c
10. Lb. și lit. franceză	a	b	a	c	c	a	b	c	a	b
11. Lb. și lit. germană	a	c	c	a	a	b	b	b	c	c
12. Lb. și lit. rusă	c	c	b	a	c	a	b	a	a	c
13. Biologie	c	b	c	a	b	a	b	c	b	b
14. Anatomie și fiziologie	b	c	a	b	c	a	a	c	b	b
15. Botanică și zoologie	b	c	c	a	b	c	c	b	b	c
16. Lit. universală	b	a	b	c	c	a	c	c	a	b
17. Arte plastice	b	a	b	a	a	c	c	b	c	a
18. Muzică cultă	a	a	b	b	a	c	b	b	a	c
19. Teoria muzicii	a	a	c	b	c	b	b	b	b	c
20. Astronomie și astronautică	b	c	c	b	a	a	b	a	b	b
21. Automobilism	c	c	c	a	c	c	b	b	b	a
22. Electronică	c	b	c	a	c	c	b	a	b	a
23. Fotoamatorism	c	b	a	c	a	a	c	c	a	a
24. Mecanică auto	a	a	c	a	c	b	a	b	a	a
25. Radioamatorism	b	b	c	b	c	a	b	a	a	b
26. Turism	a	c	a	b	c	b	a	b	b	a
27. Turism montan	a	c	b	a	a	a	b	c	b	b

menile de interes.

Pentru a facilita această operație, formularul permite vizualizarea raporturilor dintre performanțele înregistrate prin construirea unui profil al competențelor: se marchează în formularul de răspuns un semn în dreptul fiecărei NS la intersecția cu linia reprezentând valoarea respectivă.

Interpretarea rezultatelor. Presupunând că vă orientați către o anumită categorie de profesii din dorința de a obține, ulterior, satisfacții profesionale izvorînd din activitatea propriuzisă, este important ca între așteptările dumneavoastră și ceea ce oferă profesia/profesiile respective să existe o concordanță.

Este deci necesar ca, înainte de a alege, să dispuneți de informații cât mai bogate atât despre propriile trăsături, cât și despre profesie. În acest sens, proba noastră oferă informații despre așteptările dumneavoastră, și anume despre o categorie de așteptări pe care de obicei nu le formulăm explicit, ele manifestându-se prin faptul că în unele activități, domenii, sintem „mai în largul nostru” decât în altele. Profilul competențelor indică, de obicei, această categorie de activități.

Vă oferim un ghid orientativ de interpretare psihologică a profilului competențelor.

Este foarte probabil că profilul dumneavoastră nu va fi „pur”. El va conține câte ceva din mai multe tipuri de profiluri: Profilul unui elev din lotul testat care dorea să devină inginer conține orientarea către activități „realist-abstracte” și tehnice.

În final, un avertisment: dacă pentru domeniile la care, inițial, vă așteptați să obțineți un nivel superior de cunoștințe media NS nu este mai mare sau cel puțin egală cu 50 sau dacă media NS la aceste domenii nu este cu cel puțin 5 unități mai mare decât media NS obținută pentru restul domeniilor (în cazul în care ansamblul performanțelor se situează sub nivelul mediu), se poate considera că există o discrepanță între așteptări și realitate. Această discrepanță poate semnala realism în autpercunoaștere.

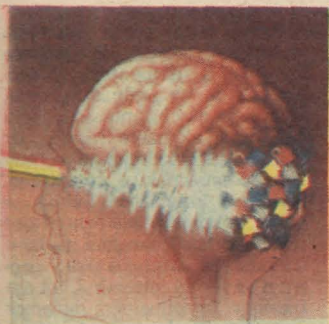
ETALON

NR. CRT.	DOMENIUL	NUMAR DE RASPUNSURI CORECTE									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	LITERATURA ROMANA	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
2	MATEMATICĂ	30	35	40	50	55	60	65	75	80	85
3	FIZICĂ	35	40	45	50	55	60	65	70	80	85
4	CHIMIE	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70
5	GEOGRAFIE	30	35	45	50	55	60	65	70	75	80
6	ISTORIE	25	30	35	45	50	55	65	70	75	85
7	BIOLOGIE	30	35	45	50	55	65	70	80	85	90
8	ANATOMIE-FIZIOLOGIE	30	35	45	50	55	60	65	70	75	80
9	BOTANICĂ-ZOOLOGIE	30	35	40	50	55	65	70	80	85	95
10	FILZOFIE	20	25	35	40	45	50	60	65	70	75
11	ECONOMIE POLITICĂ	10	20	25	35	40	45	55	60	70	75
12	LIT. UNIV. CONTEMP.	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70
13	ARTE PLASTICE	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65
14	MUZICĂ CULTĂ	25	30	35	40	45	50	60	65	70	75
15	TEORIA MUZICII	30	35	40	45	50	55	60	60	65	70
16	ASTRONOMIE	30	35	40	45	55	60	65	70	75	80
17	AUTOMOBILISM	35	40	45	50	55	60	65	75	80	85
18	ELECTRONICĂ	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80
19	FOTOAMATORISM	35	40	45	55	60	65	70	75	85	90
20	MECANICĂ	30	35	45	50	55	65	70	75	85	90
21	RADIOAMATORISM	35	40	50	55	60	70	75	80	90	
22	TURISM	20	25	30	40	45	50	60	65	70	80
23	TURISM MONTAN	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75
24	(Număr răspunsuri corecte)	1-2	3-4	5	6-7	8-9	10	11-12	13	14	15
	LIMBI STRĂINE - LITERATURĂ	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80
25	(Număr răspunsuri corecte)	1	2	3-4	5	6	7	8	9-10	11	12
	LIMBI STRĂINE - GRAMATICĂ	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70

(NS - NOTĂ STANDARD)

GHID ORIENTATIV DE INTERPRETARE PSIHOLOGICĂ A PROFILULUI COMPENȚELOR

- Chimie } preferință pentru activități care presupun minuțiozitate, ordine, răbdare (de exemplu: contabil)
- Limbi străine-gramatică }
- Teoria muzicii }
- Economie politică }
- Automobilism } orientare către activități implicând inedit, explorare, descoperire, în general, noutate (exemplu: arheolog, geolog, pilot, cercetare științifică)
- Turism montan }
- Geografie }
- Astronomie }
- Indicatorul „R” } indică orientare către activități implicând asumarea riscului (pilot, scafandru, montator macarale etc.)
- Turism montan }
- Indicatorul „R” } preferință pentru activități ludice (distracții)
- Turism }
- Matematică } orientare către domenii „abstract-realist-abstracte”
- Fizică }
- Filozofie } orientare către domenii abstract-speculative
- Matematică }
- Limbi străine-gramatică }
- Anatomie } orientare general umanistă (medic, profesor, psiholog etc.)
- Biologie }
- Literatură română }
- Literatură străină }
- Muzică cultă }
- Muzică cultă } orientare artistică
- Arte plastice }
- Literatură străină }
- Literatură română }
- Indicatorul „R” }
- Fotoamatorism }
- Automobilism } orientare către activități tehnice
- Electronică }
- Fotoamatorism }
- Mecanică }
- Radioamatorism }

mape (o nouă alcătuire) materială, organizațională sau spirituală, valoroasă pentru om și societate“.

Referitor la creativitatea inginerescă, de asemenea, întâlnim definiții din perspectiva subiectului creator, completate cu ceea ce s-a considerat specific. Blake King definește creativitatea inginerescă egalind-o cu talentul inventiv, iscusința de a produce noul și folositorul. Tipul superior de creativitate este caracterizat de talentul de a găsi

Deși cunoștințele dobândite în urma studierii activității creatoare sînt foarte utile, creativitatea nu se poate reduce la acest element. Pentru a fundamenta aceasta, cred eu că este bine să ne aducem aminte de critica făcută de Aristotel megaricilor care „după spusa lor, ar urma lîmpele că cineva nu este arhitect atît timp cît nu construiește“. Totodată, ne exprimăm convingerea că oricît de bine s-ar însuși și aplica metodele de stimulare a creativității, acestea nu

ABORDAREA MULTIDISCIPLINARĂ A CREATIVITĂȚII

VASILE VIRGIL FEIER

Creativitatea este considerată astăzi o importantă resursă de progres, interesul pentru studiul acesteia crescînd continuu. Există și apar foarte multe definiții pentru creativitate, ceea ce justifică aprecierea că în această privință cercetătorii nu au căzut de acord, deoarece există unele dificultăți în înțelegerea unitară a conceptului. Meritul de a fi abordat creativitatea de pe poziții științifice îl are psihologia, dar în ultima vreme tot mai multe discipline științifice au cite ceva de spus referitor la aceasta. Psihologii au abordat creativitatea din perspectiva persoanei, definind-o ca o „aptitudine generală“, „capacitate umană“, „comportament creator“, „talent creativ“ sau ca o „coordonată esențială a personalității“. Rezultatele acestor cercetări interesează în cel mai înalt grad pe cei care se ocupă de alegerea personalului pentru diferite activități, compartimente etc. De cele mai multe ori se consideră că „termenul creativitate denumeste potențialul uman indefinit, fără de care creația nu se produce și nu se valorifică, nu trăiește, pentru că n-ar putea fi nici înțeleasă, nici comparată și nici depășită“ (Leon Topa). Pe de altă parte, Haefele definește creativitatea superioară drept „priceperea de a realiza inovații de o valoare socială deosebit de mare“, iar Andrei Roth „capacitatea specific umană de a produce o neofor-

soluții tehnice acolo unde nu există nici una în prezent: „Creativitatea la un inginer denotă talentul de a sintetiza și introduce noi și îmbunătățite configurații ingineresti în serviciul omului. Elementele esențiale sînt percepția, imaginația și talentul de a proiecta și experimenta“.

Se vorbește tot mai frecvent de perfecționarea condițiilor de mediu, astfel încît aceasta să permită individului să exploreze domenii de care este atras, care să admită riscul de a greși și care să crească receptivitatea la nou.

Abordarea și definirea creativității ca activitate (de cele mai multe ori recunoscîndu-se caracterul procesual al acesteia) interesează de obicei în cel mai înalt grad pe oamenii care sînt ei înșiși implicați în asemenea activități, aceștia încercînd să dobîndească metode mai bune de lucru, de stimulare a producerii ideilor noi. Contribuții importante la cunoașterea acestui element fundamental al creativității are praxiologia, prin rezultatele cercetărilor în perspectiva epistemologică și filozofică a acțiunii și creativității, îndeosebi privind raportul dintre explicația causală și explicația teleologică, explicația motivației axiologice a acțiunii, organizarea și desfășurarea diferitelor activități necesare pregătirii actului creator.

garantează apariția produsului creativ, ci doar în anumite condiții de mediu, pentru anumite probleme și la anumite persoane sau grupuri crește probabilitatea de a crea. Cu această ocazie, subliniem că expresia „metode de creativitate“ frecvent folosită în literatură nu este corectă, fiind necesară înlocuirea cu mai puțin utilizata expresie „metode de stimulare a creativității“. Este lesne de înțeles că dacă, prin absurd, am admite existența unor asemenea „metode de creativitate“, s-ar crea oricînd, oriunde și de către oricine ar învîta metoda, ceea ce este înfrîmă de realitate.

Cu toate că se recunoaște existența unor trăsături comune activității creatoare din diferite domenii, totuși cercetările s-au orientat spre cîteva tipuri de creativitate: artistică, științifică, tehnică, didactică, organizațională etc. Autorii care recunosc caracterul procesual al activității creatoare au făcut diferite etapizări ale procesului de creație, scoțînd aproape de fiecare dată în evidență necesitatea pregătirii, în care problema să pună stăpînire pe subiectul creator, și a incubației, în care creierul continuă căutările în subconștient.

Abordarea prin produsul creativ este considerată de unii autori ca cea mai concretă și mai exactă, aceasta oferînd posibilitatea de a reliefa creativitatea încorporată în invenții, inovații, descoperiri științifice, creații ar-

tistice etc., apoi de a aprecia, în funcție de valoarea și numărul lor, creativitatea persoanei, grupului, mediului sau activității desfășurate.

Frecvent, produsul creativ se definește ca o idee nouă, originală și cu valoare de întrebuințare pentru, cel puțin o perioadă de timp. În inginerie, de exemplu, cea mai înaltă creativitate este asociată cu acele produse care permit oamenilor să se adapteze evolutiv mai bine la mediu. Pe bună dreptate, creativitate înseamnă „aparitia unei compoziții care este în același timp nouă și valoroasă”; luându-se în considerare criterii potrivite pentru aprecierea îneditului.

În aprecierea nivelului creativ al unei idei, pe lângă criteriile: nouitate, originalitate și valoare de întrebuințare, s-au pus în evidență și altele. Astfel, se consideră că prin combinarea de idei ce provin din domenii diferite se obțin produse cu înalt nivel creativ. De asemenea, se apreciază că nivelul creativ este cu atât mai mare cu cât noul produs restructurează mai mult din universul cunoașterii, cu cât modifică paradigmele timpului, cu cât aportul la extinderea domeniului științei, tehnicii, artei etc. este mai mare. Astfel, Golovin reliefează că „esențiala caracteristică a unei contribuții creatoare este că depășește experiența apriorică și că într-o oarecare măsură conține o rezolvă împotriva ei”.

Produsele creative, ideile noi nu cresc prin ele însele (deși există și o asemenea definiție), la apariția lor fiind necesare și celelalte elemente fundamentale ale creativității. Ideile noi și materializarea acestora poartă amprenta mediului (temporal, spațial, cultural etc.) în care au apărut, a subiectului creator și a activităților desfășurate.

Rezumînd cele spuse anterior, creativitatea a fost abordată și definită prin persoana sau colectivul care creează, prin me-

diul creativ și prin produsul rezultat. Parțial, fiecare abordare și definiție se justifică, dar de fiecare dată se simte nevoia de a se depăși unghiul singular de abordare, de a se trece la o abordare multidisciplinară și interdisciplinară. Nu putem fi de acord nici cu acei autori care afirmă că actul creator, mediul și produsul creativ, ca și personalitatea creatoare se vor sustrage întotdeauna înțelegerii umane. De fapt, ei se contrazic, deoarece și „înțelegerea umană” este un act creator, raportat la persoana respectivă. Așa cum a afirmat Șt. Odobleja și a demonstrat J. Piaget, cunoașterea este construcție, creație. Dacă aceasta reprezintă premieră mondială, este vorba de creativitate în cel mai înalt sens, ceea ce se creează fiind cel puțin explicația a ceea ce se observă (această construcție poate avea pe lângă valoarea cognitivă și alte valori). Deci, dacă vrem să ne referim la creativitatea absolută, putem spune că aceasta este cunoașterea, dar că nu orice fel de cunoaștere este creativitatea absolută.

Deoarece un concept este și un instrument de cercetare, propunem o definiție care să permită și să invite la cercetarea mult și interdisciplinară. Astfel, putem defini creativitatea ca un **sistem complex, dinamic, rezonant, ale cărui elemente fundamentale sînt subiectul creator, mediul creativ, activitatea creatoare și produsul creativ — fiecare dintre acestea fiind necesare, dar nu și suficiente. Pentru manifestarea creativității, consonanța (armonia dintre elementele sale fundamentale) este mai importantă decît fiecare element în parte, ea avînd efecte sinergetice, de rezonanță.** Pentru a releva anumite caracteristici esențiale ale creativității surprinse în această definiție propunem ca model un tetraedru, o piramidă triunghiulară.

Asociem fiecărei fete a tetraedrului cîte un element fundamental al creativității:

- $\triangle ABC \sim$ produsul creativ
- $\triangle ABD \sim$ subiectul creator
- $\triangle ACD \sim$ activitatea creatoare
- $\triangle BCD \sim$ mediul creativ

Fig.1

Arile celor patru suprafețe triunghiuri reflectă dimensiunea creativă a elementelor fundamentale la un anumit moment, cele șase muchii interacțiunile a cîte două elemente (diade), iar volumul tetraedrului dimensiunea de ansamblu a creativității. Așa cum între laturi trebuie să existe anumite relații pentru a se putea forma triunghiul și între suprafețele triunghiurilor pentru a se forma tetraedrul, tot așa (desigur în principiu, deoarece cuantificările sînt în acest stadiu, practic, imposibile, iar dimensiunile încă incomensurabile) între elementele fundamentale ale creativității trebuie să existe anumite relații (de armonizare, le-am putea numi).

Modelul ales relevă următoarele: ● Așa cum pentru a „vedea” întregul corp al tetraedrului nu este suficient un punct de vedere, tot așa pentru a studia creativitatea este necesară abordarea multidisciplinară și interdisciplinară. ● Dacă pentru a mări aria unui triunghi este necesar să schimbăm configurația celorlalte triunghiuri din tetraedru, atunci și pentru a crește dimensiunea creativă a unui element fundamental trebuie să se acționeze și asupra celorlalte. De exemplu, apariția unor produse înalt creative este posibilă numai prin creșterea nivelului creativ al mediului, al activității creatoare și al subiectului creator. Sau, pentru a forma persoane cu un potențial creativ ridicat, pe lângă factorii moșteniți ereditari, sînt necesari și factorii ai mediului, ai activității și ai produsului creator.

Putem acum explica mai bine de ce factorii creativității nu pot fi împărțiți o dată pentru todeauna în inhibitori și stimulatori. Unul și același factor este stimulator sau inhibitor, în funcție de modul în care se armonizează cu ceilalți factori. De asemenea, putem da o explicație mai bună cazurilor în care prin teste de creativitate s-a determinat un potențial creativ ridicat unei persoane, care nu a creat nimic deosebit, precum și cazurilor în care, deși testele nu au pus în evidență un potențial creativ ridicat, creativitatea s-a făcut remarcată. Majoritatea testelor vizează factorii ce țin direct de persoană și mai puțin de celelalte elemente fundamentale. ■

Scopul acestor rînduri nu este acela de a făuri un inventator, ci unul mult mai modest, de a-i ajuta pe cei apti să-și dezvolte capacitatea creatoare. Savantul englez prof. John Bernal spunea: „Creația poate fi înșușită la fel de bine ca și alte cunoștințe”. În contradicție cu acesta, Einstein răspundea unui ziarist la întrebarea „Cum se fac descoperirile?” astfel: „Toată lumea știe că un anumit lucru e imposibil de realizat. Se găsește însă un ignorant pînă la care acest adevăr n-a ajuns încă. El e cel care face descoperirea!”. Întrebarea este: în care dintre butade credeți?

Dar invenția are la bază talentul sau efortul sistematic? Preferăm să dăm răspunsul tot printr-o butadă a unui alt pisc al științei, T.A. Edison: „Geniul este 1% inspirație și 99% transpirație”. La vremea sa, Edison a făcut într-adevăr, înainte de a inventa acumulatorul alcalin sau becul electric, mii de experiențe.

Se cunosc însă și cazuri cînd pasageri obișnuiți au trebuit să preia comanda unui avion din pricină că pilotul, dintr-un motiv sau altul, nu mai putea să-și exercite funcțiile și s-au descurcat perfect. Analog, un inventator seamănă cu un om care se urcă prima oară la volan fără să aibă nici cele mai vagi cunoștințe de conducere.

Marile descoperiri au pornit totdeauna de la acele întrebări pe care ni le pun și copiii de o mie de ori pe zi; marii inventatori ai umanității au redus fenomenele explicate și stăpînite la esența lor, răspunzînd la nemai-pomenit de simple întrebări: de ce? cum? cînd? etc., care au la origine inepuizabila curiozitate a ființei noastre, manifestată de la vîrsta copilăriei.

Omul este o ființă ludică, ce iubește deci jocul, și de multe ori acesta conține germele activității intelectuale superioare. Istoria științei a înregistrat cazurile unor savanți care au făcut descoperiri uluitoare pornind de la jocurile copilăriei: Albert Einstein avea ca jucărie preferată un magnet, Iliia Mecinikov a explicat fagocitoza pornind de la un joc pe care-l practica cînd era mic, Benjamin Franklin a inventat principiul paratrăsnetului ridicînd un zmeu pe vreme de furtună.

Problemele pe care le ridică

ABC invenției

EMILIAN DOBRESCU.

sociolog

obiectul unei invenții sînt ne-numărate, iar uneori pot să existe și procedee tip de soluționare, ca în exemplul următor, care, o dată cunoscut, simplifică procesul creativ. Multă vreme, încercarea șasiurilor de avion a necesitat cîte 1 500 de aterizări, pînă cînd a fost găsită o soluție pe cît de simplă, pe atît de ingenioasă: un dispozitiv special coboară rapid șasiul pe un cilindru care se rotește cu viteză mare. În felul acesta încercările au început să se facă exclusiv pe sol. Este un exemplu tipic de ce înseamnă să aplici la condițiile unei probleme noi un principiu vechi. Elementul mobil a devenit imobil și invers.

Între multele recomandări făcute celor ce vor să devină inventatori este și aceea de a învăța de la natură. Într-o uzină franceză se află la loc vizibil un panou înfățișînd un bondar, iar sub el inscripția: „Greutatea relativ mare a acestei insecte în

comparație cu suprafața portantă mică a aripilor îl face pe bondar, teoretic, inapt pentru zbor. Dar el nu știe asta și de aceea zboară”. Sau un alt exemplu: „Există o specie de pești avînd pe o latură a trupului o bășică pe care, la întîlnirea cu inamicul, și-o umplu cu aer. Volumul peștelui crește astfel de cca 20 de ori, iar răpitorul, oricît de mare ar fi, nu-l mai poate înghiți. Și acum iați un interesant patent bazat pe acest principiu: dacă încasatorul unei bănci este atacat de hoți, el poate apăsa pe un buton și din geanta cu bani să iasă instantaneu trei tije metalice perpendiculare una pe alta. Aceste tije îl împiedică pe hoț să scoată valioara pe ușă și s-o introducă în mașina lui”.

Firește, exemplele nu se limitează numai la acestea. Important este pentru dumneavoastră să construiți, pornind de la ele, altele, prin analogie, învățînd de la natură.

Actul creației, invenția, noul nu vă vor apărea niciodată brusc și clar, în ordine și înțelegere. Creativitatea începe mai degrabă în obscuritate și confuzie, prin elaborarea unei proforme a ideii propriu-zise, care urmează să se decanteze și să filtreze în timp. Whitehead numea această stare „suspans imaginativ incurcat”, Paul Valery „element simplu pe care cineva îl trăiește și nu îl percepe efectiv”, iar Einstein „joc asociativ oarecum vag cu entități incomunicabile”.

Specializarea și interdisciplinaritatea

La originile societății omenestă și pe treptele ulterioare de evoluție, știința cuprindea un summum de cunoștințe generale despre realitate. Datorită acestui fapt, primii oameni de știință au fost filozofii, lucru care a rămas valabil pînă în epoca modernă. G. W. Leibniz a fost unul dintre ultimii care și-a mai permis „luxul” de a fi un savant universal. El a fost deopotrivă filozof, matematician, fizician și diplomat. Era familiarizat cu tot ce „cucerise știința” pînă în secolul al XVII-lea și a făcut descoperiri împortante în cele mai variate domenii.

O dată cu transformarea științei într-o forță de producție, lucru pe deplin demonstrat de primele revoluții industriale a înce-

put să apară însă specialistul. Cu bine cunoscuta-i predilecție pentru ironie, G. B. Shaw a definit specialistul drept un om care află din ce în ce mai mult despre un domeniu din ce în ce mai mic, pînă cînd într-o bună zi va ajunge să știe totul despre nimic și nimic despre totul. Definiția aceasta conține o părere destul de răspîdită; contrar ei, universalitatea nu intră în contradicție cu specializarea, ci cu specializarea îngustă. Regula de aur a vechilor greci - să știi totul despre ceva și cite ceva despre totul - trebuie reformulată astfel: **să cunoaștem esența tuturor fenomenelor pentru a înțelege noua esență** sau cu alte cuvinte: omul de știință trebuie să-și însușească cunoștințele pentru a învăța să gîndească în mod creator.

Ca și volumul cunoștințelor, specializarea științelor se dublează la fiecare 10-15 ani. Știința descoperă mereu alte domenii parțiale, accentuîndu-și astfel diferențierea. În același timp, granițele dintre unele discipline se estompează pînă la dispariție. Întrepătrunderea științelor este tendința dominantă astăzi. Aceasta este interdisciplinaritatea. Unii cercetători sînt chiar de părere că nu se mai pot face descoperiri științifice importante fără a plasa problema în contextul mai multor științe. Să ne gîndim fie și numai la cercetările asupra cancerului, la mașinile cibernetice sau la cosmologică. Cercetări sociologice au confirmat că posesorii mai multor specializări au șansele cele mai mari în a conduce, organiza și cerceta eficient.

De ce se produc descoperiri paralele?

Nu rare sînt cazurile în știință cînd același lucru este descoperit, cercetat sau inventat de doi oameni diferiți, care nu se cunosc și nu s-au văzut niciodată. Se estimează că jumătate din experiențele făcute pe glob n-ar fi necesare dacă cercetătorii ar valorifica toate informațiile disponibile! Pentru aceasta ar trebui însă să citească zilnic pînă la 2 000 de pagini de text tipărit, lucru imposibil în condițiile în care își desfășoară activitatea majoritatea cercetătorilor științifici de azi.

Prima condiție care trebuie îndeplinită în realizarea actului

creației este documentarea, avînd dublu scop: îmbogățirea bagajului de cunoștințe și evitarea parcurgerii unor drumuri deja cunoscute în știință.

După unele date, timpul consumat de cercetători pentru informare variază între 25 și 50% din timpul total afectat cercetării. Reducerea acestuia conduce automat la sporirea timpului alocat cercetării propriu-zise.

În fața exploziei informaționale, una din caracteristicile actualei revoluții științifico-tehnice, cercetătorul este, practic, neputincios. Nu face față cunoașterii tuturor descoperirilor nici din domeniul său de activitate. Eforturile făcute pentru fișarea, rezumarea, microfotografierea, microfilmarea informațiilor deja cunoscute, chiar acolo unde au pătruns aceste inovații în documentare, lasă totuși neacoperite ultimele descoperiri, ceea ce înțreține viabilitatea paradoxului necuprinderii în aria noastră de cunoaștere a tot ceea ce e umanitatea a înregistrat la „capitolul” respectiv.

Paradoxul necuprinderii mai are și un alt aspect, pe care dacă îl cunoaștem trebuie să știm să-l evităm: cu cît se înmulțesc informațiile pe care omul de știință trebuie să le cunoască, cu atît îi rămîne mai puțin timp pentru munca efectiv creatoare. Dacă încearcă să iasă din dilemă, concentrîndu-se asupra propriei sale activități creatoare, riscă să repete o cercetare făcută anterior de altcineva. Pe de altă parte, dacă dorește să se familiarizeze cu cît mai multă literatură, nu-i mai rămîne timp de lucru. S-a calculat că un cercetător ar trebui să consulte, în prealabil, cca 100 000 de cărți și articole pe tema care-l interesează, ceea ce ar însemna să-și petreacă 10 ani cu documentarea! Pe de altă parte, unii cercetători socotesc chiar că este mai eficient să nu facă nici un fel de activitate cu scop de informare într-un nou domeniu al cunoaș-

terii, ci să reia ei înșiși, fără o prealabilă documentare, etapele evoluției noului domeniu al cunoașterii investigat: descoperirea cu propriile forțe a unui fenomen recent intrat în atenția savanților se face mai rapid în timp decît informarea asupra fenomenului respectiv.

Din cauza acestei avalanșe de informații, în S.U.A. unele teme sînt cercetate din nou, chiar dacă se știe că ele au mai fost studiate o dată, deoarece acest procedeu este socotit mai economic decît căutarea rezultatelor obținute anterior.

Și totuși, un uriaș volum de literatură științifică așteaptă fără a fi folosit! Marile biblioteci ale lumii posedă mii de lucrări care n-au văzut niciodată lumina sălilor de lectură. Actualele rețele mondiale de calculatoare vor fi, se pare, soluția finală în fața exploziei informaționale declanșate de ucenicul vrăjitor - om. Soluția pe care ele o oferă: computerizarea informației și accesul rapid la aceasta.

O altă cale pentru evitarea descoperirilor paralele este publicarea cît mai rapidă a unei concluzii noi pentru stabilirea autorului acesteia și eliminarea unui efort complementar. Publicarea și recunoașterea priorității unui nou procedeu de evaluare a fragmentului de realitate investigat evită și disputele asupra priorității. Conștiința existenței și inevitabilității descoperirilor simultane i-a făcut pe oamenii de știință să conteste din ce în ce mai puțin fenomenele descoperite separat și simultan: astfel, cu 3 secole în urmă, după sociologul R. K. Merton, proporția contestațiilor la prioritatea descoperirilor și invențiilor era de 92%, în secolul XVIII-lea de 72%, iar în secolul trecut a scăzut la 59%; astăzi este de 33%.

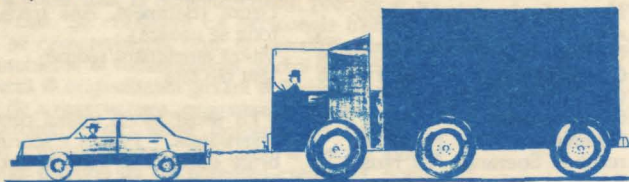
Pe de altă parte, perioada scursă între o descoperire și aplicarea ei s-a scurtat din ce în ce mai mult. Iată cîteva exem-

	Anul descoperirii	Anul aplicării	Diferența de ani
Fotografia	1727	1829	102
Telefonul	1820	1876	56
Radioul	1867	1902	35
Televiziunea	1922	1936	14
Radarul	1926	1940	14
Tranzistorul	1948	1953	5
Laserul	1956	1961	5

CÎT DE creativi SÎNTEȚI ?

Cercet. șt. dr. ANA STOICA CONSTANTIN, cercet. șt. MARIANA CALUSCHI

Testul de creativitate „TITLURI PENTRU O IMAGINE” măsoară factorii intelectuali cei mai importanți ai creativității: **fluenteza ideilor, flexibilitatea gândirii și originalitatea, oferind și o notă generală pentru creativitate.** Etalonul de raportare (transformarea scorului brut în note, respectiv clase sau calificative) este valabil pentru persoanele care au depășit 16 ani. Modul de aplicare poate fi colectiv (grupurile să nu fie prea mari, iar subiecții distanțați pentru a nu comunica între ei) și individual (sau prin autotestare). Pregătiți un ceas cu secundar central, o foaie de hîrtie și un creion. Din momentul în care începeți, cronometrați 5 minute, după care vă opriți. Dacă depășiți durata, nu mai este valabil etalonul și nu mai puteți estima nivelul creativității. Testul cere să priviți imaginea de mai jos și să-i dați cît mai multe titluri, cît mai originale, scriindu-le unul sub altul.

răspunsuri posibile. Căutați apoi fiecare răspuns pe care l-ați dat dv. în lista respectivă. Cercetați lista și nu vă lăsați derutați de faptul că răspunsurile dv. nu vor fi absolut identice cu cele la care le asimilați. Pot fi mici deosebiri de formă. De exemplu: „lipsă de carburant” înseamnă „criză”. Răspunsul din test: „Mai bine o mașină mică, dar bună decît mare, dar defectă”, intră în itemul din listă „Mic (și puternic) - mare (și slab)”. În același item intră și răspunsurile: „Nu tot ce-i mare este și puternic” sau „Mașină mare, defecțiuni mai multe”. Notati în dreptul răspunsurilor dv. punctajul corespunzător. Atenție! Răspunsurile pe care nu le puteți include în nici un item din listă primesc 6 puncte. Iată cîteva asemenea exemple: „Arșița greșeli”; „Cine rîde la urmă este tras... de sfoară”; „Clipa adevărului”; „Dacia și-a găsit un bărbat bine”; „Două fiare”; „Fii mîndru de povara ta!”; „Înimă clinic decedată”; „Istoria veche și nouă în viziune modernă”; „Lanțul slăbiciunilor”; „Micul răpitor de coloși”; „Pînsl motorului”; „S-o las, mie frică/ Că vine altul și mi-o ridică”; „Un șlep pe uscat”.

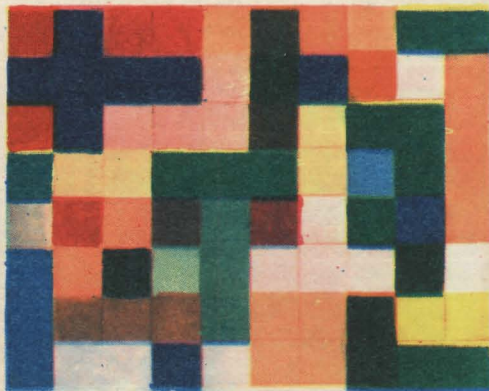
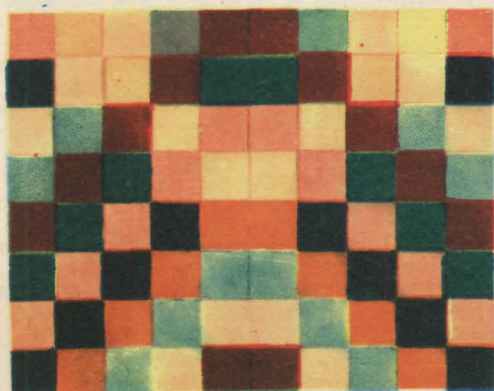
Acordarea punctajului se face direct pe foaia de test: pentru a obține scorul la **fluiditate**, numărați pur și simplu răspunsurile date. **Flexibilitatea** constă în numărul schimbărilor de direcție în gândire. Astfel, să presupunem că ați găsit următoarele titluri:

1. Muncă grea
2. David și Goliat
3. Desen trucat (fotografie trucată)
4. Săracul de el!
5. Ghinion
6. O zi grea
7. Desen suprarealist

8. De necrezut: „Dacia” să tragă un camion?
9. E imposibil ca o „Dacie” să tragă un camion așa de mare.

Numărul acestora reprezintă fluenteza, care în acest caz este 9. În ceea ce privește flexibilitatea, observăm că sînt variațiuni pe aceeași temă răspunsurile 1, 2 și 6 (vor primi un singur punct); 3 și 7 (de asemenea un punct); 4 și 5 (alt punct); 8 și 9 (un punct). Prin urmare, vom acorda la flexibilitate 4 puncte. **Originalitatea** se cotează în felul următor: citiți mai întîi cu atenție lista cu

Disponerea culorilor: a) monotonă; b) creativă.

**Răspunsuri posibile
(scor pentru originalitate)**

Răspunsuri	Scor
ADAS	4
Accident de mașină	0
Ajutor reciproc („Prietenul la nevoie se cunoaște”: „La nevoie ceri ajutorul vecinului”: „Ajută-ți întotdeauna semenii”: Fraternitate. Solidaritate. Prietenie. Omenie. Altruism)	0
Alb și negru	5
Așchia nu sare departe de trunchi	5
Bolizii	2
Bunătațe sufletească	2
Caii-putere	3
Carul mic trage carul mare, buturuga mică...	0
Cine merge încet, departe ajunge. Încet, dar sigur	5
Cînd nu mai poți, spune-mi!	4
Crosul (Concurs)	4
Cuminte (Diminețile unui șofer cuminte)	5
Dans sincronizat	5
Defecțiune tehnică	0
De la moară pîn-la gară	5
Dialog	5
Distanță (Păstrați distanța legală dintre vehicule)	3
Doi (În doi. Mariaj)	2
Du-mă acasă (puștiule etc.)!	4
Economie (de energie, de combustibil)	0
Face din țîntar, armăsar „Fără cuvinte“	4
Fericirea e atît de aproape!	5
Fiecare după cît poate	5
Film (peliculă) așezat pe dos	5
Ghici, ce titlu are?	5
Ghinion. Ghinionistul	0
Hei, rup!	4
Inevitabilul s-a produs	0
Inversare (Logică inversată.	0
Normalul anapoda)	0
Inteligentul conduce	3

Încercare (de a învinge absurdul. Încercarea moarte n-are)	5
Idila	5
Încrezutul!	5
Întîmplare (Și totuși se întîmplă. Se întîmplă și la case mai mari)	3
La așa cap, așa căciulă	4
Mama își îndrumă copilul	4
Mic (și puternic) - mare (și slab). Ex.: Nu contează mărimea, ci valoarea. Decît mare și slab, mai bine mic și puternic. Nu întotdeauna ce este mare e și puternic	0
Miliția (Cu miliția nu-i de glumit. A scăpat de amendă.	0
Echipajul radar la datorie)	5
Modestie	5
Natură moartă (statică)	5
Nu faceți ca ei	3
Nuntă cu dar	5
Nu se știe de unde sare iepurele	5
Oameni și fapte	4
Ocazie (A luat o „ocazie“)	4
Omul din greșeli învață	4
Omul-mașină	5
Optimism (Orice necaz se rezolvă. Speranță. Va reuși. E bine și așa)	4
Opțiune (Nu avea de ales)	4
Orgoliu rețezat	5
Pana (de îndeminare, de motor. de benzină, de cauciuc etc.)	3
Pantă (E posibil doar pe o pantă. Coborînd...)	4
Pașivate	4
Peisaj (Imagine. Flash)	4
Pîmbare (de plăcere). Paradă. Vacanță	0
Poveste. Fantezie	5
Puricele remorchează elefantul	5
Puterea și adevărul	4
Prioritate. Cel mic are uneori prioritate	2

Puțini (Cei puțini domină pe cei mulți)	5
Răzbunarea volanului	5
Recompensă (Dacă mă duci pînă la capăt, îți dau/fac etc.)	3
Remorcare (Remorcare prin împingere)	0
Roți	4
Scopul contează	5
Sensul (Care e sensul?)	5
Service ad-hoc	4
Sfîrșitul Terrei	5
Simbioză. A trăi pe spinarea altuia	2
Socoteala de acasă nu se potrivește cu cea de pe drum	5
Somn în mașină	5
Speranță (vezi „Optimism“)	4
Spor la lucru!	5
Tracțiune inversă/înapoi	0
Tren, autotren	4
Unde-s doi, puterea crește	4
Urmărirea	0
Uzură (Bătrînețe. Anii trec, totul se uzează)	5
Viteză amețitoare/redușă	5
Vînt din față	5

La sfîrșit faceți totalul pentru originalitate. Pentru scorurile brute obținute la fluență, flexibilitate și originalitate se caută, în etalon, clasa (nota corespunzătoare) căreia îi corespunde și un calificativ (ultima coloană). De exemplu: la fluență, pentru scorul 9 veți avea clasa 7 (calificativ „bun“), la flexibilitate scorului 4 îi corespunde clasa 5 (calificativ „normal“), la originalitate, pentru scorul 13, de exemplu, obțineți clasa 6 („normal bun“). Nota globală la creativitate se apreciază adunînd notele celor trei factori. În exemplul nostru, 7+5+6=18. Identificînd suma în coloana „total“, vom afla că nota la creativitate este 6 (calificativul „normal bun“).

ETALON PENTRU TESTUL DE CREATIVITATE („TITLURI PENTRU O IMAGINE“)

Fluență		Flexibilitate		Originalitate		Creativitate		
Scor	Clasă	Scor	Clasă	Scor	Clasă	Total	Clasă	Calificativ
0-2	1	0	1	0	1	3-5	1	Extrem de slab
3	2	1	2	1-2	2	6-7	2	Foarte slab
4	3	2	3	3-5	3	8-9	3	Slab
5	4	3	4	6-8	4	10-12	4	Normal slab
6	5	4	5	9-11	5	13-14	5	Normal
7-8	6	5	6	12-14	6	15-18	6	Normal bun
9-10	7	6	7	15-20	7	19-21	7	Bun
11-13	8	7-9	8	21-32	8	22-24	8	Foarte bun
14-n	9	10	9	33-n	9	25-27	9	Deosebit de bun

XERSATI-VĂ* potențialul creativ!

Dr. EUGEN NOVEANU

Creativitatea reprezintă o calitate a omului, determinată de o serie de factori individuali (intelectuali și nonintelectuali), precum și sociali. Se consideră că persoanele înalt creative se caracterizează prin: ● **sensibilitatea** față de probleme ● **flexibilitatea** gândirii ● **gândire abstractă** ● **originalitatea** gândirii ● **fluență** ● capacitate de a **restructura, organiza, elabora**.

Cercetările din acest domeniu au condus la două concluzii majore, și anume: a. fiecare individ normal dispune de un potențial creativ; b. potențialul creativ poate fi antrenat, stimulat, educat.

În ultimele decenii au fost proiectate, elaborate și verificate experimental numeroase tehnici de stimulare a potențialului creativ. Exercițiile pe care vi le propunem ca fază inițială pentru stimularea acestui potențial vizează cițiva dintre factorii creativității. Aceste exerciții, grupate în cele patru activități, sînt doar un început. Dar și în acest început trebuie să respectați cîteva recomandări, **chiar dacă nu vi se par importante!**

- exersați totul în joacă, eventual ca o întrecere veselă cînd sînteți în grup;

- lucrați fiecare exercițiu pe o foaie separată, notînd numărul exercițiului respectiv; păstrați toate foile;

- la fiecare activitate folosiți un pix cu pastă de altă culoare decît la ședința precedentă;

- între activități lăsați **pauze** de cel puțin o zi-două;

- **reluați** de mai multe ori (în zile diferite) aceleași exerciții;

- **inventati**, creați (după modelele date) alte exerciții;

- analizați-vă „producția” prin prisma comentariilor de la sfîrșitul exercițiilor.

I. Exerciții pentru prima activitate

1. Scrieți numele tuturor obiectelor **rotunde** care vă vin în minte. (Timp de lucru: 2 minute.)

2. La ce ar putea folosi un borcan gol? (Răspunsuri scurte; timp de lucru: 5 minute.)

3. Descrieți cît mai multe **asemănări** între o prună și un măr. (Timp de lucru: 3 minute.)

4. Scrieți cît mai multe cuvinte (nume de lucruri, ființe sau fenomene) care încep cu „o”. (Timp de lucru: 2 minute.)

5. Folosind numai **cercuri** și **dreptunghiuri**

(de diferite mărimi) desenați un bărbat, o femeie, un copil. (Timp de lucru: 5 minute.)
6. Ce poate reprezenta acest desen? Dați cît mai multe exemple. (Timp de lucru: 3 minute.)

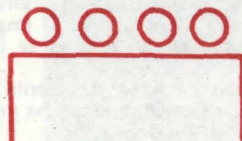

Figura 1

7. Împărțiți o foaie în patru; în mijlocul fiecărui sferă desenați (folosind o monedă) cîte un cerc. Apoi încercați să desenați lucruri la care ar trebui să se gîndească foarte puțini (sau chiar numai dv.!). Cercul trebuie să fie parte (eventual principală) a desenului, dar puteți adăuga oricîte și orice fel de linii în interiorul sau în afara lui; puteți folosi creioane colorate sau orice obiect... care lasă urme! Pentru fiecare desen inventați cîte un titlu interesant, neobișnuit.

II. Exerciții pentru cea de-a doua activitate

8. Scrieți cît mai multe cuvinte care conțin litera „o”, dar nu încep cu ea. (Timp de lucru: 2 minute.)

9. La ce ar putea folosi un creion? (Timp de lucru 3 minute.)

10. Întindeți pe masă, cu fața în sus, un pachet de cărți de joc. Alegeți cinci cărți de joc care se potrivesc într-un fel. Alegeți apoi alte cinci care se potrivesc în alt fel. Alegeți încă două care nu se potrivesc nici după primul, nici după cel de-al doilea criteriu.

11. Realizați desene diferite plecînd de la această pată:

Figura 2

12. Încercați să dați mai multe răspunsuri plauzibile la întrebarea: „De ce pe planeta X băștinașii au trei picioare?”.

13. Dați mai multe răspunsuri la întrebarea: „Ce s-ar întâmpla dacă animalele ne-ar putea citi gândurile?”.

14. Continuați povestirea științifico-fantastică (1 pagină) care începe cu propoziția: „Amarul se opri: ...”.

III. Exerciții pentru cea de-a treia activitate

15. Luăm o foaie din caietul de matematică (pătrățele). Încercați să creați desene diferite **numai din pătrățele înnegrite**. Folosiți cadre de 8 x 12 pătrățele. Iată un exemplu:

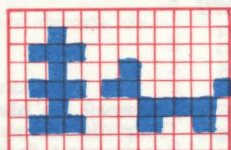

Figura 3

16. Dați cât mai multe răspunsuri la întrebarea: „Ce-ar fi dacă am putea zbura ca păsările?”.

17. Enumerați cât mai multe **imposibilități**.

18. Ce îmbunătățiri ați dori să se facă bicicletei?

19. Din bucăți de hirtie de diferite culori (sau folosind și alte materiale) realizați pe un carton un **colaj reprezentând un peisaj**.

IV. Exerciții pentru cea de-a patra activitate

20. Priviți această fotografie. Formulați 10 întrebări pentru a înțelege **ce se întâmplă**. (Timp de lucru: 3 minute.)

21. Enumerați **10 consecințe** ale accidentului din desen.

22. Căutați 8 cuvinte potrivite cu care s-ar putea completa versurile:

„În parc, pe-o bancă, aseară medita un brotăcel, Zglobie, se îndrepta zîmbind spre el”.

23. Taiati o copertă de caiet (colorată) după schița dată (fig. 5). Din cartoanele astfel obținute creați un desen. După ce l-ați privit atent, amestecați cartoanele și realizați un desen **cu totul diferit de primul**. De fiecare dată folosiți toate cartoanele.

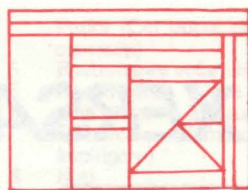

Figura 5

24. Scrieți o scurtă povestire (maximum o pagină) cu titlul: „Crocodilul din șifonier”.

Și acum, câteva comentarii asupra modului de rezolvare:

1. Să presupunem că la exercițiul 1 (denumiri de obiecte rotunde) dv. reușiți ca în cele 2 minute să dați 14 exemple, iar colegul dv. reușește să dea, în același interval de timp, 20 de exemple. Putem spune că el a dat dovadă de o **fluență ideatională** mai mare decât a dv. Dacă la exercițiul 4 dv. veți nota mai multe cuvinte, înseamnă că aveți o **fluență verbală** mai mare.

2. Să presupunem că la exercițiul 2 colegul dv. a dat tot atâtea exemple de folosire a borcanului ca și dv. Analizînd exemplele, vom observa însă că la unul dintre dv. în toate exemplele borcanul servește ca recipient (folosirea obișnuită) - pahar, vază de flori, pentru păstrat ceva... Unul dintre dv. a dat însă și exemple de folosire **netipică** a borcanului (nu ca recipient) - ca pendul (agățat de o sfoară), ca presă-papier, ca lentilă (fundul borcanului) etc. Se consideră că cel care găsește mai multe **întrebunțări neobișnuite** dispune de o **flexibilitate a gândirii** mai mare.

Celor care doresc să facă o cunoștință mai apropiată cu problematica creativității le recomandăm câteva titluri de lucrări de sinteză:

Al. Roșca, **Creativitatea generală și specifică**, Editura Academiei R.S.R., București, 1981

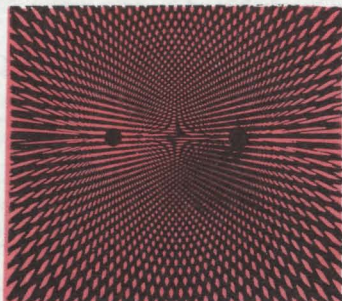
Mihaela Roco, **Creativitatea individuală și de grup**, Editura Academiei R.S.R., București, 1979

Gr. Nicola (coord.), **Stimularea creativității elevilor în procesul de învățămînt**, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981

Ioan Căpîlneanu, **Inteligență și creativitate**, Editura Militară, București, 1978

M. Bejat (coord.), **Creativitatea în știință, tehnică și învățămînt**, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981

Erika Landau, **Psihologia creativității**, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979. ■

STIMULAREA IMAGINAȚIEI

creatoare

Conf. univ. dr. SEPTIMIU CHELCEA

Lu înstain considera că imaginația este mai importantă decât însușirea cunoștințelor. De-a lungul anilor de școală am învățat o mulțime de lucruri. Am învățat chiar să învățăm. Dar cum să ne dezvoltăm imaginația nu ne-a arătat nimeni. Psihologii, sociologii și alți specialiști au pus totuși la punct o mulțime de metode și tehnici de sporire a imaginației creatoare. Prezentăm două dintre acestea pentru a vă convinge că stă în putința noastră să devenim oricând mai creativi.

● TEHNICA AUTOCHESȚIONĂRII TIP OSBORN

Mult timp s-a crezut că imaginația constituie un „dat” cu care ne naștem, că nu o putem dezvoltă. Alex F. Osborn, autorul lucrării „Imaginația constructivă” (1971), a demolat această prejudecată. În vederea amplificării imaginației creatoare, el a propus așa-numita tehnică a autocheshionării. Putem deveni mai creativi făcând apel la lista în-

trebărilor sugerată de Osborn:

● **Ce alte întrebări decât cele obișnuite pot avea lucrurile și obiectele pe care le minui zilnic?**

Se știe că „seturile habituale” duc la rigiditatea funcțională a gândirii dacă sînt supralicite. Erika Landau (1974), bine cunoscuta specialistă în psihologia creativității, remarcă faptul că pe măsură ce crește distanța temporală dintre folosirea habituală și cea nouă, descrește rigiditatea funcțională. **Multiplicarea întrebunțărilor** vechilor obiecte conduce adesea la rezultate inedite. Să încercăm deci să găsim finalități noi pentru ceea ce este de cînd lumea cunoscut.

● **Pot fi adaptate obiectele și modalitățile de acțiune existente la necesitățile actuale, specifice unei situații date?**

Cele mai înalte piscuri ale artei, științei și tehnicii ne învață că adaptarea reprezintă creație autentică. Da, adaptări, dar de geniu! La nivelul cotidianului putem și noi deveni mai creatori în-

cercînd să adaptăm, nu să copiem, nu să preluăm mecanic ceea ce ne oferă natura sau cultura. Un lighean de aluminiu poate deveni oricînd antenă TV, un samovar de alamă cel mai frumos obiect decorativ ș.a.m.d.

● **Ce rezultă din mărirea dimensiunii lucrurilor, a duratei acțiunilor?**

Un artist plastic – mă gîndesc la Claes Oldenburg – a stîrnit curiozitatea publicului prin ingeniozitatea sa. A expus la Muzeul de Artă din Pasadena (S.U.A.) un foarfece, un cîrlig de rufe, un clește, toate de dimensiuni mărite – comparativ cu obiectele obișnuite –, enorme, de cîteva metri. A rezultat ceva nou. Zilnic avem posibilitatea să ne exersăm imaginația, punîndu-ne întrebări de genul: Ce s-ar întîmpla dacă s-ar mări și mai mult lungimea autobuzelor? Dar lățimea sau înălțimea lor? Ar fi posibil să dublăm cantitatea produsului ambalat? De ce se vinde cerneala în călimări de 60 ± 5 ml, cînd tocul de lemn și penița tradițională au rămas de domeniul amintirii? Utilizăm călimara nou pentru a înmuia penița în cerneală, ci pentru a umple stiloul. O călimară cilindrică de 100 ml ar fi mai adecvată noii ei funcții.

● **Ce s-ar întîmpla dacă am micșora dimensiunea obiectelor sau am reduce durata acțiunilor?**

Tehnica modernă impune miniaturizarea. Comparați primele calculatoare electronice cu cele din ultima generație. Dimensiunile s-au micșorat pe măsură ce performanța lor a crescut. Majoritatea produselor și agregatelor tehnice pot fi încă reduse, suprimîndu-se unele elemente sau îmbinări, reducîndu-se suprafețele de contact ș.a.m.d. Economisirea de materii prime și de materiale – cerință a dezvoltării social-economice – constituie în același timp și o provocare a creativității. Putem comprima în continuare volumul aparatelor casnice? Dar dimensiunea obiectelor folosite în timpul liber? Ce s-ar întîmpla dacă s-ar renunța la unele elemente, multiplicîndu-se funcționalitatea altora? Ar rezulta, probabil, ceva nou, mai economic, mai ușor de minuit, estetic și durabil.

● **Pot fi înlocuite materialele, procedeele, sursele de energie tradiționale? Și cu ce anume?**

La construirea vagoanelor de

A RECEPTA, A CREA, A PROMOVA NOUL

marfă s-a propus utilizarea poliesterilor armați cu fibră de sticlă. Materialele plastice s-au substituit celor tradiționale în fabricarea mașinilor, în construcția orașelor. Biogazul poate înlocui sursele convenționale de energie. Totuși căutarea substituenților trebuie continuată. Noul nu va înfriza să apară. Poate că tocmai printre cititorii acestor rânduri se află Edison-ul secolului XXI.

● **Ce noi combinații de elemente ar fi posibile?**

Despre inventatorul telegrafului (1864), al fonografului (1879), al lămpii cu incandescență (1878) și al altor minuni ale geniului omenesc, Thomas Edison (1847-1931), se spune că, retrăgându-se la țară, obișnuia să primească zilnic foarte mulți vizitatori. Acest lucru l'încânta și pentru faptul că fiecare vizitator, deschizând poarta, fără să știe, acționa un piston și pompa cite 20 l de apă în rezervorul instalației pentru udat grădina. Combinarea inedită a elementelor reprezintă tocmai mecanismul creativității. Multe teste de creativitate măsoară, în esență, această capacitate. În mod spontan însă nu reușim să găsim toate combinațiile dintre elemente. **Metodele morfologice**, asupra cărora a atras atenția cunoscutul astronom elvețian Fritz Zwicky într-o lucrare publicată în 1962, ne ajută în rezolvarea acestei probleme.

● **„AȘCHIA NU SARE DEPARTE DE PISICĂ” SAU DESPRE METODELE MORFOLOGICE DE STIMULARE A CREATIVITĂȚII**

Cunoaștem cu toții cele două proverbe care acuză ereditatea: „Așchia nu sare departe de piscă” și „Ce se naște din pisică șoareci mănincă”. Din combinarea lor rezultă ceva cu haz care subminează prejudecata rolului determinant al dat-ului înnașcut în comportamentul uman. Să încercăm să formulăm noi proverbe care să incrimineze trăsăturile negative de personalitate, de exemplu: **lăudăroșenia**. Așteptînd să ne viziteze inspirația s-ar putea să îmbătrînim. Aplicînd metoda **diagramei morfologice** vom fi în măsură să formulăm enunțuri noi. Ne folosim de culegerea „Proverbele lumii despre calități și de-

fecte” (Editura Albatros, 1978). Reținem cîteva din proverbele referitoare la laudă: 1) Altul să te laude; nu gura ta; 2) Nu te lauda cînd te duci la luptă, laudă-te cînd te întorci de la luptă; 3) Nu te lauda pînă nu te laudă lumea; 4) Nu-ți striga propriile-ți virtuți ca orezul care fierbe în oală; 5) Lauda de sine nu miroase a bine; 6) Lauda de sine nu e laudă.

Despărțim fiecare enunț în cele două părți componente și apoi construim matricea combinațiilor între prima parte a fiecărui proverb cu partea a doua a celorlalte proverbe (fig. 1).

Unele combinații sînt banale, altele lipsite de sens sau de haz. Găsim însă și formulări noi, interesante, ca spre exemplu combinația 3/4: „Nu te lauda ca orezul care fierbe în oală” sau autohtonizat: „Nu te lauda ca fasolea care fierbe în oală”.

Diagrama morfologică reprezintă forma cea mai simplă a metodei morfologice. În forma sa generalizată, această metodă de stimulare a creativității presupune următoarele etape: a) stabilirea enunțului problemei; b) reperarea factorilor de care depinde rezolvarea ei; c) identificarea parametrilor acestor factori; d) construirea lanțurilor de combinații cu ajutorul matricei lor; e) analiza soluțiilor în conformitate cu criteriile și valorile acceptate; f) selecția soluțiilor după gradul lor de realizare (posibile și imposibile) și după ori-

Partea a doua a proverbelor

	1	2	3	4	5	6
1		+	-	-	-	+
2	-		+	++	+	-
3	+	+		++	+	-
4	+	+	+		+	+
5	-	-	-	-		-
6	-	-	-	-	-	

Partea întâi a proverbelor

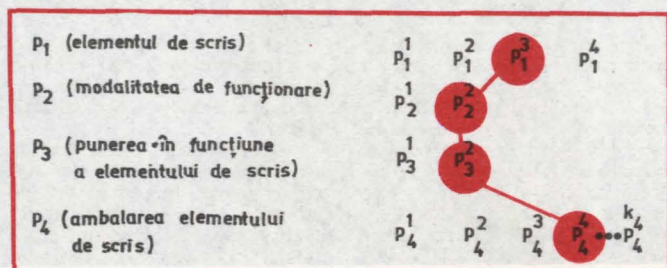
Fig. 1 - Diagramă morfologică

zontul previzibil al aplicării (pe termen scurt, mediu sau lung).

Să luăm ca exemplu instrumentele manuale de scris. Pot fi imaginat soluții noi în acest domeniu? Aplicăm metoda morfologică. Factorii de care depinde rezolvarea problemei sînt: elementul de scris propriu-zis (p_1), modalitatea de funcționare (p_2), punerea în funcțiune (p_3), ambalarea elementului de scris (p_4). Fiecare factor are mai mulți sau mai puțini parametri. Elementul de scris propriu-zis (p_1) poate fi: solid (p_1^1), lichid (p_1^2), gazos (p_1^3), viscos (p_1^4). Funcționarea (p_2) continuă (p_2^1) sau intermitentă (p_2^2) epuizează parametrii celui de-al doilea factor. La fel, punerea în funcțiune a elementului de scris (p_3) se rezumă la două modalități: manuală (p_3^1) și automată (p_3^2). În schimb, ambalajul elementului de scris (p_4) are foarte mulți parametri: lemn (p_4^1), sticlă (p_4^2), material plastic (p_4^3), metal (p_4^4) ș.a.m.d. (p_4^k). Formăm acum lanțurile soluțiilor (fig. 2).

Lanțurile $p_1^1, p_2^1, p_3^1, p_4^1$ și $p_1^2, p_2^2, p_3^2, p_4^2$ sînt soluții de mult aplicate. Ați recunoscut creionul și stiloul (invenție românească, de altfel - Petruche Poenaru). Celelalte lanțuri sugerează soluții interesante. Soluția $p_1^3, p_2^2, p_3^2, p_4^1$ pare inedită și pe termen lung realizabilă. De ce să nu proiectăm un instrument de scris care să folosească în locul cerneii obișnuite un gaz colorat, plăcut mirositor, care sub presiune să se impregneze automat pe materialul de scris (hîrtie, material plastic, țesături etc.)? Un astfel de instrument, confecționat din metal, după toate regulile esteticii industriale, ar putea funcționa folosind aceeași rezervă de gaz comprimat ani de zile, eliminînd inconvenientele uneltelor de scris tradiționale.

Fig. 2 - Lanțul soluțiilor

Probabil v-ați hotărât ușor să citiți acest articol. Sînteți nerăbdător să dați curs invitației de a rezolva teste? Vă vom prezenta cîteva. Precis veți îndemna și pe unii prieteni sau propriii copii să completeze asemenea teste. De ce oare acest interes? Răspunsul este simplu: fiecare aspiră la autocunoaștere și la o mai bună cunoaștere a altora. Pentru aceasta avem însă nevoie de un instrument de măsură, altul decît propria judecată subiectivă. Așa s-au născut testele, cu mult înainte ca psihologia să se fi constituit ca știință și testele psihologice să fi devenit obiect al investigației științifice a personalității.

Diletanți și șarlatani

Întotdeauna, la punctele de intersecție a unei științe cu altele, în locurile încă vag definite, acolo este terenul de predilecție al acțiunii diletanților și șarlatanilor. Asemenea exponenți au fost atrași și de psihologie în general, de psihodiagnostic în special. De-a lungul timpului s-au perindat prin psihologie frenologii, fizionomiștii, astrologii, chiromanții ș.a. Toți au reclamat capacitatea de a diagnostica aptitudinile și însușirile de personalitate, prescriind o anume carieră prin examinarea conformației craniului, a unghiului maxilarului, a liniilor din palmă sau a datei nașterii. Ecouri ale unor astfel de practici mai apar și azi. Amintim în acest context teoria pseudoștiințifică a psihoritmurilor și practica horoscopului, față de care s-a luat atitudine publică la timpul potrivit de către personalități științifice și reviste de specialitate sau chiar de popularizare a științei. Pe această linie se înscrie și prezentul articol, în care cititorul este informat asupra unei metode științifice de investigare a personalității — testul psihologic. Intenția noastră este de a oferi cîteva noțiuni științifice, dar totodată și de a atrage atenția că psihologia este practică de persoane anume pregătite, diletantismul și amatorismul în acest domeniu fiind periculoase.

Ce este un test psihologic?

Termenul „test” este în prezent mult utilizat; el a înlocuit ceea ce într-o accepție mai largă se numea „probă”. Sportivii trec diverse teste pentru a fi acceptați la o competiție, elevii primesc la școală teste de cunoștințe, în întreprinderi se dau teste de protecția muncii, pentru examenul de conducător auto există teste de circulație și de conducere etc. Testele psihologice reprezintă o aplicație sistematică a cîtorva principii relativ simple în vederea măsurării unor atribute individuale considerate ca esențiale în descrierea sau înțelegerea comportamentului uman. Ele sînt importante pentru că sînt utilizate în

deciziile cu privire la oameni. De exemplu, psihologii școlari le utilizează în orientarea profesională, cei industriali în selecția și repartizarea profesională, iar psihologii clinicieni în stabilirea mijloacelor de tratament și evaluare a efectului acestora asupra bolnavilor etc. Domeniul testării psihologice are, prin urmare, o considerabilă importanță practică; testele estimează un evantai larg de însușiri ale personalității: inteligența, motivația, memoria, anxietatea, trăsături de caracter etc. Predicțiile prin teste trebuie privite cu foarte multă precauție; ele au în general o valoare statistică. În ciuda acestei limite, menționăm că alt sistem de evaluare a personalității nu există, testul fiind considerat ca cea mai adecvată și economică metodă de informare, capabilă să ducă la decizii despre oameni.

Atributele psihologice, cum ar fi inteligența sau creativitatea, nu pot fi evaluate prin aceleași tehnici ca și atributele de ordin fizic (înălțimea, greutatea, viteza de deplasare etc.). Atributele psihologice nu se manifestă prin nici o unitate fizică; ele se reflectă numai în comportamentul oamenilor. Mai mult, în comportament este rar reflectat orice atribut psihologic sau numai unul. Ca atare, măsurarea psihologică nu poate fi comparată direct sau simplu cu măsurarea fizică.

Un test psihologic este deci un instrument de măsurat definit prin trei caracteristici: ● un test psihologic este un eșantion de comportament ● acest eșantion este obținut în condiții standardizate ● sînt stabilite reguli precise de administrare și cotare sau pentru obținerea informațiilor cantitative de la eșantionul respectiv.

Fiecare test psihologic cere celui testat să facă ceva, reacția comportamentală fiind utilizată la cuantificarea unor atribute specifice (de exemplu sociabilitatea), sau să estimeze un criteriu specific (bunăoară eficiența profesională). Un test de conducere auto va plasa candidatul într-o situație care să-l confrunte cu elementele specifice conducerii; numai astfel setul de comporta-

mente declanșate va fi reprezentativ (nu și exhaustiv). Testul, înainte de utilizare, presupune o experimentare de teren, în sensul administrării sale la un lot mare de subiecți. În funcție de performanțele obținute, se poate construi un standard de evaluare și examinare. De asemenea, pentru orice test psihologic sînt fixate regulile de notare-corectare; sistemele de notare pot fi astfel obiective și subiective.

Testele psihologice cunosc o foarte mare varietate; există teste de aptitudini care constau în rezolvarea unor probleme de mecanică (aptitudini tehnice), bararea unor semne (atenție), înșirarea unor mărgele pe o vergea metalică (dexteritate digitală) etc. De o popularitate mare se bucură chestionarele și testele de personalitate. Răspunzînd la un număr mare de întrebări alese și grupate după criterii statistice sofisticate, se poate trasa un profil aproximativ al personalității; privind un set de fotografii ale unor scene de viață sugestive și încercînd descrierea sensului lor prin alcătuirea unor povestiri, de asemenea se pot extrage concluzii legate de structura personalității unei persoane. Studii statistice de profunzime au permis ca pe baza rezultatelor la teste să se poată structura diferite profiluri psihologice care sînt specifice unei anumite profesii, s-au găsit căi de educare a personalității și a fost posibilă evaluarea ante și post-tratament a bolnavilor etc. Iată ce rol imens joacă psihodiagnosticul în viața omului contemporan, de ce trebuie să-l utilizăm de pe poziții științifice și nu ca divertisment.

O precizare îndreptățită

Sîntem convinși că cititorul a realizat faptul că examenul psihologic este o problemă care presupune competență, o activitate care cere profesionalism și nu stă la îndemina oricui. Publicarea de teste psihologice destinate publicului larg este categoric contraindicată. Este ca și cum s-ar permite oricui să opereze la comenzile unui avion sau într-o cameră de comandă a unei centrale

atomoefectrice. A oferi însă metode simple destinate autocunoașterii este un lucru util. Cei care le vor rezolva au posibilitatea să mediteze mai mult la propria persoană, să-și corecteze sau autoeduce comportamentul în relațiile cu alții, vor fi conștienți de anumite limite sau calități etc. Desigur, ceea ce se va începe ca un joc în paginile de față poate continua cu o intervenție psihologică de specialitate; aceasta este însă la latitudinea cititorului. Cu această pregătire, să trecem la prezentarea citorva probe psihologice.

Sinteți e persoană marcată de succes?

Acest test pune în evidență o calitate importantă, determinantă a succesului în viață. Oare o posedăți?

Instrucțiuni

Luată un creion și fixați-i vârful pe punctul A (fig. 1). Închideți ochii și, fără să vă sprijiniți mina pe pagină, încercați să trasați o linie dreaptă până în punctul F. Treceți apoi la probele B, C, D și E. Procedați într-o manieră identică. Încercați să trasați linia cât mai dreaptă posibil ca să atingă punctul din partea opusă.

1. A • — F
2. B • — G
3. C • — H
4. D • — I
5. E • — J

Fig.1

Sinteți într-adevăr un bun „observator“?

V-ați pus vreedată problema cum percepeți obiectele, fenomenele, situațiile din anturajul dvs. imediat? Capacitatea de a percepe cu precizie și în profunzime este o calitate indispensabilă în dezvoltarea unei personalități armonioase. Înțelegerea lucrurilor este o facultate care vă permite să vă adaptați la mediul socio-profesional în care trăiți.

Instrucțiuni

A. În fiecare din șirul de desene din figura 2A există două figuri identice; marcați-le cu creionul. Timp de rezolvare: 30 secunde.

B. Depistați pentru fiecare din seriile a și b (fig. 3B) unde apar diferențele; notați-le cu creionul. Timp de rezolvare: 60 secunde.

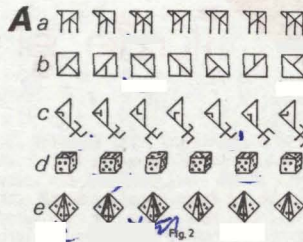

Fig.2

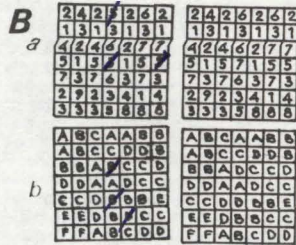

Fig.3

Sinteți o persoană constantă?

Parafrazînd un mare gînditor, putem afirma că marile realizări sînt fructul perseverenței. Probele care urmează vor încerca să evidențieze tendința dv. de a fi constant sau mai superficială aceasta după valoarea expresivă și simbolismul diferitelor orientări.

1. Desenați pe linia punctată xy (fig. 4) o altă linie frîntă sau ondulată după modelele de mai jos.

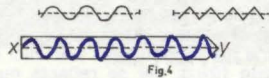

Fig.4

2. Transformați fiecare din liniile plasate în jurul punctului A (fig. 5) într-o sageată cu vârful spre punctul A sau către exterior, după propria dv. fantezie.

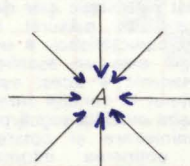

Fig.5

Sinteți o persoană hotărîtă?

Hotărîrea, capacitatea de a decide se numără printre însușirile fundamentale ale unei persoane caracterizate printr-o personalitate puternică; există situații urgente pentru care trebuie să ne mobilizăm și să luăm o decizie rapidă, care nu suportă întîrziere. Oare posedăți aceasta calitate

prețioasă? Puteți evalua rapid toate elementele care concurează la determinarea unei linii de acțiune în caz de urgență? Acest lucru îl puteți afla într-o bună măsură din testul care urmează.

Timp de rezolvare: 30 secunde. (Atenție, nu depășiți limita de timp!)

1. Care dintre desenele de mai jos conțin cifrele care prin totalizarea lor ne dau aceeași sumă?

Fig.6

2. Care dintre aceste patrate posedă cel mai mare număr de secțiuni?

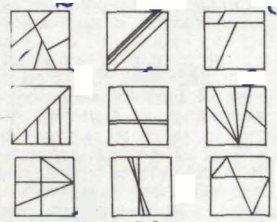

Fig.7

Posedați inteligență creatoare?

Operele, care sînt fructul unei inteligente mature și inventive, sînt întotdeauna rezultatul unei mari capacități de analiză și sinteză. Aceasta constă în examinarea inteligentă a datelor furnizate de experiența practică sau a ideilor altora și a le reordona într-o formă nouă, artistică sau tehnică. Testul acesta va va da posibilitatea să aflați în mod orientativ dacă sinteți apt să prestați o muncă intelectuală creatoare de un nivel superior.

Timp de rezolvare. 20 minute

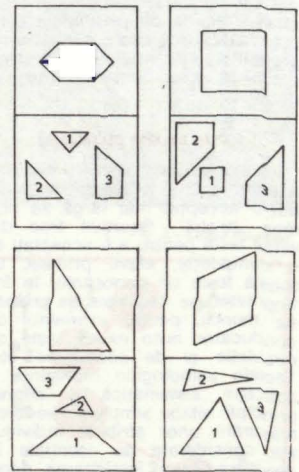

Fig.8

1. Figurile numerotate din partea inferioară a desenului (vezi

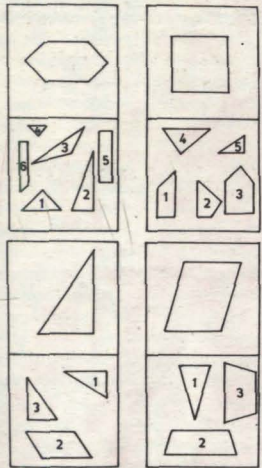

fig. 8) sînt rezultatul decupării din figura de deasupra. Trasați cu creionul liniile corespunzătoare recomunerii figurii din partea de sus a desenului. Nu utilizați nici un instrument de măsură.

2. Această e doua probă (vezi fig. 9) este de același tip ca precedenta, dar mai dificilă.

Sînteți o persoană controlată?

Situațiile cu care ne confruntăm sînt adesea șocante, derutante, tulburătoare. Vă puteți stăpîni ușor nervii în astfel de contexte? Echilibrul afectiv este o calitate importantă a oricărei persoane expresia unei excepționale trăsături de caracter.

Instrucțiuni

Marcați răspunsul pe care l-ați ales pentru fiecare din întrebările de mai jos (alegeți numai un singur răspuns la o întrebare).

1. În timpul unei întruniri între prieteni se întîmplă să conversați

cu o persoană care are idei opuse față de ale dv. Ce îi veți spune?

- a) Nu se poate discuta cu dv., n-ar servi la nimic...
 - b) Eu nu sînt de acord, după mine...
 - c) Vă respect ideile, dar...
2. Vă găsiți într-un autobuz și o persoană mai corpolentă vă calcă pe picior. Cum veți riposta?
- a) Ii veți spune: „Fiți mai atent, ce naibai!”
 - b) Nu veți comenta în nici un fel.
 - c) Ii veți spune: „Vă rog să mă scuzați, dar...”

3. Sînteți cufundat în munca dv., în lectura unei cărți pasionante sau într-o conversație agreabilă. Deodată un grup de copii încing un joc îndrăcit chiar sub fereastra dv. Care vă va fi reacția?

- a) Vă rog, copii, mergeți și jucați-vă în altă parte.
- b) Dacă veți continua așa, o să ies la voi să vă ard o mama de bătaie.
- c) Nu puteți țipa mai puțin?

REZULTATELE

SÎNTEȚI O PERSOANĂ MARCATĂ DE SUCCES?

Ați urmărit instrucțiunile cu atenție? Dacă ați reușit să trasați mai mult de două linii corect, înseamnă că sînteți lipsit de o calitate absolut esențială, adică **onestitatea**; precis că în timpul probei ați încercat să trișați deschizînd ochii sau sprijinind mina pe hirtie, cu scopul de a „reuși”. Este necesar ca întotdeauna cînd întreprindem ceva să avem încredere în noi înșine; numai așa vom reuși să avem succese.

SÎNTEȚI ÎNTR-ADEVĂR UN BUN „OBSERVATOR”?

Proba A
De la stînga la dreapta: a) figura 3 și 7; b) figura 3 și 7; c) figura 1 și 5; d) figura 2 și 5; e) figura 2 și 5.

Proba B
a) linia 1, coloana 4, 5 și 6; linia 4, coloana 4, 5 și 7
b) linia 3, coloana 4 — B și D; linia 5, coloana 4 — B și D; linia 6, coloana 5 — D și B.

Pentru fiecare răspuns exact din proba A se acordă cîte 1 punct; pentru fiecare răspuns exact din proba B se acordă 2 puncte. Scădeți 3 puncte pentru fiecare răspuns eronat sau incomplet aferent probei B; de asemenea, cînd nu ați reușit să vă încadrați în timpul afectat.

Rezultate

- 6—11 puncte: aveți un spirit de observație bun;
- 3—5 puncte: aveți un spirit de observație mediocru;
- sub 3 puncte: spiritul dv. de observație trebuie să vă dea de gîndit.

SÎNTEȚI O PERSOANĂ CONSTANTĂ?

Proba 1
Vi se acordă 1 punct dacă linia este ondulată și 2 puncte dacă linia este frîntă.

Proba 2
Vi se acordă cîte un punct pentru fiecare săgeată orientată spre A.

Rezultate

- 8—10 puncte: sînteți o persoană constantă și fidelă;
- 6—7 puncte: sînteți înclinat spre susceptibilitate; puteți să vă autoeducați;
- sub 5 puncte: sînteți superficial și inconstant.

SÎNTEȚI O PERSOANĂ HOTĂRITĂ?

Dacă nu v-ați încadrat în timpul alocat, testul este nul.

Proba 1

Prima și a treia figură.

Proba 2

Primul pătrat din ultima linie.

Rezultate

- Notăți 5 puncte pentru fiecare răspuns omis și două puncte pentru fiecare răspuns greșit.
- zero puncte: sînteți o persoană hotărîtă și știți să examinați o situație;
- 0—3 puncte: sînteți o persoană hotărîtă, dar coordonarea elementelor unei situații prezente este mai slabă;
- peste 3 puncte: sînteți lipsit de capacitatea de decizie și incapabil să aveți o viziune de ansamblu a lucrurilor.

POSEDAȚI INTELIGENȚĂ CREATOARE?

Marcați un punct pentru fie-

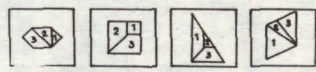
care răspuns corect la ambele probe. Dacă nu ați respectat limita de timp, testul este considerat nul.

Rezultate

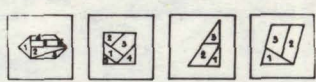
- 5—8 puncte: sînteți dotat pentru munca de cercetare și creație, vă felicitați!
- 3—4 puncte: posedați un oarecare grad de creativitate;
- sub 3 puncte: nu veți deveni un savant, dar puteți să vă orientați spre alte cariere la fel de prestigioase.

Iată soluțiile corecte

Proba 1

Proba 2

SÎNTEȚI O PERSOANĂ CONTROLATĂ?

- 1. a) zero puncte; b) 10 puncte; c) 5 puncte.
- 2. a) zero puncte; b) 10 puncte; c) 5 puncte.
- 3. a) 10 puncte; b) zero puncte; c) 5 puncte.

Rezultate

- 25—30 puncte: vă stăpîniți foarte bine nervii;
- 10—24 puncte: autocontrolul dv. nu este perfect; vă lăsați uneori pradă nervilor;
- sub 10 puncte: cedați ușor la minie, ar fi bine să vă menajați sistemul nervos.

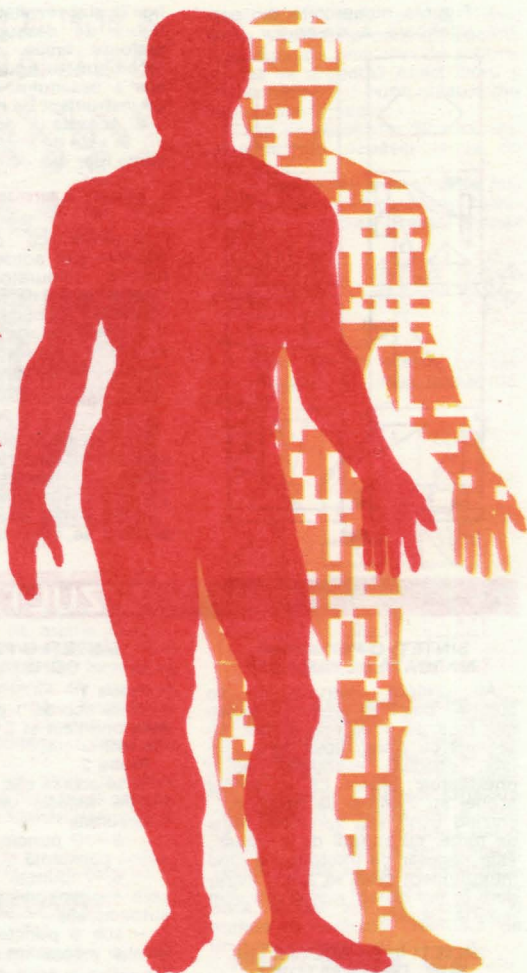
Imaginea corporală este un element al conștiinței de sine, ea însumind, la modul cel mai general, „părerile despre propria noastră persoană“

Corpul reprezintă un mod de structurare a personalității, el generând distincțiile „Eu fizic“, „Eu psihic“, „Eu social“, astfel că acesta este fundamentul imaginii corporale. Este interesantă remarca lui Michel Bernard: „Corpul, care pare a nu fi o valoare culturală, a devenit o valoare «fetis» care penetrează toate sferile culturii: corpul a devenit marele mediator al culturii contemporane“, remarcă ce subliniază ideea noastră că studiul corpului, nu în sens anatomo-fiziologic, ci prin prisma conceptelor psihologice de sens-semnificație, este de ordin primordial. De aici importanța semnificațiilor „a fi corp“ și „a avea corp“.

„A avea corp“ are mai mult o nuanță fiziologică, referindu-se la corp ca la un „lucru“. Psihofiziologic, corpul este sinteza a două aspecte „substanțializate“. În realitate, „eu sint corp“ înseamnă că intențiile mele sunt realizate prin intermediul acestuia, pe care-l sesizez ca pe o materie însuflețită și spiritualizată. Rezultă că intențiile realizate prin intermediul corpului, atingerea țelurilor produc o schimbare a semnificației corpului, corp care poate fi deci în funcție de intenții: corp de muncă, de gimnastică, de petrecere etc. Exact cum, de pildă, se produce schimbarea aprecierii vestimentației în funcție de intenții: muncă, protecție contra intemperțiilor, prestigiu etc.

În realitate, cum arată același Michel Bernard, analizând puncte de vedere diferite în această problemă, corpul nostru nu este numai dorință inconștientă și fantezile legate de el, corpul ne dă o configurație obiectivă, neutră (anatomic), o constituție funcțională (fiziologic), o organizare conceptuală de ordin psihologic (schema sau imaginea corpului) sau fenomenologic (conștiința propriului corp, trăitul corporal), cunoașterea științifică (medicină și psihologie).

IMAGINEA CORPORALĂ element al conștiinței de sine

Corpul este de asemenea definit prin semnificațiile și valorile sociale promovate prin instituții.

Spunând aceste câteva lucruri despre corp, să trecem la studiul imaginii corporale. Contribuții importante în prezentarea conceptului de imagine corporală au venit din domeniul diferite, începând cu neurologia, psihiatria și terminând cu sociologia și psihologia. Schilder definește imaginea corporală ca fiind „imaginea propriului nostru corp pe care ne-o formăm în spirit, altfel spus, modul în care propriul nostru corp ne apare nouă înșine“. Fischer și Cleveland spun că imaginea corporală este imaginea propriului corp pe care

individul și-o evaluează prin experiență, iar psihologic ea este „reprezentarea corpului nostru și atitudinile pe care le avem față de propriul corp, ca obiect al reprezentării“.

Avind în vedere că la imaginea corporală se ajunge printr-o experiență care ține de evaluarea propriului corp, să încercăm să surprindem schematic elementele acestei experiențe.

Cum arată Schilder, doi factori joacă rol particular în crearea imaginii corporale: *dureea și controlul motor al membrilor*. Sylvie Requin subliniază de asemenea, pornind de la cercetările moderne (J. Piaget, H. Wallon), strinsa corelație între cunoaștere și activitate, imposibili-

tatea de a concepe independent funcțiile senzoriale și cele motrice. Desigur, de senzațiile de durere și control motor al membrelor trebuie legat factorul vizual, de o importanță covârșitoare în crearea imaginii corporale, căci subiectul, cu ajutorul senzațiilor de durere localizate vizual, își conturează propriul corp, își „distribue” membrele sale. În fond, afirmă Michel Bernard, conștiința noastră desemnează corpul nostru, pornind de la punctele determinate prin excitație epidermică localizate vizual. Este vorba de privilegiul elementului vizual, pe care H. Wallon l-a denumit „seria optică”.

Mai trebuie să amintim și „stadiul oglinzii”, dat fiind rolul primordial pe care îl joacă, atât pentru adult cât și pentru copil, captarea vizuală a imaginii propriului corp. De fapt, prin „stadiul oglinzii” este introdus elementul psihosociologic al imaginii corporale, cind corpul este privit, vorbit și judecat. Căci a vorbi corpul înseamnă a-l înțelege, iar a-l judeca înseamnă a-l raporta la altul. Acum putem vorbi mai bine de polarizarea care, cum arată V. Pavelcu, „se manifestă prin scindarea conștiinței, prin crearea și creșterea distanței dintre subiect și obiect și detașarea progresivă a imaginii și semnificației obiectului și obiectului imaginii și semnificației”.

„Stadiul oglinzii” se referă nu numai la vârsta privirii și a descoperirii de sine, prin intermediul strălucitorului obiect care este oglinda, ci și la vârsta permanentei priviri în „altul” ca într-o oglindă. Cert este că toate oglinzile ne tulbură profund, fiindcă imaginea pe care o întălim este departe de imaginea pe care o avem despre noi. Oglinda nu este nicidecum pasivă, ea îi redă pe „cellalți”, care ne măsoară și ne critică, intervenind asupra noastră, reprezintă norma. Durerea, zonele erogene, intervenția minii asupra corpului, intervenția altora asupra corpului nostru, interesul pe care-l poartă alții corpului nostru — iată ciziva factori importanți care se impun în structurarea imaginii corporale.

De aceea putem spune că imaginea corporală nu este un fenomen static din punct de vedere psihologic, ea se elaborează, se structurează printr-un contact permanent reînnoit cu lumea exterioară, la care adăugăm nu numai polarizarea, ci și depolarizarea manifestată „prin fuziunea subiectului cu obiectul”, ambele realizându-se filogenetic și ontogenetic pe planul acțiunii, planul pragmatic, și pe treapta superioară a gândirii, planul mintal, simbolic. Polarizarea și depolarizarea — realități complementare — ne fac să înțelegem că subiectul se cunoaște prin obiect și obiectul prin subiect. Imaginea corporală nu este o structură, ci o structurare care cunoaște schimbări continue și toate aceste schimbări sunt tributare mișcării și actelor pe care le efectuăm asupra lumii exterioare.

Dar, așa cum subliniază Cull și Hardy, există două aspecte ale conceptului de imagine corporală: imaginea corporală a idealului individual; imaginea corporală actuală.

Cele două aspecte au implicații deosebite, cum vom vedea la momentul potrivit. În ajustarea psihologică, conflictul dintre ele poate fi surprins, la adolescenți și adulți, până la adolescență, cel puțin, neputând fi vorba de o analiză a imaginii corporale sub cele două aspecte. Oricum, cea mai mare congruență între aceste două aspecte traduce cea mai bună ajustare psihologică a individului. Din contră, incongruența dintre ele exprimă o dificultăți ajustare psihologică a individului. Lucrul acesta este ușor de înțeles. Dacă un individ este mic de statură și are un ideal de imagine corespunzător staturii reale, putem vorbi de o perfectă ajustare psihologică. Dar același individ poate să aibă idealul de imagine corporală al unei persoane înalte. În acest caz, individul este mai puțin ajustat din punct de vedere psihologic, ca urmare a trăirii lipsei reale. Urmărind să ajasteze impactul psihologic al lipsei trăite ca atare, sensul imaginii corporale are să

schimbe imaginea persoanei apte în imaginea persoanei inapte. Acesta este cazul celor care obțin avantaje de pe urma propriilor invalidități. În procesul de ajustare timpuriu, imaginea corporală a persoanei apte, ca urmare a atitudinii noastre față de această imagine, se va schimba în imaginea corporală a persoanei inapte; totuși, pentru o ajustare psihologică adecvată, imaginea corporală ideală trebuie să corespundă imaginii corporale actuale. Astfel, în esență, ajustarea psihologică este acceptarea imaginii corporale schimbate, care este într-o mai mare armonie cu realitatea.

Cele două aspecte ale imaginii corporale sînt influențate, în primul rînd, de cultură, prin modelele corporale pe care le oferă și pe care le propagă mass-media. Idealul corporal ține de vîrstă și cultură, aceasta din urmă impunându-se și mai mult datorită bombardamentului informațional căruia îi sîntem supuși. M. Bernard, subliniind această idee, spune că de cele mai multe ori societatea contribuie la întărirea tabuurilor asupra corpului prin modelele culturale de corp ideal în lume, impuse de cutumele și mijloacele de comunicare în masă (presă, radio, televiziune, cinema), pe scurt, prin publicitate și propagandă. Astfel, se infiltrează, se insinuează în conștiința tinerilor imaginea corpului feminin sau masculin ideal.

Prin normele de dezvoltare, societatea promovează un ideal corporal. În Occident este privilegiată femeia slabă, deși în Europa a persistat multă vreme standardul victorian al femeii modest obeze, particular în jurul sînilor și umerilor. La musulmani este admirată femeia grasă. Desigur, promovarea unui corp ideal și a unei imaginii corporale dorite de societate se face destul de subversiv, prin recomandarea normelor de întreținere (culinare și igienice) și de prezentare (supravegheri estetice, machiaje, vestimentație). ■

Asistent dr. psiholog
VASILE MIHĂESCU

JOCUL IMAGINILOR în cunoașterea de sine

Asistent univ. dr. LUMINIȚA MIHAELA IACOB

Stiut este faptul că în procesul general al cunoașterii se operează cu diverse reprezentări ale realităților urmărite. Nici cunoașterea de sine, fie că se referă la sinele individual sau la cel colectiv, nu face excepție. Imaginea de sine, generată de percepția de sine și de altul într-un anumit cadru social, facilitând formarea conceptului de sine și a conștiinței de sine, este considerată o categorie a resurselor cognitive pe care individul sau colectivitățile se sprijină în procesul adaptării.

Imaginea de sine se constituie în urma dezvăluirii treptate a singurului eu la care avem acces imediat. Contrar aparențelor, acest proces nu este facil, deoarece familiarul, cotidianul, uzualul nu sînt și echivalente cu „bine cunoscutul”. Locul și rolul imaginii de sine se dovedește a fi extrem de important în măsura în care, cel mai adesea, ideea despre sine este mai puternică decît evidența realității. Această imagine impregnează și însoțește cu rol activ orice stare și manifestare a omului, ceea ce face să fie înscrisă între elementele determinante și nu determinate în etiologia comportamentului. Faptul se bazează pe constatarea legăturii reciproce între imaginea de sine și personalitate, în dialectica devenirii individuale una condiționînd-o pe cealaltă: cred ceea ce sînt, dar și sînt ceea ce cred. Caracterul activ al imaginii de sine explică în parte relevanța ei ca factor de predicție și, totodată, semnificația psihologică deosebită acordată de cercetările recente distanței dintre imaginea de sine și eul real, la persoanele cu dificultăți de adaptare constatîndu-se o accentuare a acestei distanțe: cred ceea ce nu sînt, dar și sînt ceea ce nu cred.

Este de subliniat că, în ansamblul său, cadrul social generează, controlează, validează și corectează adevărul imaginii de

sine. Un rol deosebit îl au semenii, ca elementele cele mai active ale acestui cadru. Puși, prin absurd, în situația lui Narcis, de a ne descoperi doar prin intermediul elementelor naturii, fără a ne oglindi în alții și fără a-i oglindi la rîndu-ne, am fi poate mai mulțumiți de noi – o mulțumire limitată însă, cea a ignoranței –, dar, în același timp, am fi cu siguranță și foarte sărăciți. Diversitatea „oglinzilor umane” care ne reflectă este coplesitoare și complexă. Spre exemplu, într-o relație interpersonală „simplă”, cu doi parteneri, apare un joc al schimbului de informații în care sînt angajate nu mai puțin de șaisprezece imagini reciproce. Cu cît relația este mai puternică, angajînd plenar persoanele implicate, cu atît șansa cunoașterii de sine prin intercunoaștere este mai mare. Dacă asupra unui singur parametru psihic există șanse de mai mare concordanță între imaginea de sine și imaginea oferită de ceilalți, problema se complică la nivelul aprecierii întregii personalități. Ne bazăm pe faptul că într-o cercetare experimentală pe un lot de studenți, la care am urmărit, prin intermediul metodei aprecierii obiective, echilibrul emoțional, a apărut un raport aproximativ egal între convergențele și divergențele de apreciere. 49,42% dintre subiecți s-au autoevaluat în același mod cu evaluarea făcută de colegi, pentru ca restul (50,58%) să prezinte supra sau subevaluări față de aprecierea colegilor. În situația în care proba s-a complicat, fiind solicitate – atît la autoevaluare, cît și la evaluarea făcută de colegi – șase atribute definitorii ale personalității subiecților, convergențele au scăzut simțitor. La majoritatea subiecților (63,3%) au apărut în cadrul autocaracterizării doar unul-două atribute comune cu caracterizarea făcută de ceilalți, cu trei atribute comune înscrisându-se 28,8% dintre subiecți și

doar 3,9% cu patru atribute comune, fără ca să întîlnim analogii sau identități.

Este de remarcat faptul că făurirea imaginii de sine se învață. Ea este unul dintre obiectivele învățării sociale, atît în forma sa spontană, cît și dirijată, iar experimentele lui P. Mușean au evidențiat etapele formării acestei imagini, precum și caracterul complex, neliniar, dar ascendent, al dinamicii acesteia. Consolidarea imaginii de sine este o permanență, căci autodefinirea, trebuie reținut, este un proces, nu doar o etapă. Să subliniem relativitatea dinamicii imaginii de sine, deoarece, o dată formată, ea conservă un nucleu stabil, ceea ce nu împiedică îmbogățirea, restructurarea ei în condițiile apariției unor contradicții dinamizatoare. Aceasta explică în parte și datele furnizate de teoria self-ului (R. C. Ziller, 1973), conform căreia, în comparație cu atitudinile, valorile, comportamentele și rolurile sociale, conceptul de sine este cel mai rezistent la schimbare.

Dată fiind importanța ei, să ne oprim la precizarea cîtorva dintre fenomenele psihice care pot genera eroare în formarea imaginii de sine. De regulă, doza de subiectivitate este mai puternică în cazul elaborării acestei imagini și merge în sensul auto-supraevaluării. O formă specifică a acesteia apare în cazul etnoimaginii (imaginea colectivității etnice). Traducînd confuzia între realitate și imaginea ei, etnocentrismul, ca formă de auto-supraevaluare, este ilustrat, printre altele, și de numele prin care diversele comunități etnice s-au denumit – „viteji”, „puternici”, „excelenți”, „eminenți”, „poporul complet”, „oamenii cerului”, „lumea” etc. – sau de numele pe care l-au atribuit altora. Nu de puține ori acestea semnificau chiar o scoatere în afara umanului: „ou de pădu-

che", „maimuțe de pământ" etc. Cercetările psihologice au confirmat ceea ce observația comună sesizase. Este normal distribuită în masa populației tendința de protejare a imaginii de sine prin intermediul unor procedee psihice. Dintre acestea amintim: „fuga de sine" - refuzul de a te opri asupra propriei persoane; „autofavorizarea" prin pornirea spontană de a învinovați pe altul; „ostilitatea autistică" - tendința de a nu-ți arăta sentimentele negative la fel de ușor ca pe cele pozitive; „tendința de față" - compunerea unei imagini pe care o crezi apreciată de altul și care slujește cel mai bine interesul de moment. Un interesant studiu întreprins de Aurora Perju pune în evidență procedee prin care imaginea de sine, individuală sau colectivă, oferită celorlalți este „regizată cu grijă", existînd o întreagă gamă de tehnici de înfrumusețare pentru fiecare din laturile sinelui - fizic, spiritual, social, „reglarea gradului de transparență" fie prin crearea unei false transparențe, fie prin evitarea situațiilor ce furnizează celorlalți informații negative despre sine, „apărarea perceptivă" prin ridicarea pragului percepției cu rol defensiv față de stimulii negativi, furnizați de sine sau de altul, ce atentează la imaginea de sine. Să amintim și posibilitatea cantonării comode la nivelul autostereotipiei, ce furnizează o imagine de sine simplificată, apriorică oricărei judecăți

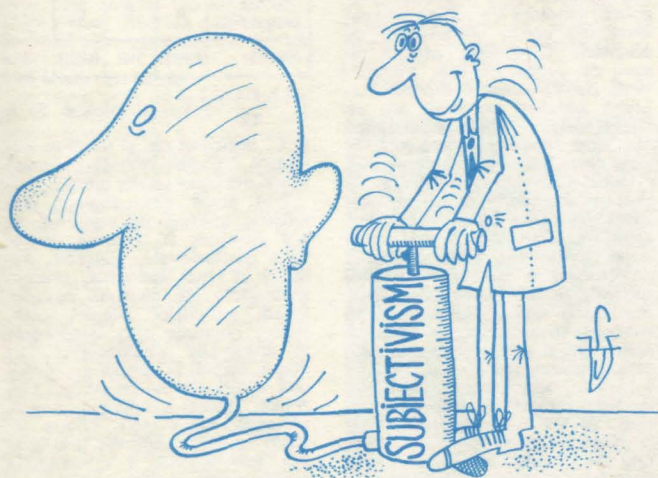
profunde și obiective de sine. Este posibilă perturbarea imaginii de sine din cauza procesului de „satelizare" - identificare necritică a unei persoane cu o alta -, fenomen cu premise obiective la vârsta entuziasmului juvenil, cînd în drumul spre cîștigarea identității psihice modelele au rolul lor. Trebuie menționat și pericolul „fixării" imaginii de sine la un nivel deja depășit de evoluția/involuția persoanei, considerat însă ca reprezentînd un succes.

Referitor la metodologia investigării imaginii de sine este de precizat faptul că orice tehnică psihologică ce culege informații prin relațiile subiecților poate oferi date privind imaginea de sine. Din acest punct de vedere, chestionarele, testele, scările de evaluare etc., menite să soneze personalitatea sau aspectele particulare ale acesteia, pot fi privite și ca tehnici de relevare a imaginii de sine, chiar dacă nu pentru aceasta au fost concepute inițial. Dar pentru că uzul acestor instrumente este apanajul specialistului psiholog, sugerăm cititorului dornic în a completa și valida imaginea de sine prin intermediul imaginii altora despre el două tehnici simple, aplicabile în grupuri de prieteni, ca „joc de societate". Prima: se stabilesc de comun acord cîteva atribute psihice - îndemnare, emotivitate, cinste, inteligență etc. -, urmînd ca fiecare participant să dea note, în scara 1-10, fiecărui partener, in-

clusiv sieși. Se fac suma, media aritmetică și apoi ierarhia grupului. Pot fi comparate mediile obținute cu nota dată prin autoevaluare. Semnificative sînt și dispersia notelor, ca și numărul abținerilor de la notare pentru cazul fiecărui participant. Al doilea „joc" complică intervenția personală, cerîndu-se fiecărui participant să stabilească pentru sine și pentru ceilalți un număr de patru-zece atribute definitorii personalităților în cauză. Toți coechipierii vor completa deci atîtea „portrete" cîți participanți la joc sînt. Se string, se prelucrează - în sensul inventarierii atributelor apărute pentru fiecare participant - și se prezintă rezultatele care pot constitui apoi o bază de discuție. O modalitate de sporire a atractivității și, în același timp, de validare a portretului colectiv, dar și a autoportretului, este de a nu preciza, cînd se prezintă rezultatele, numele celui în cauză, urmînd ca jucătorii să-l ghicească. Se poate diversifica aplicarea acestui joc de autocunoaștere prin intercunoaștere, încercîndu-se portretizarea și autoportretizarea participanților în situații și roluri diverse: la școală, la pescuit, în tabără, în situații-limită, sau ca profesor, ca părinte, ca îndrăgostit etc.

Ambele jocuri, pentru a se putea desfășura, presupun un grup relativ restrîns, cu relații de stimă și încredere reciprocă, cu oameni dispuși să primească, fără supărare, și neadevăruri - intenționate sau nu - sau adevăruri surprinzătoare, plăcute ori neplăcute, despre ei, cu conștiința faptului că din jocul acestor imagini în cîștig este cunoașterea de sine.

Se cuvine reținut faptul că dacă achizițiile omului în procesul cunoașterii de sine se transmit, facilitînd progresul acestuia ca ființă rațională, totuși fiecare individ în parte nu poate să beneficieze de aceste date decît refăcînd, prin efort propriu și experiență, drumul cunoașterii de sine. Construindu-se în și prin activitate, imaginea de sine individuală sau colectivă devine o măsură a acesteia, cu atît mai realizată cu cît cota de creativitate investită este mai mare. Din această perspectivă, evoluția imaginii de sine se confundă cu istoria auto(creației) individuale sau colective. ■

A veți mai jos 20 de propoziții începute, dar neterminate, pe care dacă le veți completa veți afla câte ceva despre dumneavoastră. Puteți să faceți cât vreți de lungi propozițiile începute:

1. Eu sînt...
2. Eu sînt...
3. Eu sînt...
4. Eu sînt...
5. Eu sînt...
6. Eu sînt...
7. Eu sînt...
8. Eu sînt...
9. Eu sînt...
10. Eu sînt...
11. Eu sînt...
12. Eu sînt...
13. Eu sînt...
14. Eu sînt...
15. Eu sînt...
16. Eu sînt...
17. Eu sînt...
18. Eu sînt...
19. Eu sînt...
20. Eu sînt...

Răspunsurile se analizează și se împart în 4 categorii (A, B, C, D).

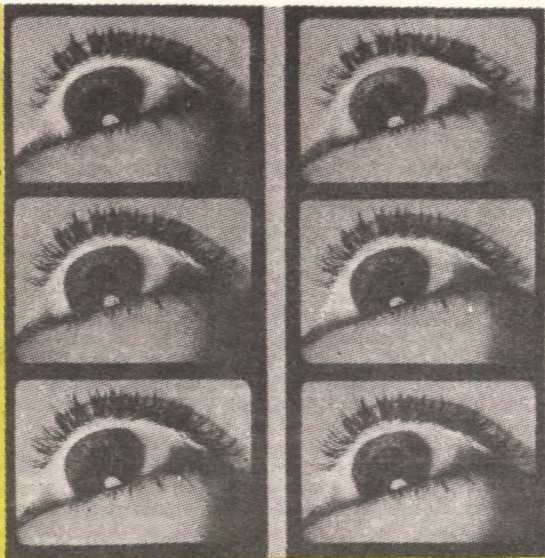
Categoria A se referă la caracteristici fizice, incluse în propoziții („Eu sînt blond”, „Eu sînt gras”, „Eu sînt cam bolnăvicios” etc.). Referirile de acest fel pun în evidență percepția de sine, eul fizic. Acesta poate fi mai mult sau mai puțin „dilatată” sau „contractată” în cele 20 de propoziții. Dilatarea exprimă egocentrism și narcisism sau un complex latent (privind aspecte fizice nedorite). Cota normală este de 5 răspunsuri de acest fel. La persoanele sub 14 ani această regulă nu este valabilă.

Propozițiile din **categoria B** sînt acelea care se referă la caracteristici ale statutului social („Eu sînt student”, „Eu sînt sportiv amator”, „Eu sînt laureat la „Cintarea României” etc.). Dacă această categorie de propoziții trece de cifra 5, exprimă în mare măsură integrare socială activă (sinele social), bună relaționare cu ceilalți, spirit activ de apartenență la grup. Dacă numărul răspunsurilor este mai mic de 5, indică deficit de integrare în grup. La persoanele sub 14 ani nu este valabilă decât indicativ această regulă.

Propozițiile de tip C se referă mai mult la stări psihice („Eu sînt veselă”, „Eu sînt neliniștit uneori”, „Eu sînt sensibil la ce mi se spune”, „Eu sînt distrus cînd aud că s-a vorbit ceva în doi peri despre mine” etc.). Prin asemenea propoziții se exprimă proiectiv tendința de cunoaștere de sine și de apărare a sinelui, dar și ușoară tensiune psihică și nesiguranță, chiar dacă în conținut propozițiile exprimă stări psihice pozitive. Cînd numărul propozițiilor de acest fel trece de 7, este vorba de unele dificultăți de adaptare, iar cînd este peste 9

invitație la

AUTOCUNOAȘTERE

pune în evidență discrete stări nevrotice. Ele pot fi de două feluri: unele care se referă la defecte („Eu sînt o persoană fără memorie”) și atrag atenția asupra trăirii obsesive și tensionale a acestor defecte; altele se pot referi la stări afective pozitive („Eu sînt foarte fericită”; „Eu sînt încîntată de tot ce mi s-a petrecut în ultimele săptămîni”) și interesează structura de dominanță a celor două tipuri de caracteristici psihice la care se face referire.

Propozițiile de tip D cuprind o identificare filozofică mai complexă („Eu sînt o ființă”, „Eu sînt una cu universul”, „Eu sînt fiica secolului XX” etc.). Asemenea propoziții exprimă o adaptare mai dificilă la mediul social imediat apropiat și o proiectare filozofică, tendință de rupere de realitate din cauza dificultăților de adaptare. Dominația acestor tipuri de propoziții este transparentă pentru unele complexe. Exprimă adeseori un spirit sau un talent literar sau efecte de reflux ale unei decepții, nereușite în viața curentă.

Dacă nu se completează toate propozițiile, faptul relevă fie prezența unui grad de slabă transparență psihică (ce cu timpul poate duce la nevroză), fie funcționarea defectuoasă a mecanismelor proiective care nu permit descărcarea, fie o redusă cunoaștere de sine, fie, în sfîrșit, spirit opozant, suficiență și aroganță, superficialitate sau oboseală.

Uneori apar două sau mai multe caracteristici într-o propoziție. Se vor nota fiecare separat la rubrica ce se potrivește. Apariția mai multor răspunsuri într-o propoziție indică dorința de cu-

noaștere de sine, uneori nesiguranță și etalare de sine din acest motiv.

Rubricarea răspunsurilor se va face conform modelelor de mai jos:

Tip de propoziții	A	B	C	D
Număr				

În acest caz, de exemplu, se manifestă ușoare tendințe de nesiguranță și nevoie crescută de cunoaștere de sine ($\frac{A4, B6, C7}{D3}$)

— dominație de C.
Sau:

Tip de propoziții	A	B	C	D
Număr				

($\frac{A7, B4, C7}{D2}$) — dominație de A

și C: egocentrism și tendințe nevrotice discrete, dorință de securitate, adaptare relativ dificilă.

Prin acest test (realizat prin tehnica analizei de conținut) se pot exprima și aspirații, preferințe (profesionale, culturale, politice) și chiar aptitudini, precum și aspecte ale nivelului cultural. Există propoziții simple, complexe, coerente sau necoerente în ansamblul răspunsurilor. Se poate stabili și atitudinea generală (propoziții de pe poziția filozofică, literar-romantică, cinică, nonconformistă etc.). Aceste înșușiri se pot desprinde la o analiză mai subtilă a conținutului propozițiilor completate. ■

Mai jos aveți o listă de 50 de cuvinte-adjective: 1. corect 2. priceput 3. modest 4. sociabil 5. interesat 6. cu simț al datoriei 7. dezordonat 8. timid 9. liniștit 10. bun 11. calm 12. atent 13. ordonat 14. pedant 15. încrezut 16. nestăpînit 17. capricios 18. neserios 19. cuviincios 20. dependent 21. cu inițiative 22. talentat 23. harnic 24. distrat 25. sever 26. nepăsător 27. politic 28. principial 29. iritabil 30. exuberant 31. optimist 32. pesimist 33. curajos 34. neindemnic 35. sentimental 36. distant 37. neliniștit 38. curios 39. nervos 40. stăpînit 41. punctual 42. neglijent 43. incurcă-lume 44. șmecher 45. înțelegător 46. cu intuiție 47. perfecționist 48. intrigant 49. agresiv 50. nehotărît.

Fiecare cuvînt are un număr. După ce le citiți pe toate, scrieți numărul acelor cuvinte care se potrivesc cel mai mult cu firea dumneavoastră. Întîi veți scrie numărul cuvîntului care vă caracterizează în gradul cel mai mare, apoi pe celelalte, în ordine descrescîndă. Scrieți cîte numere de cuvinte vreți. Dacă vi se pare că pe locul 2 sau 3 sau pe chiar pe locul 1 sînt mai multe cuvinte-adjective ce vi se potrivesc, scrieți-le indiferent în ce ordine și încercuți-le discret. De exemplu: 9, 1, 2, 5, 12, 23, 38, 41, 45.

După ce s-a terminat această etapă a testării, se cere să mai citiți o dată lista de cuvinte-adjective și să scrieți numerele corespunzătoare cuvintelor-adjective ce arată cum ați vrea să fiți. De exemplu, persoana ce a dat cifrele de mai sus a considerat că ar vrea să aibă trăsăturile indicate de cifrele 13, 22, 31, 40.

Al treilea moment al testării constă în aranjarea unei serii de numere corespunzătoare cuvintelor date care să reprezinte felul „cum sînteți văzut de cei din jur”, „cum vă consideră cei din jur că ați fi”.

Și acum rezultatele:

În prima serie de numere se exprimă **autoportretul (A)**, ca expresie concentrată a autocunoașterii. A doua serie de cifre se referă la caracteristicile aspirațiilor de sine și constituie **portretul idealului de sine (B)**, iar al treilea portret este cel de referință privind „cum credeți că vă văd, vă percep ceilalți” (C). Raportarea primei serii de caracteristici care reprezintă **autoportretul (A)** la portretul sau profilul B arată **distanța psihologică dintre ceea ce crede cineva că este și ceea ce ar vrea să fie** (distanța de ideal). Raportarea profilului A la profilul C arată **distanța dintre ceea ce crede o persoană despre sine și ceea ce cred ceilalți despre ea**. În ambele cazuri de distanță psihologică interesează ce apare la fel, ce apare asemănător și ce apare

contradictoriu sau diferit.

O a doua axă de analiză, în afara de aceea a distanței psihologice, este cea a consistenței profilurilor. Consistența mare a profilului A (de la 12 la 15 caracteristici), mai mare cu mult decît numărul de caracteristici ale profilului B, indică o bună cunoaștere de sine și o mai săracă organizare a idealului de sine. Raportul poate fi relativ egal sau invers, dar poate fi și la niveluri mai reduse de cuvinte-adjective folosite în ambele portrete. În cazul unei mai reduse consistențe a portretului B poate să fie vorba și de o autoadmirație de sine. Dacă portretele A și C sînt relativ egale și bogate, înseamnă că persoana

profiluri PSIHOLOGICE

în cauză este preocupată de sine și de imaginea sa văzută de ceilalți, dar și că respectiva persoană are caracteristici pregnante (mai ales cînd există mai mult de 5 coincidențe de caracteristici). Dacă portretele A și C sînt foarte diferite, înseamnă că persoana în cauză se simte neintegrată în grup și are o părere de sine mai bună sau mai proastă (conștientizată) decît o au alții despre ea.

Diferențele de compoziție, coerență și mărime dintre cele 3 profiluri pun în evidență nestructurări clare ale imaginii, percepției și idealului de sine. Operarea cu adjective asemănătoare în cele 3 profiluri indică un grad înalt de constituire a „construcțiilor personale”, adică a acelor caracteristici care se atribuie în scara de evaluare personală în mai toate împrejurările.

Compozițiile portretistice A și

C conțin și caracteristici negative. Cele care apar în profilul B sînt cele mai critice. Există și o dominație de ordine a adjectivelor alese. Primele două poziții sînt cele mai importante, urmează 3, 4, care adeseori sînt critice, apoi celelalte care sînt mai de mică importanță.

Portretul A, cu mai puțin de 6 adjective, exprimă o slabă cunoaștere de sine; cînd distanța dintre A și B este foarte mare (la analiza de conținut și numeric), înseamnă că idealul de sine este himeric și neglat de posibilități. Cînd portretul C este mai consistent decît portretul A, acesta din urmă devine de autoapărare, iar situația indică o adaptare dificilă. Raportarea portretului sau profilului C la B corectează discret caracteristicile portretului A. ■

Teste traduse și adaptate de
prof. univ. dr. URSULA ȘCHIOPU

AUTOCUNOAȘTERE — CREATIVITATE — PERSONALITATE

Supliment al revistei „Știință și tehnică”, editată de C.C. al U.T.C., realizat în colaborare cu Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului

Redactor-șef: IOAN ALBESCU
Redactor-șef adjunct: GHEORGHE BADEA
Responsabil supliment: ADINA CHELCEA
Coperta: CĂLIN POPOVICI
Redacția: telefon 17.60.10, interior 1208
Administrația: Editura Știința

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic
„Casa Științei” sub comanda nr. 71 891

CUNOAȘTEREA DE SINE constituie un adevărat semn de înțelepciune; **SPORIREA CREATIVITĂȚII** individuale și de grup o dorință firească și o necesitate a progresului economico-social, iar **DEZVOLTAREA MULTILATERALĂ A PERSONALITĂȚII** un ideal al fiecăruia. Suplimentul revistei „Știință și tehnică” lansează îndemnul: **PRIN AUTOCUNOAȘTERE SPRE AMPLIFICAREA CREATIVITĂȚII ȘI ÎMPLINIREA ARMONIOASĂ A PERSONALITĂȚII!**

